

Innst. S. nr. 319

(2008–2009)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende forholdet mellom
Uniteam og Forsvarsdepartementet**

Vedlegg 17: Referat fra åpen høring

Innst. S. nr. 319

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet

Til Stortinget

1. INNLEDNING

Kontroll- og konstitusjonskomiteen vedtok i møte 17. februar 2009 i medhold av Stortingets forretningsorden § 12 nr. 10 sjette ledd, å igangsette forberedelser i en egen sak til Stortinget vedrørende forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet.

Bakgrunnen var oppslag i media og henvendelser til enkelte av komiteens medlemmer.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen ble 17. februar 2009 tilskrevet om at komiteen hadde åpnet sak.

2. SAMMENFATNING AV SAKEN

2.1 Bakgrunn

2.1.1 *Uniteam-gruppen*

Uniteam-gruppen er et internasjonalt konsern med norske eiere og har hovedkontor i Norge. Selskapet har også kontorer i Sverige, Kina, Holland og Polen. Forretningsideen er å markedsføre og selge containerbaserte mobile løsninger over hele verden. Uniteam International AS og Uniteam AS er datterselskaper under Uniteam Holding AS. Uniteam-gruppen er Norges største selskap innen salg og utleie av containere og moduler. Datterselskapet Scandinavian Shelter Systems AS (3S) i Grimstad har produsert forsvarsrelaterte containere.

Forsvaret har fra tidlig på 1990-tallet i flere omganger handlet containere til ulike formål av Uniteam-gruppen.

Uniteam International AS og Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) innledet i 2003 forhandlinger om levering av kommandoplasscontainere til FLO. I 2002 hadde Uniteam International AS levert tilsvarende containere etter å ha vunnet en offentlig anbudskonkurranse. FLO hadde behov for flere containere. Uniteam International AS sendte tilbud på forespørselen 10. oktober 2003. Kontrakt mellom Uniteam International AS og Forsvarsdepartementet ble inngått 12. mai 2004.

Det har i ettertid vist seg at partene har ulik oppfatning av kontraktssituasjonen. Forsvarsdepartementet mener det var snakk om en eneleverandørsituasjon, der kontrakten ble inngått uten anbudskonkurranse, mens Uniteam International AS oppfattet det som en åpen anbudsrunde.

2.1.2 *Forsvarsdepartementets behandling*

Det fremgår av en pressemelding publisert av Forsvarsdepartementet 7. mai 2007:

"Etter en granskning av forholdet mellom firmaet Uniteam Internasjonal AS og Forsvaret har Forsvarsdepartementet innlevert anmeldelse mot firmaet, samt to enkeltpersoner tilknyttet dette selskapet.

En gruppe ledet av sorenskriver Nils Dalseide har stått for granskingen. Undersøkelser har avdekket at firmaet kan ha overfakturert Forsvaret med et betydelig millionbeløp.

Mens etterforskningen pågår ønsker ikke Forsvarsdepartementet å kommentere saken."

Kongen i statsråd oppnevnte 6. januar 2006 et granskingsutvalg for IKT-kontrakter i Forsvaret ledet av sorenskriver Nils Dalseide (Dalseide I). Utvalget

leverte sin rapport til forsvarsministeren 16. juni 2006.

Høsten 2006 oppnevnte Forsvarsdepartementet en granskingsgruppe (Dalseide II) ledet av sorenskriver Nils Dalseide for å fullføre de gjenstående oppgavene innenfor mandatet til Dalseide I.

Dalseide II leverte sin rapport til departementet 15. mai 2007. Rapporten bekreftet og forsterket de funn som ble gjort i Dalseide I-undersøkelsene.

Dalseide II vurderte ikke om det forelå straffbarhetsbetingelser. Det var således ikke nødvendig å vurdere om de subjektive vilkår for straff på individnivå forelå, men kun om det forelå straffbare handlinger, som angitt i mandatet.

Økokrim ba 26. juni 2007 om å få oversendt Dalseide II-rapporten. Forsvarsdepartementet oversendte rapporten i brev av 6. juli 2007.

7. februar 2008 publiserte Forsvarsdepartementet hovedfunn i Dalseide-rapportene. Det fremgår:

"Rapporten fra Granskingsutvalget for IKT-kontrakter i Forsvaret (Dalseide I), jf. kap. 2.1 er en offentlig rapport. Den oppfølgende rapporten, Dalseide II, er derimot ikke offentlig, og er i tillegg undergitt begrensninger i medhold av Beskyttelsesinstruksen. Dalseide II-rapporten ble utformet som et organinternt dokument, som grunnlag for videre arbeid i departementet. Rapporten inneholder i vesentlig grad sensitiv informasjon som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, både av hensyn til enkeltpersoner og av hensyn til de selskapene som er omtalt i rapporten. Forsvarsdepartementet har likevel laget en kort, aggregert versjon av rapporten som vi offentliggjør, da dette kan gjøres uten at de hensyn som begrunner taushetskravet undergraves."

Forsvarsdepartementet uttaler følgende om Uniteam International AS:

"Det er i Dalseide II videre avdekket at Uniteam International AS kan ha begått grovt bedrageri mot Forsvaret i forbindelse med en større containerleveranse. Forholdet er politianmeldt til Romerike politidistrikt, med den følge at sentrale personer i selskapet har fått status som siktet. Forholdet er ennå ikke påtalemessig avgjort. I denne saken vil Forsvaret kunne ha grunnlag for å kreve et vesentlig millionbeløp tilbakebetalt fra Uniteam International AS. Det er ikke avdekket fordelsoverføringer til forsvarsansatte fra Uniteam International AS."

Det fremgikk videre at Forsvarsdepartementet på bakgrunn av regelbrudd og uetisk atferd ville ha et ikke-normalisert forhold til Uniteam International AS.

I en pressemelding publisert 1. oktober 2008 vedrørende normalisering av forholdet til ulike leverandører fremgår det blant annet at Forsvarsdepartementet fortløpende vurderer en eventuell normalisering av forholdet til Uniteam-gruppen og at departementet vil være åpen for et normalisert forretnings-

forhold til selskapet dersom grunnlaget for dette skulle vise seg å være til stede.

I møte mellom Uniteams ledelse og Forsvarsdepartementet 19. desember 2008 fastholdt departementet det ikke-normaliserte forholdet.

2.1.3 Konsekvenser for Uniteam-gruppen

De to personene i Uniteam International AS som ble anmeldt av Forsvarsdepartementet 11. april 2007, har fortsatt status som siktet. Selskapet Uniteam International AS, er imidlertid ikke siktet i saken. Saken er under etterforskning ved Romerike politidistrikt, og det er ikke tatt ut tiltale.

Uniteam har som en konsekvens av anmeldelsen ikke lenger kunnet inngå kontrakter med Forsvaret. Dette har også fått konsekvenser internasjonalt, ved at selskapet indirekte har blitt utelukket fra internasjonale anbudskonkurranser.

Ved enkelte anskaffelser i NATO-regi kreves det at myndighetene i vedkommende selskaps hjemland rutinemessig utferdiger en "Nomination and Declaration of Eligibility", for selskaper som ønsker anbudsdokumenter i den aktuelle anskaffelse. I denne forbindelse har Forsvarsdepartementet informert anskaffende organisasjon eller NATO-medlemsland om det ikke-normaliserte forretningsforholdet til Uniteam-gruppen.

Morselskapet Scandinavian Shelter Systems AS begjærte opphør i Moss tingrett 18. september 2008. Den 23. september 2008 ble det ved Aust-Agder tingrett begjært oppbud og konkurs i boet til produksjonsselskapet Scandinavian Shelter Systems Grimstad AS (3S), som har produsert forsvarsrelaterte containere. Som følge av konkursen, mistet 38 fast ansatte jobben.

Selskapet 3S ble omfattet av det ikke-normaliserte forholdet og utestengt for leveranser i forbindelse med anmeldelsen av Uniteam International AS. Den ene av de to som ble anmeldt i saken hadde kjøpt selskapet i desember 2006, og hans tilknytning var som eier.

2.1.4 Avvisning etter regelverket om offentlige anskaffelser

Forskrift om offentlige anskaffelser fastsatt ved kgl.res. 7. april 2006 med hjemmel i lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser § 11 første ledd, har som formål å bidra til økt verdiskapning i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser basert på forretningsmessig likebehandling. Forskriften skal også bidra til at det offentlige opptrer med stor integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.

Forskriftens § 20-12 omhandler avvisning på grunn av forhold ved leveransen. Bestemmelsen

andre ledd omhandler situasjoner der oppdragsgiver *kan* avvise leverandører. Det følger av § 20-12 (2) bokstav d at oppdragsgiver kan avvise leverandører som:

"i sitt yrke har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje".

Når det gjelder "kan-regelen", gir forskriften ingen nærmere føringer verken om hvilke forsømmelser det kan være snakk om, hvilket dokumentasjonskrav som skal gjelde, hvilke personer som med sine forsømmelser pådrar foretaket avvisning eller hva som skal til for å endre leverandørens negative status.

Forskriftens § 20-12 første ledd, regulerer situasjoner der oppdragsgiver *skal* avvise leverandører. Etter § 20 -12 (1) bokstav e, skal oppdragsgiver avvise en leverandør som

"oppdragsgiver kjenner til er rettskraftig dømt for deltakelse i kriminell organisasjon eller for korrupsjon, bedrageri eller hvitvasking av penger, og hvor ikke allmenne hensyn gjør det nødvendig å inngå kontrakt med leverandøren."

I denne situasjonen har oppdragsgiver en avvisningsplikt.

De to avvisningsbestemmelsene i § 20-12 har et noe overlappende virkeområde, men det skal mindre til før oppdragsgiver har en rett, men ikke en plikt til å avvise en leverandør.

Det følger av Fornyings- og administrasjonsdepartementets veileder til reglene om offentlige anskaffelser at der oppdragsgiver har en avvisningsrett, er det i utgangspunktet opp til oppdragsgivers skjønn å avgjøre om en leverandør skal avvises. Oppdragsgivers skjønn er imidlertid ikke ubegrenset.

Det fremgår:

"Dersom leverandøren har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav, kan leverandøren avvises, jf. §§ 11-10 annet ledd bokstav d, og 20-12 annet ledd bokstav d. Dette gjelder også der leverandørens underleverandører har gjort seg skyldig i dette.

Det er ikke krav om at det må foreligge rettskraftig dom, men det må foreligge objektive bevis for slike brudd. Det er ikke tilstrekkelig at oppdragsgiver har mistanke om slike forhold.

Brudd på en profesjons etiske retningslinjer og straffebestemmelser vil omfattes. Forsømmelsen må være av vesentlig betydning ("alvorlige brudd") og være relevant for den konkrete anskaffelsen, jf. forholdsmessighetsprinsippet i kapittel 5.1.2.

Ved avvisning på grunn av brudd mot etiske standarder skal det foretas en proporsjonalitetsvurdering hvor en blant annet tar hensyn til hvor alvorlig forseelsen er, tiltak leverandøren har gjort for å unngå nye forseelser, om det er en engangsforseelse eller gjen-

tatte brudd og hvor lenge det er siden bruddet skjedde."

Forskriften om offentlige anskaffelser implementerer EU-direktiv 2004/18 og § 20-12 tilsvarer direktivets artikkel 45.

Anskaffelsesregelverket for Forsvarssektoren (ARF) har likelydende bestemmelser som forskriften om offentlige anskaffelser med hensyn til når oppdragsgiver kan avvise leverandører.

2.1.4.1 KLAGENEMNDA FOR OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Med hjemmel i lov om offentlige anskaffelser, § 7 a, ble det ved kgl.res. 15. november 2002 vedtatt å opprette et rådgivende organ for løsning av tvister og rettigheter og plikter etter lov om offentlige anskaffelser og forskrifter hjemlet i loven. Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) trådte i funksjon 1. januar 2003.

Klagenemnda består av et sekretariat og en nemnd på til sammen 10 medlemmer. Nemnda er oppnevnt av regjeringen og består av dels uavhengige advokater og dels jurister hentet fra domstolene og universitetene. Sekretariatet er administrativt underlagt Konkurransetilsynet og faglig underlagt klagenemnda.

Nemndas virksomhet er regulert i forskrift om klagenemnd for offentlige anskaffelser, fastsatt 15. november 2002. Etter formålsbestemmelsen skal nemnda være et rådgivende organ som skal behandle klager om brudd på lov om offentlige anskaffelser og forskrifter gitt med hjemmel i denne.

Uttalelsene fra nemnda er rådgivende, men det forventes at de vil bli lagt til grunn i de aller fleste tilfeller.

En avgjørelse fra 2006, KOFA-2006-153, gjelder § 8-12 (2) d i forskriften om offentlige anskaffelser av 15. juni 2001. § 8-12 annet ledd bokstav d har samme ordlyd som § 20-12 annet ledd bokstav d i forskriften om offentlige anskaffelser av 7. april 2006. Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) var innklaget av selskapet Ikon AS. Innklagede gjennomførte en begrenset anbudskonkurranse for innkjøp av konsulenttenester. Etter kontraktstildeling, men før kontraktsinngåelse, avviste innklagede valgte leverandør som følge av brudd på § 8-12 (2) d. Klagenemnda fant at valgte leverandør i dette tilfellet kunne identifiseres med daglig leders (og største aksjonærs) handlinger og at dette dannet grunnlag for avvisning fra den aktuelle konkurransen.

Daglig leder var også i denne saken gransket av Dalseide-utvalget. På bakgrunn av funn i rapporten fra Dalseide-utvalget, fant Forsvaret at daglig leder hadde gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje. Ved-

kommende arbeidet som innleid konsulent i Forsvaret fra sommeren 1996 og ut 2005. I perioden fra og med april 1997 til og med september 2005 var han daglig leder i Ikon. Ved gjennomgang av Forsvarets regnskaper samt regnskapene til Ikon AS og Siemens Business services AS (SBS) fant Dalseide-utvalget at selskapet Ikon hadde fakturert for konsulentbistand både til Forsvaret og til SBS i forbindelse med FIS-Basis-prosjektet. Det ble også ansett som bransjeteatistisk uakseptabelt at vedkommende deltok i omfattende reiser og arrangementer betalt av Siemens.

"Kan-regelen" er lite belyst i doms- og nemndspraksis.

Det foreligger ikke noen høyesterettspraksis om avvisning på grunn av brudd på etiske bransjenormer.

2.2 Komiteens behandling

2.2.1 Korrespondansen i saken

Komiteen stilte i brev av 3. desember 2008 spørsmål til forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen vedrørende Uniteam International AS og forholdet til Forsvarsdepartementet.

18. desember 2008 mottok komiteen svarbrev fra statsråden. På spørsmål om hvorfor det ikke allerede var tatt ut tiltale hvis det var slik at Forsvarsdepartementet satt på bevis for at det har foregått overfakturering og andre ulovligheter i forbindelse med Uniteams salg av kommandoplass-containerer til Forsvaret, viste statsråden til at det er påtalemyndigheten som avgjør tiltalespørsmålet i en straffesak og at departementet derfor ikke fant det riktig å kommentere en sak som er under etterforskning ved Romerike politidistrikt.

På komiteens spørsmål om forsvarsministeren kan rettferdiggjøre sin handlemåte som sannsynligvis vil føre til tap av mange arbeidsplasser, uttaler statsråden:

"Det er viktig at innkjøp til Forsvaret skjer på en måte som vekker tillit i samfunnet. Siden slike innkjøp innebærer store verdioverføringer, er det også av stor betydning at aktiviteten skjer på en etisk og ryddig måte."

Statsråden viser til at det rettslige utgangspunktet for avvisning i anledning saken er forskift om offentlige anskaffelser § 20-12 (2) bokstav d. Bestemmelsen innebærer at innkjøperen kan avvise leverandører som har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje. En innkjøper kan tilsvarende unnlate å avvise en leverandør før det foreligger en rettskraftig dom. Dersom en leverandør er rettskraftig straffedømt for nærmere bestemte lovbrudd, har innkjøperen også en plikt til å avvise. Statsråden henviser også til en avgjørelse fra Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA sak 2006/153) der nemnda slår fast at der

det er tette bånd mellom en leverandør og fysiske eller juridiske personer som rammes av avvisningsbestemmelsen, må identifikasjon med den fysiske eller juridiske personen kunne skje.

Statsråden uttaler videre:

"Det er uheldig hvis det ikke-normaliserte forholdet får konsekvenser for den enkelte arbeidstaker som ikke har vært implisert i forholdene i de berørte selskapene. Ansvaret for slike konsekvenser hviler imidlertid på selskapets ledelse. Jeg ser det som svært viktig at Forsvarsdepartementet reagerer på alvorlige forhold som avdekkes, både i kraft av å være kunde av Uniteam-gruppen, og ikke minst i kraft av å være en av de største statlige anskaffelsesaktørene. Med det ansvaret som følger forvaltningen av milliarder av kroner fra fellesskapets midler følger det også en klar forpliktelse til å handle ut fra etiske og samfunnsbærende normer – og en tilsvarende forpliktelse til å reagere når man mener at disse normene er brutt."

Komiteen stilte videre spørsmål om statsråden hadde oppfordret NATO-land til å boikotte bedriften 3S i Grimstad. Statsråden svarte at det ikke medførte riktighet at NATO-land har blitt oppfordret til å boikotte bedriften 3S i Grimstad. Det fremgår videre:

"Ved enkelte anskaffelser i NATO-regi kreves det at myndighetene i vedkommende selskaps hjemland rutinemessig utferdiger en såkalt *Nomination and Declaration of Eligibility*, for selskaper som ønsker anbudsdokumenter i den aktuelle anskaffelse. Forsvarsdepartementet har i denne forbindelse informert anskaffende organisasjon eller NATO-medlemsland om departementets ikke-normaliserte forretningsforhold til Uniteam-gruppen."

I brev av 20. januar 2009 sendte komiteen oppfølgende spørsmål til statsråden. Komiteen viste til at Uniteam etter snart to år med et såkalt "ikke-normalisert forhold" til Forsvarsdepartementet og utestengelse fra et enekundemarked kan være såpass svekket ved inngangen til den generelle økonomiske krisen at gruppen ikke kan unngå en konkurs. Komiteen spurte om Forsvarsdepartementet hadde vurdert om det ville være til statens beste og i tråd med Regjeringens kamp for lavest mulig arbeidsledighet å risikere konkurs før skyldspørsmålet er avgjort.

Statsråden svarte i brev av 5. februar 2009. Det fremgår blant annet:

"Innledningsvis finner jeg grunn til å presisere at det ikke finnes noe "enekundemarked" for Uniteam. Det norske forsvaret er ikke firmaets eneste kunde."

Statsråden understreker at det er uheldig hvis det ikke-normaliserte forholdet får konsekvenser for den enkelte arbeidstaker som ikke har vært implisert i forholdene i de berørte selskapene.

Statsråden viser i svarbrevet til at det ikke kreves domfellelse i forhold til straffeloven for å kunne

avvise en leverandør etter anskaffelsesreglementet. Det vises videre til at Uniteam har en rettslig mulighet til å bringe saken inn for Klageorganet for offentlige anskaffelser (KOFA) dersom de mener at de blir avvist fra anbudskonkurranser på sviktende grunnlag.

Statsråden viser også til at det finnes omfattende, skriftlig, konkret og objektivt materiale som indikerer at det kan ha funnet sted alvorlig økonomisk kriminalitet i denne saken og at dette materialet er oversendt påtalemyndigheten.

På spørsmål om Forsvarsdepartementet kan opplyse om andre NATO-land faktisk avviser potensielle leverandører i enekundemarkedet som markedet for forsvarsmateriell er, før tiltale er tatt ut og dom er falt, svarer statsråden at det norske regelverket i stor grad hviler på EF-retten, og at EU-landene i det vesentlige har de samme avvisningsregler som i Norge, herunder også avvisningsregler som hjemler avvisning før det foreligger rettskraftig dom i en straffesak. Det fremgår at departementet ikke har opplysninger om hvordan andre NATO-land praktiserer avvisningsbestemmelser i offentlige anskaffelser og at det vil kreve et omfattende undersøkelsesarbeid å frembringe en slik oversikt.

I brev av 24. mars 2009 stiller kontroll- og konstitusjonskomiteen nye spørsmål til forsvarsministeren. Komiteen viser til forskrift om offentlige anskaffelser § 20-12 om avvisning på grunn av forhold ved en leveranse og ber om å få opplyst hvilke "objektive bevis" som foreligger i saken, jf. krav i Fornyings- og administrasjonsdepartementets veileder til reglene om offentlige anskaffelser. Komiteen viser videre til veilederens omtale av at det skal foretas en proporsjonalitetsvurdering og ber om å få tilsendt den proporsjonalitetsvurderingen som er foretatt i saken.

Komiteen ber også om å få frigitt og oversendt den delen av Dalseide II-rapporten som omhandler Uniteam.

I svarbrev av 7. april 2009 skriver statsråden:

"Komiteen ber om å få opplyst hvilke "objektive bevis" som foreligger i den aktuelle saken. Departementet mener Uniteam International har gitt uriktige opplysninger til Forsvarets logistikkorganisasjon vedrørende kostnadene fra underleverandører. Uniteam International har ved dette oppnådd en urettmessig høy fortjeneste på den aktuelle containerleveransen, da de har brutt Forsvarets regler om profittbegrensninger når man er i en eneleverandørsituasjon. Dette regelverket hadde Uniteam International forpliktet seg til å overholde."

Statsråden viser til at disse forholdene kan dokumenteres og at departementet vil komme tilbake med en nærmere redegjørelse, herunder oversende dokumentasjon. Statsråden skriver videre at dette skjer på bakgrunn av at Forsvarsdepartementet har fått sam-

tykke fra påtalemyndigheten til å fremlegge bevis i sakens anledning, jf. brev fra Oslo statsadvokatembeter av 10. mars 2009.

Når det gjelder spørsmålet om proporsjonalitetsvurdering, viser statsråden til at det er lagt vekt på at det foreligger et grovt kontraktsbrudd, som etter departementets oppfatning innebærer et klart brudd på den lojalitetsplikt som oppstilles i kontraktsforhold. Det er vektlagt at de grovt klanderverdige handlingene er foretatt av sentrale eiere i selskapet som også har sentrale administrative funksjoner. Til tross for at disse handlingene har påført Forsvaret tap i ti-millionersklassen, har ikke Uniteam tatt initiativ til å gjøre opp for seg. Forsvarsdepartementet antar at Uniteam Internationals handlemåte kan rammes av straffelovens bedrageribestemmelser.

Det fremgår at Forsvarsdepartementet i en normaliseringsprosess blant annet vil vektlegge om det skjer grunnleggende endringer i eierskapsstrukturen i Uniteam-gruppen, og om selskapet gjør opp for seg økonomisk.

I et nytt brev til komiteen datert 28. april 2009 har statsråden redegjort nærmere for sentrale sider ved saken. Det fremgår:

"Uniteam International AS (Uniteam) mottok i september 2003 invitasjon fra Forsvaret om å gi tilbud på kommandoplasscontainere av typen enkel uttrekkbar (2i1) og dobbel uttrekkbar (3i1). Anskaffelsesprosedyre var forhandlet kjøp/direkte anskaffelse i henhold til Bestemmelser vedrørende anskaffelser til Forsvaret (BAF). BAF oppstiller begrensninger for hvor stor fortjeneste leverandører i en eneleverandørsituasjon kan ta på kontrakter med Forsvaret. Alminnelige vilkår for kostnads kontroll (blankett 5005, okt 1996) baserer seg på reglene i BAF. Vilårene fulgte som vedlegg til forespørselen, og inngår som en del av kontraktsvilkårene."

Det fremgår videre at Uniteam International AS (Uniteam) sendte tilbud på forespørselen 10. oktober 2003. Tilbudet var signert av Harald Engh, og totalprisen var 129 879 949 kroner.

Forsvaret gjennomførte en kostnadsanalyse av Uniteams tilbud i oktober og november 2003. Uniteam oversendte 29. oktober flere blanketter som var signert av Tommy Engh.

Kontrakt mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet ble inngått 12. mai 2004.

Statsråden viser til at det etter Dalseide II-rapporten var grunn til å anta at Uniteam kunne ha overfakturert Forsvaret med et betydelig antall millioner kroner på en måte som kunne anses som bedrageri etter straffelovens regler. Det fremgår:

"Departementet anmeldte forholdet til Romerike politidistrikt 10. april 2007. Bakgrunnen er dokumenter som viser at Uniteam innhentet to sett innkjøpspriser fra sine vesentligste underleverandører. Kun de tilbudene og kontraktene som viste høyest

innkjøpspris ble fremlagt for Forsvaret som dokumentasjon på Uniteams forventede innkjøpspriser."

Statsråden viser til at det er funnet to "identiske" kontrakter mellom Uniteam og den polske underleverandøren Anga Spolka z.o.o. vedrørende containertypen 3i1. Det vises videre til at departementet er kjent med en "identisk" kontrakt mellom Uniteam og Anga vedrørende leveranser av 3i1 containere datert 7. oktober 2003 signert av Harald Engh hvor total innkjøpspris er 1/3 av prisen i kontrakten datert 22. oktober 2003. Kontraktene har samme kontraktsnummer og henviser til de samme daterte tekniske spesifikasjonene. Departementet er kjent med kopi av fakturaer som viser at Uniteams faktiske innkjøpspris på containere fra Anga er i henhold til kontrakten av 7. oktober 2003 med tilleggsavtaler.

Statsråden viser til at Uniteam i sitt tilbud til Forsvaret opplyste at containerskallet til containertypen 2i1 ville bli kjøpt fra selskapet Unistar Shelter Systems i Kina, men at det var Anga som faktisk leverte containerskallene på 2i1 containerne til Uniteam. Det fremgår at departementet er kjent med en kontrakt mellom Uniteam og Anga vedrørende leveranser av 2i1 containere datert 7. oktober 2003. Innkjøpsprisen er etter denne kontrakten 1/3 av prisen i tilbudet fra Unistar. På bakgrunn av ovennevnte og øvrig dokumentasjon mener departementet det er grunn til å anta at Uniteam kan ha overfakturert Forsvaret med et betydelig antall millioner kroner.

Det fremgår videre:

"Departementets øvrige grunnlag for avvising av Uniteam er Rapport til Forsvarsdepartementet vedrørende mulig overfakturering av Forsvaret i forbindelse med leveranser av kommandoplasscontainere fra selskapet Uniteam International AS av 1. oktober 2008. Rapporten er utarbeidet av Advokatfirmaet G-Partner AS."

Komiteen mottok 30. april 2009 kopi av Uniteam Holding AS brev til forsvarsministeren av samme dato, der selskapet kommenterer fremstillingen i forsvarsministerens brev til komiteen av 28. april 2009. Uniteam Holding AS skriver at Forsvarsdepartementet (FD) har forhånds dømt Uniteam og dets eiere. Det fremgår:

"Det er ingen lov eller forskrift som pålegger FD å stenge Uniteam ute fra leveranser selv om siktelse er tatt ut. De forskrifter FD i denne sammenheng har vist til, kan etter omstendighetene generelt sett gi FD en rett, men ikke en plikt til å avvise tilbydere. Etterforskning fra påtalemyndighetens side har foregått i mer enn to år, uten at det pr. dags dato er tatt ut tiltale. Det synes derfor tydelig at saken ikke er så enkel og klar som FD gir uttrykk for."

Selskapet viser videre til at FD gjør gjeldende at anskaffelsesprosedyren for anbudet i september 2003

var forhandlet kjøp, men at anbudspapirene som Uniteam måtte laste ned fra Internett ikke sier noe om dette. Det fremgår videre:

"Hvis det er riktig som forsvarsministeren hevder at det var en eneleverandørsituasjon hvorfor:

1. måtte Uniteam laste ned anbudet fra Internett? Hadde det ikke vært riktigere å sendte dette direkte til Uniteam?
2. oversatte Forsvaret alle anbudspapirer til engelsk og anbudet kunne leveres på både engelsk og norsk? Var ikke dette nettopp for å ta høyde for at enkelte potensielle leverandører var utenlandske?
3. opplyses det ingen steder i anbudspapirene at dette er en eneleverandør situasjon hvor kun en begrenset fortjeneste er lovlig?
4. refererer anbudspapirene og etterfølgende korrespondanse mellom FLO og Uniteam mange steder til leverandørene i flertall? Dette skulle vel ikke FLO ha gjort om det kun hadde Uniteam som eneste potensielle leverandør, slik de hevder?
5. krevet FLO at anbudet måtte pakkes inn i nøytral innpakking når det ble sendt inn, slik at de som åpnet ikke kunne identifisere hvem anbudet kom fra, før de åpnet det?
6. forsto ingen av de som arbeidet med anbudet i Uniteam at dette var en eneleverandør avtale?
7. måtte og faktisk svarte Uniteam på anbudsforespørselen med en fastpris og ikke med en oppgitt fortjeneste? Kostnadene på de enkelte av elementene i leveransen fulgte med som vedlegg til tilbudet fra Uniteam. Disse var samsvarende med anbudet som ble vunnet året før.

De ansatte i Uniteam, som var ansvarlig for innsendelsen av anbudet til forsvaret, hadde ingen tidligere erfaring med utfylling av skjema 5301 som først ble presentert i slutten av oktober. Uniteams ansatte oppfattet dette som en proforma øvelse for at forsvarrets anskaffelsesreglement skulle overholdes. Denne øvelsen var viktig for forsvaret ikke for Uniteam, som følge av at det var FLO som desperat ønsket en ekstremt rask levering av utstyret.

Det var aldri, ALDRI, noen snakk om at Uniteam skulle redusere sine priser i forbindelse med utfyllingen av skjema 5301. Slik Uniteams ansatte oppfattet det, skulle man spesifisere prisene sine på en annen måte enn i anbudet ved at man delte opp prisen i direkte materialkostnader, direkte lønn, kalkulatoriske renter med mer, men at totalprisen lå fast."

Det vises videre til at tidsfristen for å levere skjemmet var svært kort, bare 4 dager. Det vises også til at risikoen med prosjektet fra Uniteams side ble oppfattet som høy. Forsvaret stilte mer enn 400 krav som Uniteam måtte bekrefte at de overholdt.

Uniteam viser i brevet blant annet til en betydelig kommersiell risiko ved at produktene ble innkjøpt i en annen valuta enn de ble solgt for og usikre kostnadselementer med hensyn til råmaterialpriser på stål, aluminium og energi.

Det fremgår at da man "shaked hands" 20. oktober 2003, ble dette fra Uniteams side oppfattet som en bestilling og at det kun var den formelle bestillingen med de siste underskriftene som skulle gjøres. Uniteam hadde da startet produksjonen av containere og Forsvaret forsikret at endelig underskrift kun var dager borte. Den endelige signaturen kom først på plass 12. mai 2004, 7 måneder senere.

Det fremgår videre:

"Måten man fra Uniteams side tok høyde for risiko og avkastningskrav var at man fikk de største underleverandørene til å inkludere slike risikoer i sine priser. Dette gjaldt Anga i Polen og enkelte store norske underleverandører. Dette er forklaringen på at Uniteam presenterte kontrakter med høye priser fra underleverandører til forsvaret. En søkte ikke å oppnå høyere fortjeneste, men en ønsket å sikre seg den fortjenesten en mente forsvaret hadde godtatt for dette prosjektet. Tilsvarende fortjeneste var allerede akseptert av forsvaret ved leveransen i 2002, hvor Uniteam var betydelig rimeligere enn alle andre konkurrenter. Risikoen måtte prises slik, fordi forsvarets skjema ikke var tilpasset den virkelighet Uniteam faktisk levde i. Uniteam forsøkte på denne måten å hjelpe forsvaret til å få det de ønsket innen de frister som var nødvendige for forsvaret. Norske forsvarsstyrker hadde sterkt behov for dette utstyret i forhold til skarpe operasjoner utenlands.

Når det gjelder leveransen fra Unistar spesifikt så var kontraktsrevisjonen informert om at Uniteam eide 50 % av selskapet og at vi hadde sendt to kommandoplass spesialister til Kina fra Norge og en fra Polen for å kunne produsere denne kontrakten. Fabrikken måtte bygges opp fra grunnen og arbeiderne måtte læres opp. Dette var grunnen til at de kalkulerte enhetene fra Unistar ble veldig dyre. Nå viste det seg senere at Unistar ikke klarte å oppnå den kvaliteten vi og det norske forsvaret krevde, slik at produksjonen ble flyttet til Polen. Polsk produksjon ble billigere enn den planlagte produksjonen, men slik vi forsto kontrakten mellom forsvaret og Uniteam var det Uniteams risiko at kostnader endret seg etter at kontrakten var signert."

Det fremgår at Uniteam er av den oppfatning at det var klart for FLO at Uniteam kunne ha samme margin som i forrige anbudskonkurransen.

Uniteam mener det faller på sin egen urimelighet at Uniteam reelt hadde forpliktet seg til kun å tjene 0,26 pst., slik FD hevder, på en kontrakt med bruttoverdi ca. 122 mill. kroner, men likevel skulle være forpliktet til å refundere opp til 10 pst. ved eventuelle forsinkelser.

Uniteam er videre av den oppfatning at dersom FDs tolkning og anmeldelse legges til grunn, er kontrakten inngått på uriktige og bristende forutsetninger fra Uniteams side.

Uniteam skriver avslutningsvis:

"FD har valgt en flerårig konflikt hvor de har fremtvunget oppsigelser og nedleggelse av en av Europas fremste og Norges eneste containerfabrikk,

3S, hvor 38 fast ansatte i Grimstad mistet jobben. Dette selv om selskapet overhodet ikke hadde annen tilknytning til Uniteam enn at det fikk en eier som var siktet og anmeldt av FD. Boikott av 3S fra FD's side ble innledet før 3S ble kjøpt av Uniteam.

FD har gjennom sin informasjonspolitikkl erklært skriftlig til Nato og andre lands innkjøpsorganisasjoner at de har utestengt Uniteam gruppen for leveranser til Forsvaret, uten samtidig å opplyse at selskapet ikke er utestengt av andre departementer.

Denne saken som handler om forståelse av dokumenter, frister og fortjenstemarginer skulle og burde vært løst ved forhandlinger, jfr. Kontraktens § 22."

Ved brev av 7. mai 2009 oversendte forsvarsminneren et dokument til komiteen. Det fremgår:

"Som ledd i oppfølgingen av høringen i sak Forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet 4. mai d.å. oversendes vedlagt brev fra Uniteam til daværende statsråd datert 9. februar 2004. I brevet opplyser konserndirektør Harald Engh at Uniteam er eneleverandør i forbindelse med den aktuelle anskaffelsen."

Det følger av det vedlagte brevet fra Uniteam AS til daværende statsråd datert 9. februar 2004:

"Nærmere 200 ansatte og engasjerte i inn- og utland er involvert i en eneleverandøravtale med FLO om leveranse av nye kommandoplasser til nasjonale og utenlandsoperasjoner. Kontrakten er ferdig forhandlet og ligger til godkjenning i FD. ..."

Uniteam Holding AS har i brev til komiteen av 12. mai 2009 kommentert brevet av 9. februar 2004. Det fremgår:

"Eneleverandør i dette brevet har tatt ut fra en annen sammenheng enn som kontraktsbeskrivelse. Brevet skal sees i sammenheng med at forsvarsdepartementet gjennomførte inntektsstopp og at Uniteam var den eneste som kunne levere kommandoplasser som de hadde i full produksjon og som Forsvaret trengte til skarpe oppdrag umiddelbart.

I samme brev bekrefter Uniteam at dette var en proforma avtale med ordlyden: "vi var informert om at saken forhåndsbehandlet hos FD, og at den endelige godkjenning for øvrig var en formalitet".

Komiteen sendte 11. mai 2009 brev til statsråden, der det ble bedt om dokumentasjon på følgende opplysning i statsråden i brev av 28. april 2009 til kontroll- og konstitusjonskomiteen:

"Anskaffelsesprosedyre var forhandlet kjøp/direkte anskaffelse i henhold til Bestemmelser vedrørende anskaffelser til Forsvaret (BAF)."

Det fremgår:

"Komiteen ber om å få dokumentasjon for denne opplysningen, i og med at Uniteam International AS viser til at de ble invitert til å delta i et åpent anbud i

forespørsel nr. 5015952, kommandoplasscontainere, datert 15. september 2003. Uniteam International viser videre til at anbudsforespørselen måtte lastes ned fra nettet og at den bestod av en betydelig detaljert dokumentasjon hvor ordet "tilbydere" var nevnt flere steder.

Komiteen ber således om dokumentasjon for Forsvarsdepartementets påstand i brevet av 28. april d.å., gjentatt under komiteens høring 4. mai, om at inngåelsen av kontrakten var et forhandlet kjøp/direkte anskaffelse."

Den 15. mai 2009 mottok komiteen et nytt brev fra statsråden. Det fremgår at hensikten med brevet er å klargjøre enkelte forhold som ble tatt opp under høringen 4. mai 2009. Statsråden omtaler blant annet den merkantile prosessen. Det fremgår at anskaffelsen av kommandoplasscontainere i henhold til forespørsel av 15. september 2003, ble foretatt etter daværende Bestemmelser for anskaffelser i Forsvaret (BAF). Anskaffelsen var omfattet av EØS-avtalens art. 123 og derigjennom unntatt fra lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Bakgrunnen for dette var at kommandoplasscontainerne var å anse som krigsmateriell.

Det fremgår videre:

"I brev fra Uniteam Holding AS til meg (med kopi til komiteen) av 30. april 2009 fremkommer det en påstand om at den aktuelle anskaffelsen av kommandoplasscontainere startet som en konkurranse, og deretter gikk over til å bli en direkteanskaffelse (eneleverandørsituasjon), uten at Uniteam forstod dette. Som en konsekvens av dette skal selskapet heller ikke ha forstått at det forelå et krav om kostnadskontroll og at det var et krav om at virksomheten måtte legge frem dokumentasjon for reelle kostnader. Komiteen har også i brev av 11. mai 2009 bedt om å få dokumentert følgende opplysning fra mitt brev til komiteen av 28. april s.å.: "Anskaffelsesprosedyre var forhandlet kjøp/direkte anskaffelse i henhold til Bestemmelser vedrørende anskaffelser til Forsvaret (BAF)."

Statsråden viser til at dette fremkommer i forespørselen av 15. september 2003.

Statsråden understreker at det er konkrete forskjeller i de to forespørselsdokumentene i henholdsvis 2002 og 2003 som viser at Uniteam var i en eneleverandørsituasjon i 2003, dvs. at man stod overfor en direkteanskaffelse. Blant annet var brevet av 15. september 2003 stilet direkte til Uniteam International, samt at "Uniteam International" var oppført som "Leverandøren" i det kontraktsutkastet som var vedlagt forespørselen. Slik departementet oppfatter det, viser også dokumentert korrespondanse før forespørselen ble sendt og møtereferater i etterkant, at Uniteam forstod at man ville være i en eneleverandørsituasjon.

Det fremgår:

"Oppsummert mener jeg at Uniteam klart burde ha forstått at selskapet var eneleverandør av kommandoplasscontainerne til Forsvaret. Likeledes hvilke følger dette hadde. Forholdet ble for øvrig også bekreftet av selskapet i brev av 9. februar 2004 til daværende statsråd, der det to ganger fremgår at selskapet er i en slik situasjon, og at man bl.a. har vært gjennom "kontraktsrevisjoner."

Statsråden omtaler også kontraktens ordlyd og understreker at det i den aktuelle saken ikke er kontrakten som er omstridt i seg selv, men prosessen som har ledet til kontraktsinngåelse. Etter statsrådets oppfatning er det grundig dokumentert at Uniteam har gitt uriktige opplysninger som har hatt betydning for kontraktsinngåelsen og at en slik forretningspraksis utgjør grunnlaget for avvisning av selskapet, både etter forskrift om offentlige anskaffelser og anskaffelsesregelverket for Forsvaret.

Statsråden viser videre til at Uniteam under høringen fremholdt at kommandoplasscontainerne selskapet vant konkurransen med i 2002, var sammenliknbare med den aktuelle anskaffelsen i 2004. Etter Forsvarsdepartementets oppfatning er dette ikke riktig. Statsråden har i brev til FLO bedt om redegjørelse for forskjellen mellom de ulike containertypene og relevansen av en eventuell prissammenlikning. Det fremgår:

"Som det går frem av brevet, har FLO vurdert type containere, deres funksjonalitet og konstruksjon, antall, forholdet til kontrakter og kontraktstidspunkter, samt kravspesifikasjoner. På denne bakgrunn er det FLOs oppfatning at containerne ikke kan sammenliknes direkte. Det er også FLOs vurdering at prisen på de først leverte containerne (2002-kontrakten) ikke uten videre kan benyttes som grunnlag for sammenlikning med senere leveranser."

Statsråden uttaler videre:

"Etter min oppfatning har imidlertid spørsmålet om tidligere levering av containere fra Uniteam ikke innvirkning på hva denne saken dreier seg om. Som jeg også fremhevet under høringen, har Uniteam, etter departementets oppfatning, urettmessig ervervet en gevinst på leveransen iht. 2004-kontrakten, som langt overstiger begrensningene i BAF ift. eneleverandørsituasjoner. Dette har selskapet oppnådd ved å gi uriktige opplysninger til Forsvaret gjennom bruk av proforma og fiktiv dokumentasjon. Ved å gi slike uriktige opplysninger om sine reelle kostnader, forledet selskapet derfor Forsvaret til å inngå en kontrakt på vilkår men ellers ikke ville ha akseptert i en slik eneleverandørsituasjon."

Statsråden kommenterer også grunnlaget for avvisning av Scandinavian Shelter Systems (3S). På bakgrunn av opplysningen fra tidligere adm. dir. Torstein Melhus i 3S under høringen om at Harald Engh kjøpte selskapet fra dets estiske eiere vinteren 2006/2007, og fordi Forsvarsdepartementet anmeldte

Harald Engh til Romerike politikammer 11. april 2007, mener departementet at det var grunnlag for avvisning av 3S.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen mottok 18. mai 2009 et nytt brev fra Uniteam Holding AS der de kommenterer Forsvarsdepartementets brev til komiteen av 15. mai 2009.

Uniteam er uenig med Forsvarsdepartementets tolkning av egen forespørsel og mener at Forsvaret ikke kan legge til grunn at Uniteam på det tidspunktet la den samme betydning i disse uttrykkene som Forsvaret selv gjorde.

Uniteam stiller seg undrende til at forsvarministeren nå orienterer om at forskrift om offentlige anskaffelser ikke kan legges til grunn for vurderingen av den merkantile prosessen i den aktuelle saken.

Det fremgår videre blant annet:

"FD viser til brev fra FLO av 15. september 2003 som er vedlagt kontraktutkast. Det er vanlig at FLO sender ut kontraktutkast til aktuelle tilbydere for å vurdere de forskjellige tilbud opp mot hverandre overført til Forsvarets standard kontrakt. Det betyr ikke at kontrakten er sendt kun til en. Det er ikke nevnt noe om kostnadskontroll i dette brevet.

I referater og korrespondanse hos Uniteam fremkommer det mye om at man regner med å få kontrakten etc. Men dette kan ikke tas til inntekt for at man visste at man var i en eneleverandørsituasjon hvor nye særlige bestemmelser kommer inn. Jeg vil tro at det er ganske vanlig i forbindelse med større forespørsler/anbud/innkjøp, at det internt hos tilbyderne forekommer en del korrespondanse. ... "

Når det gjelder hvorvidt kommandoplasscontainerne selskapet vant konkurransen med i 2002, var sammenliknbare med den aktuelle anskaffelsen i 2004 uttaler Uniteam:

"FD påstår at 2002 og 2004 "3i1"leveransen ikke var samme type containere. Vi kan dokumentere med fotos, tegninger og teknisk spesifikasjon at det var den samme type container. Kommandoplassen ble modifisert etter Forsvarets ønske etter erfaring fra driften med de første leverte. Det ble levert "3i1" med den første leveransen. Det foreligger vitneavhør av FLOs representanter og annen dokumentasjon der det fra forsvarrets side kommer klart frem at de ønsket å kjøpe fra Uniteam for materiallikhet, containere bygget på de samme prinsipper og at de forventer seg ikke at markedsprisen har endret seg vesentlig siden leveransen i 2002.

For øvrig; når containerne skal sammenlignes må vi uansett sammenligne

- a) leveransen fra 2002 og
- b) forespørselen slik den opprinnelige lød. Altså ikke det endelige resultatet Uniteam leverte da det ble gjort flere forbedringer og endringer på underveis. "

I brev til komiteen av 20. mai 2009, viser Uniteam Holding AS til feil informasjon fra statsråden

under kontrollhøringen 4. mai når det gjelder forholdet til Siemens AS. Det fremgår:

"Statsråden skilte ikke mellom Fujitsu Siemens AS, Simens AS og Simens Business Services AS (SBS). De to første er fullstendige atskilte selskaper, mens SBS er datterselskap av Siemens AS. Fujitsu Siemens og Siemens AS er begge siktet for fordelsoverføringer, mens SBS er siktet for overfakturering. Forsvarsdepartementet har bare opprettet et normalisert forhold til Fujitsu Siemens AS, og dette selskapet har aldri blitt krevet for noen tilbakebetaling. SBS AS og Siemens AS har fortsatt et ikke normalisert forhold til forsvaret selv om det er betalt mer enn 70 millioner for at saken skulle avsluttes fra forsvarsdepartementets side."

På bakgrunn av dette brevet sendte komiteen 25. mai 2009 brev til administrerende direktør i Siemens AS og ba om eventuelle kommentarer til forsvarsministerens uttalelser.

I svarbrev fra Siemens AS av 27. mai 2009, vises det til at statsråden under høringen forklarte at Forsvarsdepartementet hadde et "normalisert" forhold til Fujitsu Siemens AS, fordi 75 mill. kroner er tilbakebetalt til Forsvaret. Ifølge Siemens AS har Fujitsu Siemens AS aldri betalt noe som helst tilbake til Forsvaret, og har heller ikke fått noe slikt krav rettet mot seg. Derimot har Siemens Business Services AS (SBS AS) betalt 75 mill. kroner til Forsvaret.

Det fremgår:

"Det forholder seg med andre ord slik at de selskaper som har "gjort opp for seg" *ikke* har oppnådd noe normalisert forhold til Forsvaret. Fujitsu AS har derimot fått erklæring om "normalisering" uten at de har ytet noe som helst. Forsvarsministerens redegjørelse er på denne bakgrunn sterkt misvisende."

Korrespondansen i saken følger som vedlegg 1–16 til innstillingen.

2.2.2 *Kontrollhøring i saken*

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avholdt 4. mai 2009 en åpen kontrollhøring i saken.

De problemstillinger komiteen ønsket å få belyst under høringen var:

- Forsvarsdepartementets "ikke-normaliserte" forhold til Uniteam innebærer i praksis full boikott av firmaet både i Norge og i alle NATO-land. Er dette en uforsvarlig og forhastet reaksjon på et ikke avgjort saksforhold, eller er departementets handlemåte i samsvar med god forvaltnings-skikk?
- Bør det settes en tidsbegrensning for et "ikke-normalisert" forhold?
- Hva skal til for at et "ikke-normalisert" forhold blir normalisert?

- Er det hensiktsmessig med et "ikke-normalisert" forhold som rammer alle ansatte i en bedrift, når noen få i ledelsen blir tiltalt for kritikkverdige disposisjoner?
- Hva er rommet for skjønn i § 20-12 (2) bokstav d i forskrift om offentlige anskaffelser, der det fremgår at oppdragsgiver kan avvise leverandører som "i sitt yrke har gjort seg skyldig i forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje"?

Følgende ble invitert og møtte til høringen:

- Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen, med assisterende departementsråd Morten Tiller og avdelingsdirektør Severin Vikanes som bisiterte
- Administrerende direktør i Uniteam Holding AS, Kjell-Ivar Myrvang
- Tilsattes representant i Uniteam-gruppen, Kjell Håfsås
- Tidligere administrerende direktør i Scandinavian Shelter Systems Grimstad AS (3S), Torstein Melhus.

I tillegg inviterte komiteen leder av Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), advokat Bjørg Ven til høringen. Ven meddelte i brev til komiteen at hun fant det vanskelig å delta som en uholdt bidragsyter under høringen, fordi firmaet hun er partner i hadde oppdrag for Forsvarsdepartementet. Hun anbefalte isteden medlem av KOFA, professor Kai Krüger, som sa seg villig til å representere KOFA under høringen.

Stenografisk referat fra høringen følger som vedlegg til innstillingen.

3. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Svein Roald Hansen og Ivar Skulstad, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Lodve Solholm, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, fra Kristelig Folkeparti, Ola T. Lånke og fra Senterpartiet, Rune J. Skjælaaen, viser til at mindretallet i komiteen har benyttet seg av sin mulighet til å reise sak om forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Grunnloven bygger på læren om maktfordeling mellom den lov-

givende, den utøvende og den dømmende makt. Dette innebærer at Stortinget må vise varsomhet med hvilke saker som tas opp til behandling.

Flertallet viser til merknader fra Høyre og Kristelig Folkeparti i Innst. S. nr. 273 (2002–2003) hvor det ble påpekt at

"det er klare betenkeligheter av konstitusjonell art ved å behandle som sak i kontrollkomiteen forhold som delvis er ferdigbehandlet i rettsapparatet, og som delvis ligger til behandling i rettsapparatet. Disse medlemmer viser til at domstolene, ut fra det maktfordelingsprinsippet som Grunnloven bygger på, har en stilling som selvstendig statsmakt. Dette betyr at Stortinget og Regjeringen ikke kan overprøve domstolenes avgjørelser eller forsøke å påvirke disse avgjørelsene. Stortinget har tradisjon for å vise betydelig tilbakeholdenhet når det gjelder å behandle temaer som har tilknytning til en konkret sak som er under domstolsbehandling, og disse medlemmer mener at det er sterke grunner for at Stortinget burde holde på en slik tilnærming."

Etter flertallets syn bør dette også gjelde når et forhold er anmeldt til politiet og er under etterforskning.

Flertallet viser også til Dokument nr. 14 (2002–2003), Frøiland-utvalgets innstilling, s 58 spalte 1: hvor det slås fast at det

"I hovedtrekk betyr (det) at kontrollen skal være forankret i statsrådets forhold, men at den også kan ta sikte på å avdekke feil og mangler i forvaltningen som ikke har direkte tilknytning til statsrådets forhold. Derimot skal komiteen ikke drive kontroll rettet mot private rettssubjekter."

Flertallet viser til at saken er til behandling hos politiet og finner det uheldig at mindretallet i kontroll- og konstitusjonskomiteen benyttet sin rett til å bringe konflikten mellom Forsvarsdepartementet og Uniteam inn for Stortinget på det nåværende tidspunkt. Utfallet av anmeldelsen og eventuell behandling i rettsapparatet burde vært avvirket før saken ble tatt opp i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Flertallet vil understreke at det ikke er Stortingets oppgave å opptre som domstol. Stortingets oppgave er å føre kontroll med at det er etablert tilfredsstillende kontrollsystemer og at forvaltningen opptrer i henhold til gjeldende regelverk.

Flertallet viser til regelverket for offentlige anskaffelser og registrerer at Forsvarsdepartementet har valgt å anvende hjemmelen for fakultativ avvising i forhold til Uniteam. Denne hjemmelen gir Forsvarsdepartementet mulighet til å avvise en leverandør som de mener i sitt yrke har gjort seg skyldig i alvorlig forsømmelse mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje.

Flertallet viser til at professor Kai Krüger i komiteens høring 4. mai 2009 blant annet uttalte:

"Når det gjelder avvisning av domfelte leverandører, har forskriften om offentlige anskaffelser en anvisning om formelle bevis i form av utdrag fra strafferegister eller tilsvarende. Men når det gjelder kan-regelen, som denne saken handler om, gir forskriften ingen nærmere føringer verken om hvilke forsømmelser det kan være tale om, hvilket dokumentasjonskrav som skal gjelde, hvilke personer som med sine forsømmelser pådrar foretaket avvisning, eller hva som skal til for å omregulere leverandørens negative status".

Flertallet finner det ubestridt at departementet basert på gjeldende regelverk har hatt hjemmel til å etablere et ikke-normalisert forhold til det aktuelle selskapet.

Flertallet finner det ikke riktig å gå nærmere inn i sakens detaljer og forutsetter at saken blir avklart gjennom politiets og eventuelt domstolens behandling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at komiteens mindretall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vedtok å opprette sak fordi det ikke-normaliserte forholdet mellom Forsvaret og Uniteam åpenbart bygget på to helt ulike forståelser av hva som var grunnlaget for kontraktsinngåelsen høsten 2003. Kontrakten som ble undertegnet i mai 2004, var grunnlaget for det ikke-normaliserte forholdet. Det har ikke vært omdiskutert om det var hjemmel for dette tiltaket fra Forsvaret, men om det var en fornuftig politisk handling og en forsvarlig embetsutøvelse fra statsrådets side. Saken dreier seg ikke om de juridiske spørsmål som skal behandles av rettsapparatet, men om komiteens ansvar for kontroll med statsrådenes embetsutøvelse og politiske handlinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har med interesse over lengre tid mottatt innspill fra de berørte parter og har i denne forbindelse tilegnet seg detaljerte saks-kunnskaper. Disse medlemmer sitter imidlertid med det klare inntrykk at partene har to vidt forskjellige oppfatninger av prinsippene og hendelsesforløpet i saken.

Forsvarsdepartementet har fra første stund hevdet at kontrakten var en eneleverandøravtale hvor pris og fortjeneste ble bestemt etter Forsvarets krav til dokumentasjon, og disse medlemmer har merket seg at Uniteam som motpart har en klar oppfatning av at forespørselen var et offentlig tilbud. Fra Uniteams side blir det underbygget med at Forsvarets forespørsel og invitasjon var basert på at "anbyderne" i flertall skulle laste ned anbudsdokumentasjonen fra Internett, sammen med at tilbudet kunne leveres på norsk eller engelsk. Dette viser, slik disse med-

lemmer oppfatter det, at Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) ønsket et åpent tilbud. Videre underbygges dette ved at tilbudene skulle leveres i nøytral innpakning, slik at identifikasjon ikke var mulig – noe som disse medlemmer også har merket seg. Disse medlemmer sitter imidlertid med det inntrykk etter høringens avslutning at forsvarsministeren ikke kunne underbygge departementets påstander om at leveransene var basert på en eneleverandøravtale. Disse medlemmer fikk opplyst og dokumentert fra departementet at Uniteam i brev av 9. februar 2004 angivelig hadde bekreftet at pågående forhandlinger var basert på en eneleverandøravtale med FLO. Uniteams forklaring på dette er ifølge brev til komiteen datert 12. mai 2009 at ordet "eneleverandøravtale" er tatt ut fra en annen sammenheng – innkjøpsstopp som ble innført i 2003/2004 og at Uniteam var den eneste som kunne levere kommandoplasscontainere som de hadde i full produksjon på det tidspunkt og som Forsvaret trengte til skarpe oppdrag umiddelbart. Det var i denne forbindelsen at uttrykket eneleverandøravtale ble brukt. I dette brevet bekrefter Uniteam proforma avtalen med ordlyden:

"vi var informert om at saken var forhåndssondert i FD, og at den endelige godkjenning for øvrig var en formalitet."

Komiteen etterlyste svar på to spørsmål som forsvarsministeren ikke kunne svare på under høringen – når og hvorledes ble Uniteam oppmerksom på at de var i en eneleverandørsituasjon? Disse medlemmer konstaterer at til tross for gjentatte spørsmål om å få dokumentasjon som underbygger departementets påstander, er dette ikke kommet til vår kunnskap.

Disse medlemmer vil videre fokusere på prisdannelsen, hvor Forsvarsdepartementet på sin side hevder at Uniteam har overfakturert leveransene med rundt kr. 40 millioner, mens Uniteam på sin side underbygger at de har fakturert i henhold til inngått kontrakt. Under høringen ble Uniteams representanter bedt om å fremskaffe de reviderte tall fra kilde Forsvarets Faggruppe Kontraktsrevisjon (FGKR) som underbygger Forsvarsdepartementets krav til gevinst. Denne informasjonen ble mottatt neste dag og dokumenterte de fiktive tall for den tillatte gevinst på 0,256 pst. av salgssummen – tall som FLO ønsket skulle fremkomme som en proforma øvelse for at leveransene kunne påbegynnes umiddelbart og at Forsvarets anskaffelsesreglement skulle overholdes. Disse medlemmer fikk bekreftet at prisen på kontrakten som ble vunnet på åpent tilbud i 2002 som da var vesentlig under konkurrentenes tilbud (76 pst. lavere), i 2003/2004 var på samme nivå etter tekniske modifikasjoner og andre avtalte justeringer med Forsvaret.

Disse medlemmer fikk under høringen antydning fra Forsvarsdepartementet at type leveranser fra 2002 og 2003/2004 var forskjellige og ikke sammenlignbare i pris, men dette ble senere under høringen avkrefte og dokumentert av Uniteams representanter. Disse medlemmer fikk videre kunnskap om at prisen på leveransene for 2003/2004 aldri ble diskutert da FLOs representanter i forhandlingene mente at markedsprisen var den samme og ikke hadde endret seg i tidsrommet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at et viktig element for komiteens arbeid var å kunne vurdere de prinsipielle forhold som underbygger regelverket om offentlige anskaffelser og såkalte ikke-normaliserte forhold til leverandør. Professor Kai Krüger, medlem av Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), orienterte under den åpne kontrollhøringen komiteen om regelverket i forbindelse med ikke-normaliserte forhold mellom parter. Disse medlemmer registrerte at KOFAs representant ikke ville gå inn på de to virkelighetsoppfatninger som fremkom i saken, men kunne uttale seg om de generelle krav som gjelder.

Disse medlemmer har merket seg følgende avklaringer og svar på spørsmål fra komiteen:

- "1. Hvis den som utformer kontakten, anbudsvilkårene eller konkurransegrunnlaget, ikke har klargjort hvilke grenser som gjelder for faktureringsadgangen, må dette i utgangspunktet altså være oppdragsgivers risiko"
- "2. Kravet for å kunne avvise en leverandør – som er et alvorlig skritt, naturligvis – er at vedkommende har gjort seg skyldig i alvorlig forsømmelse mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje. Men, som jeg sa, hvis situasjonen er at leverandøren har feiltolket – og han kan nok i noen tilfeller kunne lastes for ikke å ha konsultert juridisk ekspertise – er det et slingsmonn. Det er et godt stykke opp til den type forgåelser som det er tale om etter regelverket. Mitt siste synspunkt, som jeg var inne på, er at hvis misforståelse eller feiloppfatning med hensyn til hvilken adgang man hadde til å fakturere, i virkeligheten kan føres tilbake til at oppdragsgiver har utformet et uklart konkurransegrunnlag, ikke har klargjort spillereglene for tildeling av kontrakten eller hvilke kontraktvilkår som skulle gjelde, gjelder i kontraktsretten den såkalte uklarhetsregelen. Den risikoen går ut over oppdragsgiver. Det må selvfølgelig bety at da skal det ganske mye til før man vil si at denne leverandøren har opptrådt i strid med faglige og etiske krav i vedkommende bransje."

3. Saksordførers spørsmål om det er noen klare krav til at et kjøp begynner som et åpent anbud, for så å forandres til å bli en fremforhandlet avtale, og om

det gjelder to forskjellige regelverk for hvordan dette skal håndteres, ble besvart som følger:

"Jeg har ikke helt skjønnet saken her, for regelverket er rimelig klart på at hovedregelen er åpen anbudskonkurranse. Unntaksvis kan man gjennomføre en såkalt konkurranse med forhandling, men da fortsatt slik at leverandører har muligheter for å konkurrere om kontrakten. Hvis man er inne i en ikke avsluttet åpen anbudskonkurranse, så vil jo den ende med at én leverandør får kontrakten. Og når leverandøren har fått kontrakten, kan oppdragsgiver ikke endre konkurransegrunnlaget. De kan ikke endre kontraktvilkårene, som skal være en del av det kunngjorte konkurransegrunnlaget. Det er noen muligheter for å gjennomføre en offentlig kontrakt med bare én leverandør, men da må situasjonen være den at det ikke er noen andre leverandører i markedet som kan innfri det behovet oppdragsgiveren har.

Jeg må jo bare innrømme at jeg ikke har helt klart for meg hvordan dette tilfellet ser ut i så måte. Men anbudskonkurranse betyr konkurranse mellom leverandører på et konkurransegrunnlag som er kunngjort med kontraktvilkår som ikke kan endres."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener disse påpekninger klart viser at det ikke har vært et tilstrekkelig grunnlag for Forsvarsdepartementets vedtak om å gjennomføre et ikke-normalisert forhold til Uniteam i og med at den første "forespørsel" åpenbart dreier seg om et åpent anbud med flere tilbydere, og at det først var etter at pristilbudet var godtatt den 20. oktober 2003 at spørsmål om formaliteter og kostnadsberegninger for et eneleverandørforhold dukket opp, uten at Uniteam ble gjort oppmerksom på konsekvensene. Professor Kai Krüger slo fast i sitt svar at det var oppdragsgivers ansvar etter den såkalte uklarhetsregelen. Uniteam kan således ikke lastes.

Disse medlemmer fikk videre bekreftet fra KOFAs representant at det er mange grunner til at leverandører ikke klager på et ikke-normalisert forhold etter råd fra sin advokat som f.eks. mediaoppstuss og at man ikke "bite the hand that feeds you".

Disse medlemmer merket seg også professor Kai Krügers uttalelse og skepsis til Forsvarets egen standardklausul som er basert på angloamerikanske rettspraksis, og omhandler erstatning av alle tidligere inngåtte avtaler og dokumenter. Disse medlemmer registrerte videre Uniteams uttalelse om at regelen gjelder da dette er Forsvarets egen standardklausul, og at Forsvaret må ha ment noe med å ta denne klausulen inn i kontrakten.

Et annet viktig innspill som disse medlemmer har merket seg, er at Forsvarsdepartementet i perioden etter at saken ble kjent, ikke har tatt initiativ til å møte Uniteam for å oppklare eventuelle uoverensstemmelser og påståtte overfaktureringer – et "skal-krav" som er nedfelt i kontrakten. Disse

medlemmer har også registrert at Uniteams ledelse og ansatte har bedt om møter med Forsvarsdepartementet for å kunne redegjøre for den oppståtte situasjon uten resultater med den begrunnelse fra motparten at saken var under etterforskning.

Disse medlemmer noterte likeledes at Uniteam ikke har fått anledning til kontradiksjon med Dalseide-utvalget om beskyldningene. Disse medlemmer forstår det slik at utvalget blant annet gjennomførte med dette Siemens, noe som har medført en forskjellsbehandling av leverandøren Uniteam.

Disse medlemmer stiller også dette spørsmål om Forsvarsdepartementets ansvar i forbindelse med den konsekvens at 60 til 70 arbeidsplasser er tapt på grunn av Forsvarsdepartementets konsekvente gjennomføring av det ikke-normaliserte forholdet til Uniteam.

Disse medlemmer stiller videre spørsmål om riktigheten av påstand fra Uniteams representanter om at Forsvarsdepartement skulle bruke Uniteam for å statuere et eksempel overfor andre leverandører og at denne betraktning kom frem før en politietterforskning ble iverksatt. Disse medlemmer ser at dette til dels er bekreftet på Forsvarets hjemmesider, publisert 7. februar 2008 pkt. 6 oppsummering i 2. avsnitt:

"Det kan ikke ses bort fra at saken mot Uniteam International AS kan medføre et liknende resultat. Det er også grunn til å anta at disse sakene har en betydelig preventiv effekt."

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti noterte seg informasjon fra Uniteams representanter om at Uniteam hadde vært kontinuerlig leverandører til Forsvaret fra 1992 uten merknader om etisk standard helt frem til 2007. Disse medlemmer registrerte at kun den ene kontrakten fra 12. mai 2004 har vært omstridt og har det inntrykk at brukerne i hele denne perioden på 15 år har vært meget fornøyd med Uniteams etiske standard og produkter.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet kan etter sin gjennomgang heller ikke finne antydninger til korrupsjon med henvisning til Dalseide-utvalgets granskningsrapporter.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre har mottatt statsrådets brev til komiteen datert 15. mai 2009 med oppfølging av flere spørsmål som ikke ble besvart under høringen 4. mai 2009. Blant annet ble statsråden bedt om å oppgi en eksakt dato for når departementet omdefinerte Uniteam fra å være en del av en vanlig anbudsrunde, der flere kunne by, og til å være en leverandør. Disse medlemmer er ikke fornøyd

med statsrådets svar da det fremdeles er meget uklart. I denne sammenheng viser disse medlemmer også til et brev fra Uniteam datert 18. mai 2009 med kommentarer til det siste brevet fra statsråden. Disse medlemmer kan ikke annet enn nok en gang registrere at de fakta som fremkommer, fraviker på en rekke punkter fra departementets påstander i saken.

Disse medlemmer anbefaler at Forsvarsdepartementets "ikke-normaliserte forhold" til Uniteam opphører inntil det foreligger en eventuell gyldig rettsavgjørelse, da denne saken handler om forståelse av dokumenter, frister og fortjenestemarginer som burde vært løst ved forhandlinger i henhold til inngått kontrakt.

Disse medlemmer har også merket seg at adm. dir. i Siemens AS, Per Otto Dyb, i brev til komiteen av 27. mai 2009 påpeker at statsråden i den åpne høringen 4. mai 2009 ga komiteen en rekke feilopplysninger. Disse medlemmer mener dette ytterligere svekker statsrådets fremstilling av hva som er grunnlaget for det ikke-normaliserte forholdet til Uniteam, som i stor grad bygger på det såkalte Dalseide-utvalget og synspunktene til firmaet G-partner, som altså er innhentet uten de rettsikkerhetsgarantier som gjelder for påtalemyndighetens etterforskning og vurderinger. Tilsvarende synspunkter er også av komiteen mottatt fra den ene av de siktede, Harald Engh.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen oppheve det ikke-normaliserte forholdet til Uniteam inntil det eventuelt foreligger en rettskraftig dom mot Uniteam etter en eventuell tiltale fra påtalemyndighetens side og rettsbehandling."

"Stortinget ber Regjeringen avstå fra å innføre ikke-normaliserte forhold til Statens leverandørbedrifter uten at det enten avgis en innrømmelse for brudd på regelverket eller det foreligger en rettskraftig dom mot bedriften."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det i løpet av komiteens behandling av denne saken har fremkommet at KOFA har bedt Fornyings- og administrasjonsdepartementet om en avklaring på hvorledes regelverket for såkalte ikke-normaliserte forhold skal tolkes. Gitt klarheten rundt regelverk og praksis, og de potensielt ødeleggende konsekvensene en beslutning om ikke-normalisert forhold kan ha for en bedrift eller leverandør, bør dette avklares så snart som mulig.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest foreta en avklaring av regelverket for bruk av ikke-normalisert forhold overfor leverandører. En slik avklaring må ta tilstrekkelig hensyn til leverandørens rettssikkerhetsbehov."

Disse medlemmer viser til at Forsvarsdepartementet i april 2007 anmeldte firmaet Uniteam International AS og to enkeltpersoner i firmaet for grovt bedrageri mot Forsvaret. Anmeldelsen ble innlevert på bakgrunn av forhold som skriver seg tilbake til 2003. Forsvarsdepartementet fulgte opp anmeldelsen med å innføre et såkalt "ikke-normalisert" forhold til firmaet Uniteam International AS.

Disse medlemmer er også av den mening at Stortinget skal være tilbakeholdende med å gå inn i saker som er under politietterforskning eller ligger til behandling i rettsapparatet, jf. maktfordelingsprinsippet i Grunnloven.

Disse medlemmer konstaterer at saken er svært komplisert og at et viktig spørsmål dreier seg om hvorvidt Uniteam under kontraktsforhandlingene i 2003 befant seg i en eneleverandørsituasjon, og i hvilken grad dette fra Forsvarets side var tilstrekkelig klargjort overfor Uniteams ledelse til at den skulle ha vært innforstått med det. I denne sammenheng registrerer disse medlemmer i likhet med saksordfører at partene har to vidt forskjellige oppfatninger og at påstand står mot påstand.

Disse medlemmer ønsker ikke å ta parti for noen i skyldspørsmålet og mener det er en sak for domstolen.

Disse medlemmer mener imidlertid at spørsmålet om hvorvidt det over tid vil være riktig å opprettholde et ikke-normalisert forhold til Uniteam, krever en beslutning som først og fremst ikke handler om jus, men om politisk skjønn.

Disse medlemmer viser til at opprettholdelsen av et ikke-normalisert forhold til firmaet må antas å ha skadet firmaet og over lengre tid bidratt til å sette arbeidsplasser i fare. I en situasjon hvor de personene som er anmeldt i saken heller ikke lenger er en del av ledelsen i Uniteam, kan det fremstå som urimelig at et offentlig forvaltningsorgan fortsetter å opprettholde et ikke-normalisert forhold til selskapet.

Det må etter disse medlemmers oppfatning vektlegges at saken er svært komplisert, at etterforskningen har tatt lang tid og at det ennå ikke er reist tiltale i saken. Dette bidrar til å forsterke presset mot Uniteam.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å gjeninnføre en normalisering av forholdet til Uniteam snarest mulig."

4. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen oppheve det ikke-normaliserte forholdet til Uniteam inntil det eventuelt foreligger en rettskraftig dom mot Uniteam etter en eventuell tiltale fra påtalemyndighetens side og rettsbehandling.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen avstå fra å innføre ikke-normaliserte forholdet til Statens leverandørbedrifter uten at det enten avgis en innrømmelse for brudd på regelverket eller det foreligger en rettskraftig dom mot bedriften.

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen vurdere å gjeninnføre en normalisering av forholdet til Uniteam snarest mulig.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen snarest foreta en avklaring av regelverket for bruk av ikke-normalisert forhold overfor leverandører. En slik avklaring må ta tilstrekkelig hensyn til leverandørens rettssikkerhetsbehov.

5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til det som står foran og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Innstilling S. nr. 319 (2008-2009) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 9. juni 2009

Lodve Solholm

leder

Carl I. Hagen

ordfører

Vedlegg 1**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Forsvarsdepartementet v/statsråden, datert 3. desember 2008****Spørsmål i forbindelse med Uniteam International AS ved Harald Engh og forholdet til Forsvarsdepartementet**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til at mediene i flere artikler har fokusert på Forsvarsdepartementet og forsvarsledelsen i forbindelse med Dalseide I og Dalseide II-rapportene. Ett av selskapene som er blitt omtalt, er Uniteam International AS og datterselskaper, samt deres eiere og ledere Harald og Tommy Engh. Vedlagt følger noen presseklipp fra Grimstad Adressetidende og Dagens Næringsliv.

I denne forbindelse ønsker kontroll- og konstitusjonskomiteen å stille følgende spørsmål til forsvarsministeren:

1. Hvis det er slik at Forsvarsdepartementet sitter på bevis for at det har foregått overfakturering og andre ulovligheter i forbindelse med Uniteams salg av kommandoplass-containere til forsvaret, hvorfor er det ikke allerede tatt ut tiltale mot Uniteam eller Harald Engh?

2. Kan forsvarsministeren i denne saken rettfærdiggjøre sin handlemåte, som sannsynligvis vil føre til tap av mange arbeidsplasser?

3. Er det korrekt at prisen på kommandoplass-containere ikke har endret seg betydelig fra det offentlige anbudet som Uniteam vant i åpen anbuds-konkurranse sommeren 2002, sammenliknet med den prisen man fikk på kontrakten i mai 2004? Når det gjelder kontrakten fra 2004, er selskapet siktet for et bedrageri på 20 millioner kroner.

4. Er det riktig at statsråden har oppfordret NATO-land til å boikotte bedriften 3S i Grimstad? Hvis dette medfører riktighet, kan statsråden gi en begrunnelse for dette med bakgrunn i at det hittil ikke er tatt ut tiltale, og at saken mot 3S og Uniteam International AS ikke er rettslig prøvet?

Komiteen håper på forsvarsministerens snarlige svar.

Vedlegg 2**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. desember 2008****Spørsmål i forbindelse med Uniteam International AS ved Harald Engh og forholdet til Forsvarsdepartementet****1. Innledning**

Det vises til brev av 3. desember 2008 vedrørende ovennevnte. I det nedenstående besvares spørsmålene.

2. Svar på spørsmål

1. Hvis det er slik at Forsvarsdepartementet sitter på bevis for at det har foregått overfakturering og andre ulovligheter i forbindelse med Uniteams salg av kommandoplass-containere til forsvaret, hvorfor er det ikke allerede tatt ut tiltale mot Uniteam eller Harald Engh?

Det er som kjent påtalemyndigheten som avgjør tiltalspørsmålet i en straffesak. Departementet fin-

ner det derfor ikke riktig å kommentere en sak som er under etterforskning ved Romerike politidistrikt.

2. Kan forsvarsministeren i denne saken rettfærdiggjøre sin handlemåte, som sannsynligvis vil føre til tap av mange arbeidsplasser?

Det er viktig at innkjøp til Forsvaret skjer på en måte som vekker tillit i samfunnet. Siden slike innkjøp innebærer store verdioverføringer, er det også av stor betydning at aktiviteten skjer på en etisk og ryddig måte.

Det rettslige utgangspunktet for avvisning i anledning saken er forskrift om offentlige anskaffelser § 20-12 (2), bokstav d. Bestemmelsen innebærer at innkjøperen kan avvise leverandører som har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje. Dersom en leverandør er rettskraftig straffedømt for nærmere bestemte lovbrudd, har innkjøperen også en plikt til å

avvise, jf. samme paragraf (1), bokstav e. Tilsvarende bestemmelser fremgår av Anskaffelsesregelverk for Forsvarssektoren og relevant EU-direktiv¹. Klagenemnda for offentlige anskaffelser har også slått fast at der det er tette bånd mellom en leverandør og fysiske eller juridiske personer som rammes av avvisningsbestemmelsen, må identifikasjon med den fysiske eller juridiske personen kunne skje.²

Forsvarsdepartementets nåværende ikke-normaliserte forretningsforhold til Uniteam-gruppen og enkelte andre leverandører har aldri hatt til hensikt å automatisk utestenge noen selskaper. Det ikke-normaliserte forholdet baserer seg derimot på en konkret vurdering fra sak til sak. Som følge av denne vurderingen må de berørte selskapene regne med å kunne bli avvist fra anbudskonkurranser. De viktigste vurderingskriteriene i så måte er konsekvensene for Forsvaret ved en eventuell avvisning av et gitt selskap, i første rekke mulige konsekvenser av driftsmessig, operativ eller sikkerhetsmessig art.

Det er uheldig hvis det ikke-normaliserte forholdet får konsekvenser for den enkelte arbeidstaker som ikke har vært implisert i forholdene i de berørte selskapene. Ansvar for slike konsekvenser hviler imidlertid på selskapets ledelse. Jeg ser det som svært viktig at Forsvarsdepartementet reagerer på alvorlige forhold som avdekkes, både i kraft av å være kunde av Uniteam-gruppen, og ikke minst i kraft av å være en av de største statlige anskaffelsesaktørene. Med det ansvaret som følger forvaltningen av milliarder av kroner fra fellesskapets midler følger det også en

klar forpliktelse til å handle ut fra etiske og samfunnsbærende normer – og en tilsvarende forpliktelse til å reagere når man mener at disse normene er brutt.

3. Er det korrekt at prisen på kommandoplass-containerne ikke har endret seg betydelig fra det offentlige anbudet som Uniteam vant i åpen anbudskonkurranse sommeren 2002, sammenlinket med den prisen man fikk på kontrakten i mai 2004? Når det gjelder kontrakten fra 2004, er selskapet siktet for et bedrageri på 20 millioner kroner.

Dette spørsmålet berører aspekter som kan være relevant i den pågående etterforskningen ved Romerike politidistrikt. Jeg finner det således ikke riktig å besvare spørsmålet.

4. Er det riktig at statsråden har oppfordret NATO-land til å boikotte bedriften 3S i Grimstad? Hvis dette medfører riktighet, kan statsråden gi en begrunnelse for dette med bakgrunn i at det hittil ikke er tatt ut tiltale, og at saken mot 3S og Uniteam International AS ikke er rettslig prøvet?

Det medfører ikke riktighet at NATO-land har blitt oppfordret til å boikotte bedriften 3S i Grimstad. Ved enkelte anskaffelser i NATO-regi kreves det at myndighetene i vedkommende selskaps hjemland rutinemessig utferdiger en såkalt *Nomination and Declaration of Eligibility*, for selskaper som ønsker anbudsdokumenter i den aktuelle anskaffelse. Forsvarsdepartementet har i denne forbindelse informert anskaffende organisasjon eller NATO-medlemsland om departementets ikke-normaliserte forretningsforhold til Uniteam-gruppen.

1. EU-direktiv 2004/18 artikkel 45

2. KOFA sak 2006/153

Vedlegg 3**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Forsvarsdepartementet v/statsråden,
datert 20. januar 2009****Ad det ikke-normaliserte forretningsforholdet mellom Uniteam-gruppen og Forsvarsdepartementet**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til Forsvarsdepartementets svarbrev av 18. desember 2008 og har følgende tilleggsspørsmål:

1. Uniteam kan etter snart to år med et såkalt "ikke-normalisert forhold" til Forsvarsdepartementet og utestengelse fra et enekundemarked være såpass svekket ved inngangen til den generelle økonomiske krisen at gruppen ikke kan unngå en konkurs. Det er ikke unaturlig å tenke at tap av vesentlig omsetning i et enekundemarked er dramatisk for en bedrift. Har Forsvarsdepartementet vurdert om det vil være til statens beste og i tråd med Regjeringens varslede kamp for lavest mulig arbeidsledighet å risikere en konkurs før skyldspørsmålet er rettslig avgjort?
2. Hva mener egentlig Forsvarsdepartementet med sin påstand om at *"nåværende ikke-normaliserte forretningsforhold til Uniteam-gruppen og enkelte andre leverandører har aldri hatt til hensikt å automatisk utestenge noen selskaper"* når slik automatisk utestengning, uten forsøk på oppklaringer av misforståelser og dialog, har vært gjennomført for Uniteam-gruppen?
3. Forsvarsdepartementet skriver at ansvaret for konsekvenser for de ansatte som følge av det ikke-normaliserte forholdet hviler på selskapets ledelse, mens ledelsen selv mener å ha handlet korrekt. Er det slik å forstå at Forsvarsdepartementet behandler og vurderer Uniteam som dømt, før selskapet og de siktede har fått en rettslig mulighet til å forsvare seg?
4. Det vises til spørsmål 3 i kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av
5. 3. desember 2008, som statsråden ikke finner det riktig å besvare fordi det berører aspekter som kan være relevant i den pågående etterforskning. Da spørsmålet kun handler om et etterprøvbart faktaforhold, vil komiteen på nytt be om at disse faktaforhold opplyses til komiteen, eller at komiteen får opplyst hvilken lovhjemmel statsråden vil påberope seg for å ikke avgi de opplysninger Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité ber om?
6. Forsvarsdepartementet viser til at grunnlaget for avvisning av Uniteam fra muligheten til å gi tilbud på anskaffelser er forskrift om offentlige anskaffelser § 20-12 (2), bokstav d, selv om forskriften sier at oppdragsgiver **kan**, men ikke **må** eller **skal**. Forsvarsdepartementet kunne altså selv valgt å ikke avvise Uniteam, men å avvente den rettslige prøvingen av saken. Kan Forsvarsdepartementet opplyse om andre NATO-land faktisk avviser potensielle leverandører i enekundemarkedet som markedet for forsvarsmateriell er, før tiltale er tatt ut og dom er falt?
7. Har Forsvarsdepartementet vektlagt at forskriften som er angitt som grunnlag for at Forsvarsdepartementet har valgt å avvise tilbud fra Uniteam ble vedtatt i 2006, altså **etter** at de forhold Forsvarsdepartementet påstår er klanderverdige, har funnet sted? Komiteen ber om å få oversendt en kopi av den betenkning vi forutsetter at Forsvarsdepartementet har innhentet fra lovavdelingen i Justisdepartementet om det juridiske grunnlag for å gi forskriften tilbakevirkende kraft?

Komiteen imøteser svar på spørsmålene.

Vedlegg 4

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 5. februar 2009

Det ikke-normaliserte forretningsforholdet mellom Uniteam-gruppen og Forsvarsdepartementet

1. Innledning

Det vises til brev av 20. januar 2009 vedrørende ovennevnte. Nedenfor besvares spørsmålene.

2. Svar på spørsmål

"1. Uniteam kan etter snart to år med et såkalt "ikke-normalisert forhold" til Forsvarsdepartementet og utestengelse fra et enekundemarked være såpass svekket ved inngangen til den generelle økonomiske krisen at gruppen ikke kan unngå en konkurs. Det er ikke unaturlig å tenke at tap av vesentlig omsetning i et enekundemarked er dramatisk for en bedrift. Har Forsvarsdepartementet vurdert om det vil være til statens beste og i tråd med Regjeringens varslede kamp for lavest mulig arbeidsledighet å risikere konkurs før skyldspørsmålet er avgjort?"

Innledningsvis finner jeg grunn til å presisere at det ikke eksisterer noe "enekundemarked" for Uniteam. Det norske forsvaret er ikke firmaets eneste kunde.

Når det gjelder selve spørsmålet, er dette knyttet til fravær av en avgjørelse av "skyldspørsmålet." Jeg legger til grunn at komiteen da sikter til det strafferettslige skyldbegrep. Til dette vil jeg understreke at anskaffelsesreglene på ingen måte stiller som krav for avvísning at det foreligger en rettskraftig straffedom. Forsvarssektoren søker å etterleve anskaffelsesregelverket lojalt i denne saken. Departementet legger til grunn at bestemmelsene er ment å bidra til et ryddig og etisk forsvarlig forhold mellom kunde og leverandør, noe vi har opptrådt i henhold til.

Som understreket i mitt forrige brev til komiteen i sakens anledning, er det uheldig hvis det ikke-normaliserte forholdet får konsekvenser for den enkelte arbeidstaker som ikke har vært implisert i forholdene i de berørte selskapene. Det er imidlertid ledelsen i selskapet som er ansvarlig for situasjonen som er oppstått. På generelt grunnlag kan det heller ikke være slik at statlige organer bør unnlate å reagere overfor selskaper som begår kritikkverdige handlinger, med den svært uheldige signaleffekt og de økonomiske virkninger dette vil medføre. Regjeringen har for øvrig satt i verk nødvendige tiltak for å motvirke finanskrisen. Dette er tiltak som hele det norske næringsliv vil nyte godt av. Arbeidet for å fremme etikk i offentlige anskaffelser kan gjøres uten mot-

strid med krisetiltak i forhold til finanskrisen. Det er for denne regjeringen viktig å kunne gjøre begge deler.

"2. Hva mener egentlig Forsvarsdepartementet med sin påstand om at "nåværende ikke-normaliserte forretningsforhold til Uniteam-gruppen og enkelte andre leverandører har aldri hatt til hensikt å automatiske utestengning, uten forsøk på oppklaring av misforståelser og dialog, har vært gjenstand for Uniteam-gruppen?"

Jeg vil først understreke at det ikke medfører riktighet at det ikke har vært dialog mellom departementet og Uniteam-gruppen. Vi har mottatt flere brev fra gruppen hvor de har fått tilkjennegitt sine synspunkter, samt at det har blitt avholdt et møte mellom Uniteam og departementet. Det vises for øvrig til mitt svar i forrige brev hvor jeg bemerket at avvísning skjer etter en konkret vurdering fra sak til sak hvor det blir hensyntatt forhold av driftsmessig, operativ eller sikkerhetsmessig art.

"3. Forsvarsdepartementet skriver at ansvaret for konsekvenser for de ansatte som følge av det ikke-normaliserte forholdet hviler på selskapets ledelse, mens ledelsen selv mener å ha handlet korrekt. Er det slik å forstå at Forsvarsdepartementet behandler og vurderer Uniteam som dømt, før selskapet og de siktede har fått en rettslig mulighet til å forsvare seg?"

Det kreves ikke domfellelse i forhold til straffeloven for å kunne avvise en leverandør etter anskaffelsesregelverket. Uniteam har en rettslig mulighet til å bringe saken inn for Klageorganet for offentlige anskaffelser (KOFA) dersom de mener at de blir avvíst fra anbudskonkurranser på sviktende grunnlag. Det registreres at Uniteam så langt ikke har benyttet seg av sin mulighet til å klage til KOFA på den behandlingen de har fått av departementet. Jeg viser for øvrig til ovenstående svar.

"4. Det vises til spørsmål 3 i kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 3. desember 2008, som statsråden ikke finner det riktig å besvare fordi det berører aspekter som kan være relevant i den pågående etterforskningen. Da spørsmålet kun omfatter om et etterprøvbart faktaforhold, vil komiteen på nytt be om at disse faktaforhold opplyses til komiteen, eller at komiteen får opplyst hvilken lovhjemmel statsråden vil påberope seg for å ikke avgi de opplys-

ninger Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité ber om?

La meg først få presisere at jeg alltid tilstreber å gi Kontroll- og konstitusjonskomiteen så utfyllende svar som mulig. Når det gjelder dokumentasjonen i saken, eksisterer det omfattende, skriftlig, konkret og objektiv materiale som indikerer at det kan ha funnet sted alvorlig økonomisk kriminalitet i denne saken. Alt dette materialet er oversendt til påtalemyndigheten. Da det kan ha funnet sted alvorlig økonomisk kriminalitet i saken, og saken ligger hos politiet for etterforskning, vil jeg imidlertid ikke opptre på en måte som vil kunne influere på etterforskningen i noen som helst retning. Opplysningene komiteen ber om er for øvrig nedfelt i dokumenter som iht. offentlighetsloven § 24 andre ledd kan unntas fra innsyn.

"5. Forsvarsdepartementet viser til at grunnlaget for avvisning av Uniteam fra muligheten til å gi tilbud på anskaffelser er forskrift om offentlige anskaffelser § 20-12, bokstav d, selv om forskriften sier at oppdragsgiver kan, men ikke må eller skal. Forsvarsdepartementet kunne altså selv valgt å ikke avise Uniteam, men å avvente den rettslige prøvingen av saken. Kan Forsvarsdepartementet opplyse om andre NATO-land faktisk avviser potensielle leverandører i enekundemarkedet som markedet for forsvarsmateriell er, før tiltale er tatt ut og dom er falt."

Det vises til svar på spørsmål 1 hva gjelder begrepet "enekundemarkedet". Hva gjelder de NATO-land

som er medlem av EU, kan det opplyses at det norske regelverket i stor grad hviler på EF-retten, og at EU-landene i det vesentlige har de samme avvisningsregler som i Norge, herunder også avvisningsregler som hjemler avvisning før det foreligger rettskraftig dom i en straffesak. Departementet har ikke opplysninger om hvordan andre NATO-land praktiserer avvisningsbestemmelser i offentlige anskaffelser. Det vil kreve et omfattende undersøkelsesarbeid å frembringe en slik oversikt.

"6. Har Forsvarsdepartementet vektlagt at forskriften som er angitt som grunnlag for at Forsvarsdepartementet har valgt å avise tilbud fra Uniteam ble vedtatt i 2006, altså etter at de forhold Forsvarsdepartementet påstår er klanderverdig, har funnet sted? Komiteen ber om å få oversendt en kopi av betenkningen vi forutsetter at Forsvarsdepartementet har innhentet fra lovavdelingen i Justisdepartementet om det juridiske grunnlag for å gi forskriften tilbakevirkende kraft?"

Når det gjelder det rettslige grunnlaget i saken, oppstår under enhver omstendighet ingen tilbakevirkningsproblemstillinger, da forskrift til offentlige anskaffelser også før 2006 hadde eksakt samme materielle avvisningsregler for uetisk atferd, jf. den tidligere forskriftens § 8-12 (2) bokstav d, jf. også den tidligere forskriftsbestemmelsen i § 15-12 (2) bokstav d.

Vedlegg 5

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Forsvarsdepartementet v/statsråden, datert 24. mars 2009

Vedrørende forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet

Det vises til tidligere korrespondanse i saken.

Forskrift om offentlige anskaffelser § 20-12 omhandler avvisning på grunn av forhold ved en leveranse. I Fornyings- og administrasjonsdepartementets veileder til reglene om offentlige anskaffelser fremgår det at det er opp til oppdragsgivers skjønn å avgjøre om en leverandør skal avvises. Det fremgår blant annet følgende:

"Dersom leverandøren har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav, kan leverandøren avvises, jf. §§ 11-10 annet ledd bokstav d, og 20-12 annet ledd bokstav d. Dette gjelder også der leverandørens underleverandører har gjort seg skyldig i dette.

Det er ikke krav om at det må foreligge rettskraftig dom, men det må foreligge objektive bevis for

slike brudd. Det er ikke tilstrekkelig at oppdragsgiver har mistanke om slike forhold.

Brudd på en profesjons etiske retningslinjer og straffebestemmelser vil omfattes. Forsømmelsen må være av vesentlig betydning ("alvorlige brudd") og være relevant for den konkrete anskaffelsen, jf. forholdsmessighetsprinsippet i kapittel 5.1.2.

Ved avvisning på grunn av brudd mot etiske standarder skal det foretas en proporsjonalitetsvurdering hvor en blant annet tar hensyn til hvor alvorlig forseelsen er, tiltak leverandøren har gjort for å unngå nye forseelser, om det er en engangsforseelse eller gjentatte brudd og hvor lenge det er siden bruddet skjedde."

Komiteen ber om å få opplyst hvilke "objektive bevis" som foreligger i den aktuelle saken, jf. kravet nevnt i veilederen fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Komiteen viser videre til veilederens omtale av at det skal foretas en proporsjonalitetsvur-

dering og ber om å få tilsendt den proporsjonalitetsvurderingen som er foretatt i saken.

Komiteen vil også anmode om å få frigitt og oversendt de delene av Dalseide II-rapporten som omhandler Uniteam.

Vedlegg 6

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden (Uten vedlegg ugradert) til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 7. april 2009

Vedrørende forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet

Jeg viser til brev av 24. mars 2009 vedrørende ovennevnte.

Komiteen ber om å få opplyst hvilke "objektive bevis" som foreligger i den aktuelle saken. Departementet mener at Uniteam International har gitt uriktige opplysninger til Forsvarets logistikkorganisasjon vedrørende kostnadene fra underleverandører. Uniteam International har ved dette oppnådd en urettmessig høy fortjeneste på den aktuelle containerleveransen, da de har brutt Forsvarets regler om profittbegrensninger når man er i en eneleverandørsituasjon. Dette regelverket hadde Uniteam International forpliktet seg til å overholde. Disse forholdene kan dokumenteres, og Forsvarsdepartementet vil gi en nærmere redegjørelse, herunder oversende dokumentasjon i anledning saken, etter påske. Dette skjer på bakgrunn av at Forsvarsdepartementet nå har fått samtykke fra påtalemyndigheten til å fremlegge bevis i sakens anledning, jf. brev fra Oslo statsadvokatembeter av 10. mars 2009, innkommet i Forsvarsdepartementet 30. mars 2009 (vedlegg 1).

Når det gjelder proporsjonaliteten ved anskaffelsesrettslig avvisning av Uniteam, har departementet lagt vekt på at ovennevnte er et grovt kontraktsbrudd og innebærer etter departementets oppfatning et klart brudd på den lojalitetsplikt som oppstilles i kontraktsforhold. Det er vektlagt at de grovt klanderverdige handlingene er foretatt av sentrale eiere i selskapet som også har sentrale administrative funksjoner. Til tross for disse handlingene som har påført Forsvaret tap i ti-millionersklassen, har ikke Uniteam tatt initiativ til å gjøre opp for seg. Forsvarsdepartemen-

Det opplyses at Harald Engh og Tommy Engh, 23. mars 2009 på forespørsel har bekreftet at den del av Dalseide II som angår Uniteam International kan frigis, selv om de ikke er kjent med innholdet.

tet antar at Uniteam Internationals handlemåte kan rammes av straffelovens bedrageribestemmelser, hvilket var bakgrunnen for at departementet i brev av 11. april 2007 til Romerike politidistrikt anmeldte Uniteam International og to sentrale eiere i selskapet.

Forsvarsdepartementet har en overordnet målsetting om å ha normaliserte forretningsforbindelser til alle leverandørene i forsvarssektoren, herunder også Uniteam-gruppen. Imidlertid må Uniteam gjennomføre tiltak for å rydde opp i situasjonen overfor Forsvaret.

I en normaliseringsprosess vil Forsvarsdepartementet bl.a. vektlegge om det skjer grunnleggende endringer i eierskapsstrukturen i Uniteam-gruppen, og om selskapet gjør opp for seg økonomisk. Forsvarsdepartementet vil legge vekt på om Uniteam-gruppen har en konstruktiv holdning med hensyn til å rydde opp i avdekkede forhold. Departementet vil også vektlegge om selskapet i sin offentlige kommunikasjon og samhandling med departementet viser åpenhet, forutsigbarhet og samarbeidsvilje – noe som er grunnlaget for ethvert tillitsfullt og gjensidig forretningsforhold mellom kunde og leverandør.

Komiteen anmoder også om å få frigitt og oversendt de delene av Dalseide II-rapporten som omhandler Uniteam. Rapportens aktuelle deler frigis med dette for komiteen og følger vedlagt (vedlegg 2). Det gjøres oppmerksom på at Dalseide II-rapporten er unntatt offentlighet og fortrolig i henhold til Beskyttelsesinstruksen. Jeg gjør for øvrig oppmerksom på at Dalseide II-rapporten ikke er eneste grunnlaget for avvisning av Uniteam. De øvrige grunnlag vil bli oversendt etter påske.

Uten vedlegg er dette brevet ugradert.

Vedlegg 7

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden (Uten vedlegg ugradert) til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 28. april 2009

Forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet

Det vises til brev til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite av 7. april 2009, vedlagt brev fra Oslo statsadvokatembeter av 10. mars 2009. Som anført i dette vil jeg i det følgende gi en nærmere redegjørelse for sentrale sider ved saken.

Uniteam International AS (Uniteam) mottok i september 2003 invitasjon fra Forsvaret om å gi tilbud på kommandoplasscontainere av typen enkel uttrekkbar (2i1) og dobbel uttrekkbar (3i1). Anskaffelsesprosedyre var forhandlet kjøp/direkte anskaffelse i henhold til Bestemmelser vedrørende anskaffelser til Forsvaret (BAF). BAF oppstiller begrensninger for hvor stor fortjeneste leverandører i en enleverandørsituasjon kan ta på kontrakter med Forsvaret. Alminnelige vilkår for kostnadskontroll (blankett 5005, okt 1996) baserer seg på reglene i BAF. Vilkårene fulgte som vedlegg til forespørselen, og inngår som en del av kontraktsvilkårene. Uniteam sendte tilbud på forespørselen 10. oktober 2003. Tilbudet var signert av Harald Engh, og totalprisen var 129 879 949 kroner.

Forsvaret gjennomførte en kostnadsanalyse av Uniteams tilbud i oktober og november 2003. Formålet med analysen var å undersøke om Uniteams tilbud var i samsvar med blankett 5005, og at tilbudet var basert på Uniteams kalkulasjons- og regnskapssystem. Ved kostnadsanalysen baserte Forsvaret seg på den informasjon og dokumentasjon som de mottok fra Uniteam for å påse at avanse/gevinst lå innenfor rammen gitt i BAF og blankett 5005.

Uniteam ved Tommy Engh oversendte telefaks til Forsvarets kontraktsrevisjon datert 29. oktober 2003 (vedlegg 1), vedlagt utfylte blankett 5301 Spesifikasjon av pris. Blankettene spesifiserer blant annet direkte kostnader (forventede innkjøpspriser fra underleverandører), gevinst og pris. På hver av blankettene signeres en bekreftelse på fullstendig oppførte kostnads- og prisdata. Det vises til kopi av blankett 5301 Spesifikasjon av pris for 3i1 containere (vedlegg 2) og for 2i1 containere (vedlegg 3). Blankettene er datert 29. oktober 2003, og er signert av Tommy Engh. Kontrakt mellom Uniteam og Forsvaret ble inngått 12. mai 2004.

Etter granskning av forholdet mellom Uniteam og Forsvaret i forbindelse med Dalseide II rapporten, var det grunn til å anta at Uniteam kunne ha overfakturert Forsvaret med et betydelig antall millioner kroner på en måte som kunne anses som bedrageri etter

straffelovens bestemmelser. Departementet anmeldte forholdet til Romerike politidistrikt 10. april 2007. Bakgrunnen er dokumenter som viser at Uniteam innhentet to sett innkjøpspriser fra sine vesentligste underleverandører. Kun de tilbudene og kontraktene som viste høyest innkjøpspris ble fremlagt for Forsvaret som dokumentasjon på Uniteams forventede innkjøpspriser.

Det er funnet to "identiske" kontrakter mellom Uniteam og den polske underleverandøren Anga Spolka z.o.o. vedrørende containertypen 3i1. Uniteam ga informasjon om sine innkjøpspriser fra underleverandøren Anga til kontraktsrevisjonskontoret, og dokumenterte innkjøpsprisene ved å legge frem forespørsel fra Uniteam til Anga datert 1. oktober 2003 signert av Harald Engh (vedlegg 4), tilbud fra Anga til Uniteam datert 7. oktober 2003 (vedlegg 5), samt kontrakt mellom Anga og Uniteam ved Harald Engh datert 22. oktober 2003 (vedlegg 6). Kontrakten henviser til daterte tekniske spesifikasjoner.

Departementet er kjent med en "identisk" kontrakt mellom Uniteam og Anga vedrørende leveranser av 3 i1 containere datert 7. oktober 2003 signert av Harald Engh (vedlegg 7), hvor total innkjøpspris er 1/3 av prisen i kontrakten datert 22. oktober 2003. Kontraktene har samme kontraktsnummer, og henviser til de samme daterte tekniske spesifikasjonene. Det er to tilleggsavtaler til kontrakten av 7. oktober 2003, hvor det blant annet fremgår at innkjøpsprisen pr. container økes til et bestemt beløp. Departementet er kjent med kopi av fakturaer som viser at Uniteams faktiske innkjøpspris på containere fra Anga er i henhold til kontrakten datert 7. oktober 2003 med tilleggsavtaler. Kopi av faktura datert 9. januar 2004 (vedlegg 8) viser innkjøpsprisen som ble avtalt i den første tilleggsavtalen.

Uniteam opplyste i sitt tilbud til Forsvaret at containerskallet til containertypen 2i1 ville bli kjøpt fra selskapet Unistar Shelter Systems i Kina. Uniteam dokumenterte innkjøpsprisene fra underleverandøren Unistar ved telefaks til kontraktsrevisjonskontoret datert 14. november 2003 (vedlegg 9) vedlagt tilbud fra Unistar datert 1. november 2003 (vedlegg 10). Tilbudet er ikke signert. En ansatt i Uniteam står som avsender av tilbudet. (Det fremgår av årsregnskapet for 2003 at Uniteam Holding AS hadde en 50 % eierandel i selskapet Unistar.)

Det var Anga som faktisk leverte containerskallet på 2i1 containerne til Uniteam. Uniteam inngikk flere kontrakter med Anga vedrørende kjøp av 2i1

containere. Departementet er kjent med en kontrakt mellom Uniteam og Anga vedrørende leveranser av 211 containere datert 7. oktober 2003 (vedlegg 11). Innkjøpsprisen pr. 211 containere er etter denne kontrakten 1/3 av prisen i tilbudet fra Unistar. Departementet er kjent med kopi av faktura datert 13. januar 2004 som viser at Uniteams innkjøpspris på containere fra Anga er i henhold til kontrakten datert 7. oktober 2003 (vedlegg 12).

På bakgrunn av ovennevnte og øvrig dokumentasjon er det grunn til å anta at Uniteam kan ha overfakturert Forsvaret med et betydelig antall millioner kroner. Det gjøres oppmerksom på at ovennevnte konkrete bevis inngår i politietterforskningen for Romerike politidistrikt.

Departementets øvrige grunnlag for avvisning av Uniteam er Rapport til Forsvarsdepartementet vedrø-

rende mulig overfakturering av Forsvaret i forbindelse med leveranser av kommandoplasscontainere fra selskapet Uniteam International AS av 1. oktober 2008. Rapporten er utarbeidet av Advokatfirmaet G-Partner AS. Rapporten frigis med dette for komiteen og følger vedlagt (vedlegg 13). Det gjøres oppmerksom på at rapporten er unntatt offentlighet og fortrolig i henhold til beskyttelsesinstruksen, og at rapporten inngår i politietterforskningen ved Romerike politidistrikt.

Etter departementets oppfatning gir ovennevnte grunnlag for avvisning i henhold til regelverket om offentlige anskaffelser, og er bakgrunnen for departementets ikke-normaliserte forretningsforhold til Uniteam-gruppen.

Uten vedlegg er dette brevet ugradert.

Vedlegg 8

Brev fra Uniteam Holding AS til Forsvarsdepartementet v/statsråden, datert 30. april 2009

Forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet

Vi har mottatt kopi av Deres ugraderte brev til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite datert 28. April 2009.

Deres fremstilling i brevet er på flere punkter uriktig.

For øvrig er det interessant å merke seg at Forsvarsdepartementet (heretter betegnet "FD") bl.a. begrunner boikotten av Uniteam konsernet og Scandinavian Shelter Systems AS (heretter betegnet "Uniteam") som ble innført i juni 2007, med en rapport som først ble utarbeidet nesten halvannet år senere; G- Partners rapport i fra oktober 2008.

Vi mener at FD har forhåndsdomt Uniteam og dets eiere.

FD tar ikke utgangspunkt i det etablerte juridiske prinsipp om at enhver er å betrakte som uskyldig inntil det motsatte er bevist og rettskraftig dom foreligger.

Det er ingen lov eller forskrift som pålegger FD å stenge Uniteam ute fra leveranser selv om siktelse er tatt ut. De forskrifter FD i denne sammenheng har vist til, kan etter omstendighetene generelt sett gi FD en rett, men ikke en plikt til å avvise tilbydere. Etterforskning fra påtalemyndighetens side har foregått i mer enn to år, uten at det pr. dags dato er tatt ut tiltale. Det synes derfor tydelig at saken ikke er så enkel og klar som FD gir uttrykk for.

FD gjør gjeldende at anskaffelsesprosedyren for anbudet i September 2003 var forhandlet kjøp.

Anbudspapirene som Uniteam måtte laste ned fra Internett sier ingen ting om dette – tvert i mot. FD referer videre til blankett 5005. Uniteam mottok ikke noen spesielle blanketter som skulle fylles ut sammen med anbudet, heller ikke blankett 5005. BAF skjemaet 5301 ble først fylt ut i perioden 24/10-29/10 2003 på kontraktsrevisjonens oppfordring etter kontraktsmøtet 20/10-2003. Anbudet hadde en tilbudsfrist som utløp allerede den 10/10-2003 og kontraktsmøte med påfølgende bestilling av 4 enheter ble avholdt 20/10-2003.

Hvis det er riktig som forsvarsministeren hevder at det var en eneleverandørsituasjon hvorfor:

1. måtte Uniteam laste ned anbudet fra Internett? Hadde det ikke vært riktigere å sende dette direkte til Uniteam?
2. oversatte Forsvaret alle anbudspapirer til engelsk og anbudet kunne leveres på både engelsk og norsk? Var ikke dette nettopp for å ta høyde for at enkelte potensielle leverandører var utenlandske?
3. opplyses det ingen steder i anbudspapirene at dette er en eneleverandør situasjon hvor kun en begrenset fortjeneste er lovlig?
4. refererer anbudspapirene og etterfølgende korrespondanse mellom FLO og Uniteam mange steder til leverandørene i flertall? Dette skulle vel ikke FLO ha gjort om det kun hadde Uniteam som eneste potensielle leverandør, slik de hevder?

5. krevet FLO at anbudet måtte pakkes inn i nøytral innpakning når det ble sendt inn, slik at de som åpnet det ikke kunne identifisere hvem anbudet kom fra, før de åpnet det?
6. forsto ingen av de som arbeidet med anbudet i Uniteam at dette var en eneleverandør avtale?
7. måtte og faktisk svarte Uniteam på anbudsfore-spørselen med en fastpris og ikke med en oppgitt fortjeneste? Kostnadene på de enkelte av elementene i leveransen fulgte med som vedlegg til tilbudet fra Uniteam. Disse var samsvarende med anbudet som ble vunnet året før.

De ansatte i Uniteam, som var ansvarlig for innsendelsen av anbudet til forsvaret, hadde ingen tidligere erfaring med utfylling av skjema 5301 som først ble presentert i slutten av oktober. Uniteams ansatte oppfattet dette som en proforma øvelse for at forsvarets anskaffelsesreglement skulle overholdes. Denne øvelsen var viktig for forsvaret ikke for Uniteam, som følge av at det var FLO som desperat ønsket en ekstremt rask levering av utstyret.

Det var aldri, ALDRI, noen snakk om at Uniteam skulle redusere sine priser i forbindelse med utfyllingen av skjema 5301. Slik Uniteams ansatte oppfattet det, skulle man spesifisere prisene sine på en annen måte enn i anbudet ved at man delte opp prisen i direkte materialkostnader, direkte lønn, kalkulatoriske renter med mer, men at totalpris lå fast.

Tidsfristen for å innlevere skjemaene var svært kort, 4 dager, på et prosjekt hvor omsetningen var høyere enn et helt års normalomsetning for Uniteam International AS. Skjemaet tillot ikke at man tok med en rekke helt reelle og relevante kostnader og fortjeneste prosenten på 0,12% av salgssummen er ikke tilstrekkelig til at noen selskap i verden vil påta seg prosjektet, om det skulle være noen som helst risiko knyttet til dette. Og det var det jo.

Risikoen med dette prosjektet ble oppfattet fra Uniteams side som høy. Forsvaret stilte mer enn 400 krav som Uniteam måtte bekrefte at de overholdt. Enkelte av kravene kunne først kontrolleres etter at containerne var fysisk produsert og det bestilte utstyret var installert. Dette gjelder krav som totalvekt, lydkrav, isolasjon, luftkvalitetskrav mv. Det var også en betydelig kommersiell risiko ved at produktene ble kjøpt inn i en annen valuta enn de ble solgt for, samt at råmaterialpriser på stål, aluminium og energi var usikre kostnadselementer hvor Uniteam løp betydelig risiko. Slike kostnader måtte Uniteam betale i tillegg til kontraktssummen med Anga.

Styrkeforholdet mellom forsvaret og Uniteam i en eventuell etterfølgende kontraktstvist var også betydelig negativ i Uniteams disfavør. Dette representerte også en betydelig risiko, som med rette ble kalkulert inn i prisen. Denne risikoen materialiserte

seg i serieproduksjonen ved at blant annet dokumentasjonskravene ble økt betydelig og vektkravet ble benyttet fra forsvarets side til å bytte materiale fra stål til aluminium (dyrere, lettere og sterkere) uten at Uniteam ble kompensert for dette. Forsvaret har også etter at leveransen ble overtatt fremmet et betydelig reklamasjonskrav - trolig i millionklassen om det vinner frem.

Administrative kostnader skulle i henhold til kontraktsrevisjonskontoret i forsvaret baseres på historiske tall. I et selskap som øker antall ansatte fra 8 til 40 på ett år, er det Uniteams oppfatning at det kun er de fremtidige kostnadene som er relevante og som man skal benytte i kalkylene. Dette var man ikke enig i fra kontraktsrevisjonskontorets side og Uniteam ble diktert en hybrid løsning hvor man delvis forholdt seg til budsjettet for 2004 og delvis til reelle kostnader i 2002 og 2003.

Underleverandør risiko ble også kalkulert som høy ved at en eventuell konkurs hos en underleverandør ville føre til betydelige forsinkelser for prosjektet og medfølgende flytte og opplæringskostnader. Det var også betydelig usikkerhet knyttet til Unistar og deres kommandoplass produksjon. Først ved at en lettvekt dobbelt uttrekkbar prototype skulle produseres og senere ved en serieproduksjon av kvalitetsprodukter.

Risiko for forsinkelse på prosjektet for forhold internt i forsvaret ble vurdert som svært liten, men dette skulle vise seg å være feil. Forsvarsbudsjettet for 2003 var brukt opp og det fantes kun minimale midler til investeringer i 2004. Først i 2005-2007 var det ledige midler til kontrakten. Dette medførte at en leveranse som normalt sett burde være sluttført i løpet av 2/3 år tok drøye 4 år med alle de ekstra kostnader dette påførte leverandøren og som ikke ble kompensert av forsvaret.

Da man "shaket hands" 20/10-2003 ble dette fra Uniteams side oppfattet som en bestilling og det var kun den formelle bestillingen med de siste underskriftene som skulle gjøres. Uniteam hadde da startet produksjonen av containere og forsvaret forsikret at endelig underskrift kun var dager borte.

Den endelige signaturen kom først på plass i 12. mai 2004, 7 måneder senere.

Måten man fra Uniteams side tok høyde for risiko og avkastningskrav var at man fikk de største underleverandørene til å inkludere slike risikoer i sine priser. Dette gjaldt Anga i Polen og enkelte store norske underleverandører. Dette er forklaringen på at Uniteam presenterte kontrakter med høye priser fra underleverandører til forsvaret. En søkte ikke å oppnå høyere fortjeneste, men en ønsket å sikre seg den fortjenesten en mente forsvaret hadde godtatt for dette prosjektet. Tilsvarende fortjeneste var allerede akseptert av forsvaret ved leveransen i 2002, hvor

Uniteam var betydelig rimeligere enn alle andre konkurrenter. Risikoen måtte prises slik, fordi forsvarers skjema ikke var tilpasset den virkelighet Uniteam faktisk levde i. Uniteam forsøkte på denne måten å hjelpe forsvarer til å få det de ønsket innen de frister som var nødvendige for forsvarer. Norske forsvarstyrker hadde sterkt behov for dette utstyret i forhold til skarpe operasjoner utenlands.

Når det gjelder leveransen fra Unistar spesifikt så var kontraktsrevisjonen informert om at Uniteam eide 50% av selskapet og at vi hadde sendt to kommandoplass spesialister til Kina fra Norge og en fra Polen for å kunne produsere denne kontrakten. Fabrikken måtte bygges opp fra grunnen og arbeiderne måtte læres opp. Dette var grunnen til at de kalkulerte enhetene fra Unistar ble veldig dyre. Nå viste det seg senere at Unistar ikke klarte å oppnå den kvaliteten vi og det norske forsvarer krevde, slik at produksjonen ble flyttet til Polen. Polsk produksjon ble billigere enn den planlagte produksjonen, men slik vi forsto kontrakten mellom forsvarer og Uniteam var det Uniteams risiko at kostnader endret seg etter at kontrakten var signert.

FD og bevis

Uniteam antar at FD's forståelse av "bilags bevisene" henger sammen med at Harald Engh signerte 2 avtaler med Anga i Polen, hvor av den ene var proforma og hensyntok prosjektets risiko og andre kostnader, og at Tommy Enghs signerte på kostnadskontroll skjema den 29/10-03. FD synes å gjøre gjeldene i ettertid at de da trodde at Uniteam ikke hadde den fortjenesten. Dette til tross for at FLO krevet at Uniteam skulle inngi egne regnskaper til FLO for tidligere år, som klart viste hvilken fortjeneste Uniteam hadde på 2002 leveransen.

Kontrakten som ble inngått 12/5-04 har en egen klausul som sier at denne kontrakten erstatter alle tidligere avtaler og dokumenter mv. Klausulen sier ordrett:

20.1 Tidligere dokumenter

Denne Kontrakten omfatter den samlede avtale mellom Partene og erstatter all tidligere kommunikasjon, muntlig og skriftlig.

Dette betyr slik Uniteam ser det, at alle henvisninger til kontraktsrevisjonsarbeidet er uten betydning for vurderingen av saken. Det er også interessant at ingen av de rådgivere FD støtter seg på i denne saken, hverken G-Partner eller Dalseide, synes å ha vurdert den rettslige betydning av dette vesentlige spørsmål.

Uniteam er av den oppfatning at det var klart for FLO at Uniteam kunne ha samme margin som i forrige anbudskonkurranse. Dette ble akseptert av FLO,

ved å godta det tilbud Uniteam innga. Det er dessuten i senere politiavhør med ansatte i FLO blitt bekreftet at FLO mente at markedet ikke hadde endret seg fra 2002 til 2003, slik at den pris som ble akseptert i 2002 også var akseptabel i 2003. Dette betyr at FLO aksepterte samme fortjenestemargin for leveransen som ble avtalt i 2003 og undertegnet i 2004.

Det faller derfor på sin egen urimelighet at Uniteam reelt hadde forpliktet seg til kun å tjene 0,26%, slik FD hevder, på en kontrakt med bruttov verdi ca kr. 122 millioner, men allikevel skal være forpliktet til å refundere opp til 10% ved eventuelle forsinkelser. I tillegg krevde FLO ytterligere forpliktelser utover avtalt garantitid og likeledes senest i år har FLO kommet med reklamasjonskrav for levering av kommando plasser fra 2003, 6 år etter levering. Dette ville selvfølgelig medført et betydelig tap for Uniteam og Uniteam ville aldri ha gått med en slik avtale hvis selskapet hadde delt FDs kontraktforståelse.

Uniteam oppfattet hele øvelsen med kostnadskontroll som proforma ettersom tilbudet med de oppgitte priser ble akseptert og det skjema som ble fremlagt senere ikke passet inn i Uniteams kostnadsoppsett.

FD's anmeldelse baserer seg på tall- og bilagsinformasjon som Uniteam har overlevert til FLO, men Uniteam har aldri vært forespurt av FD om tallforklaringer eller bakgrunnsdata for tallmaterialet, slik kontrakten tilsier ved uklarheter eller uoverenskomster. FD har også unnlatt å diskutere saken med Uniteam, men gått rett til anmeldelse, i strid med kontraktens bestemmelser om forhandling.

Etter anmeldelse har FD i det alt vesentlige vist til at saken er under etterforskning når Uniteam's advokater har bedt om ytterligere forklaring for grunnlaget for at Uniteam selskapene inkludert 3S i Grimstad var stengt ute for levering til Forsvarer. Uniteam er av den oppfatning at dersom FD's tolkning og anmeldelse legges til grunn, er kontrakten inngått på uriktige og eller bristende forutsetninger fra Uniteam's side. FD gjør gjeldende at Uniteam har lurt (bedratt) dem, mens virkeligheten jo faktisk er den motsatte.

Dersom FD's oppfatning av kontraktssituasjonen skulle vise seg å være korrekt, er det grunn til å tro at denne ville blitt revidert, basert på de regler som finnes om regulering av urimelige kontrakter innenfor jussen. Vi har innhentet vurderinger fra juridisk ekspertise som synes å åpne for dette.

Det hører også med til historien at striden om Uniteams dokumentasjon inkludert tilbud fra underleverandører var knyttet til et tilbud som FLO ikke benyttet seg av før akseptfristens utløp. Uniteam og FLO var enige om at den aktuelle kontrakten erstattet tidligere avtaler, dokumenter mv. Dette omfatter også etter vår oppfatning dokumenter som striden omfat-

ter. FD aksepterte ved underskrift av kontrakt med Uniteam 12.5-2004 at alt som hadde hent forut for kontraktsunderskrift skulle være uten betydning for forholdet mellom partene, det være seg skriftlig eller muntlig.

FD har valgt en flerårig konflikt hvor de har fremtvunget oppsigelser og nedleggelse av en av Europas fremste og Norges eneste containerfabrikk, 3S, hvor 38 fast ansatte i Grimstad mistet jobben. Dette selv om selskapet overhodet ikke hadde annen tilknytning til Uniteam enn at det fikk en eier som var

siktet og anmeldt av FD. Boikott av 3S fra FD's side ble innledet før 3S ble kjøpt av Uniteam.

FD har gjennom sin informasjonspolitikkl erklært skriftlig til Nato og andre lands innkjøpsorganisasjoner at de har utstengt Uniteam gruppen for leveranser til Forsvaret, uten samtidig å opplyse at selskapet ikke er utstengt av andre departementer.

Denne saken som handler om forståelse av dokumenter, frister og fortjenestemarginer skulle og burde vært løst ved forhandlinger, jfr. Kontraktens § 22.

Vedlegg 9

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 7. mai 2009

Kontrollhøring – oversendelse av dokument

Som ledd i oppfølgingen av høringen i sak *Forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet* 4. mai d.å. oversendes vedlagt brev fra Uniteam til daværende statsråd datert 9. februar 2004. I brevet opplyser konserndirektør Harald Engh at Uniteam er

eneleverandør i forbindelse med den aktuelle anskaffelsen.

Jeg vil komme tilbake til kontroll- og konstitusjonskomiteen med ytterligere oppfølging av kontrollhøringen.

Vedlegg 10

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Forsvarsdepartementet v/statsråden, datert 11. mai 2009

Vedrørende forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet

Det vises til at statsråden i brev av 28. april 2009 til kontroll- og konstitusjonskomiteen opplyser følgende:

"Anskaffelsesprosedyre var forhandlet kjøp/direkte anskaffelse i henhold til Bestemmelser vedrørende anskaffelser til Forsvaret (BAF)."

Komiteen ber om å få dokumentasjon for denne opplysningen, i og med at Uniteam International AS viser til at de ble invitert til å delta i et åpent anbud i

forespørsel nr. 5015952, kommandoplasscontainere, datert 15. september 2003. Uniteam International viser videre til at anbudsforespørselen måtte lastes ned fra nettet og at den bestod av en betydelig detaljert dokumentasjon hvor ordet "tilbydere" var nevnt flere steder.

Komiteen ber således om dokumentasjon for Forsvarsdepartementets påstand i brevet av 28. april d.å., gjentatt under komiteens høring 4. mai, om at inngåelsen av kontrakten var et forhandlet kjøp/direkte anskaffelse.

Komiteen ber om et snarlig svar.

Vedlegg 11**Brev fra Uniteam Holding AS til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 12. mai 2009****Ang.: Kontroll- og konstitusjonskomiteen - sak Uniteam International AS**

Vi viser til høring i Kontroll- og konstitusjonskomiteen hvor Forsvars departementet viste til et brev av 9. Februar 2004 hvor Uniteam hadde angivelig bekreftet at pågående forhandlinger var basert på en eneleverandøravtale med FLO.

Eneleverandør i dette brevet har tatt ut fra en annen sammenheng en som kontraktbeskrivelse., Brevet skal sees i sammenheng med at forsvardepar-

tementet gjennomførte inntektsstopp og at Uniteam var den eneste som kunne levere kommandoplasser som de hadde i full produksjon og som Forsvaret trengte til skarpe oppdrag umiddelbart.

I samme brev bekrefter Uniteam at dette var en proforma avtale med ordlyden:

"vi var informert om at saken forhåndssondert hos FD, og at den endelige godkjenning for øvrig var en formalitet."

Vedlegg 12**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden (Uten vedlegg ugradert) til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 15. mai 2009****Forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet*****Innledning***

Jeg viser til høringen i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 4. mai 2009 om forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet. Hensikten med dette brevet er å klargjøre enkelte forhold som kom opp under høringen.

Aktuelt anskaffelsesregelverk

Innledningsvis vil jeg understreke at anskaffelsen av kommandoplasscontainere i henhold til forespørsel av 15. september 2003¹, dvs. anskaffelsen som resulterte i 2004-kontrakten, ble foretatt etter daværende Bestemmelser for anskaffelser i Forsvaret (BAF). Anskaffelsen var omfattet av EØS-avtalens art. 123, og derigjennom unntatt lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Bakgrunnen for dette var at kommandoplasscontainerne var å anse som krigsmateriell, siden containerne tilfredstilte operative krav og krav til hemmelige plattformer, slik at de kunne benyttes av taktiske avdelinger i operasjonsområder både hjemme og i utlandet. BAF gir innkjøper større frihet hva gjelder anskaffelsesprosessen, herunder blant annet større muligheter for direkte anskaffelser enn lov og forskrift. Lov og forskrift om offentlige anskaffelser kan derfor ikke legges til grunn for vur-

deringen av den merkantile prosessen i den aktuelle saken.

Den merkantile prosessen

I brev fra Uniteam Holding AS til meg (med kopi til komiteen) av 30. april 2009 fremkommer det en påstand om at den aktuelle anskaffelsen av kommandoplasscontainere startet som en konkurranse, og deretter gikk over til å bli en direkteanskaffelse (eneleverandørsituasjon), uten at Uniteam forstod dette. Som en konsekvens av dette skal selskapet heller ikke ha forstått at det forelå et krav om kostnadskontroll og at det var et krav om at virksomheten måtte legge frem dokumentasjon for reelle kostnader. Komiteen har også i brev av 11. mai 2009 bedt om å få dokumentert følgende opplysning fra mitt brev til komiteen av 28. april s.å.: "*Anskaffelsesprosedyre var forhandlet kjøp/direkte anskaffelse i henhold til Bestemmelser vedrørende anskaffelser til Forsvaret (BAF).*"

Jeg viser her til forespørselen² av 15. september 2003, der det fremkommer at prosedyren for denne anskaffelsen er: "[...]Forhandlet kjøp i henhold til 'Bestemmelser vedrørende Anskaffelser til Forsvaret' (BAF), kapittel 3." Relevante deler av forespørselen følger vedlagt.

Jeg vil videre understreke at det er konkrete forskjeller i de to forespørselsdokumentene i henholdsvis 2002 og 2003 som viser at Uniteam var i en eneleverandørsituasjon i 2003, dvs. at man stod overfor

1. Brev av 15. september 2003 fra Forsvarets logistikkorganisasjon til Uniteam International

2. Del 1, pkt 3

en direkteanskaffelse. Blant annet er brevet av 15. september 2003 stilet direkte til Uniteam International, samt at "Uniteam International" er oppført som "Leverandøren" i det kontraktsutkastet som var vedlagt forespørselen. I tillegg viser også, etter departementets oppfatning, dokumentert korrespondanse før forespørselen ble sendt og møtereferater i etterkant at Uniteam forstod at man ville være i en eneleverandørsituasjon. Uniteams leverandørstatus og påfølgende kostnadsrevisjon ble blant annet gjort klart i selskapets møte med Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) 20. oktober 2003. Jeg viser også til Uniteams undertegning av erklæring om oppførte kostnads- og prisdata, der følgende fremgår:

"Det bekreftes at de kostnads- og prisdata som er ført opp ovenfor og i de vedheftede spesifikasjoner, er gjeldende nøyaktige og fullstendige [...] Leverandøren forplikter seg til å gi alle informasjonen han har om saken."

Erklæringen er underskrevet av Uniteam Internationals konserncontroller i oktober 2003, og sendt frem til Forsvarets kontraktsrevisjon, jf. mitt brev til komiteen av 28. april 2009.

Jeg kan dessuten opplyse at Uniteam AS, for kontrakter inngått i 1996 og 1997, var gjenstand for kostnadskontroll utført av kontraktsrevisjonskontoret.

Oppsummert mener jeg at Uniteam klart burde ha forstått at selskapet var eneleverandør av kommandoplasscontainerne til Forsvaret. Likeledes hvilke følger dette hadde. Forholdet ble for øvrig også bekreftet av selskapet i brev av 9. februar 2004 til daværende statsråd, der det to ganger fremgår at selskapet er i en slik situasjon, og at man bl.a. har vært gjennom "kontraktsrevisjoner."

Kontraktens ordlyd

I ovennevnte brev fra Uniteam Holding AS fremholdes at den inngåtte kontrakten, etter selskapets oppfatning, "annullerer" ethvert forhold som ligger forut for kontraktsinngåelsen. Denne problemstillingen ble også tatt opp under høringen. Uniteam viser her til kontraktens punkt 20.1, der følgende fremgår: "Denne kontrakten omfatter den samlede avtale mellom partene og erstatter all tidligere kommunikasjon, muntlig og skriftlig."

Jeg vil for det første understreke at denne saken ikke dreier seg om hvorvidt Uniteam har begått brudd på kontraktens prisvilkår mv., men at kontrakten som sådan ble inngått ved at Uniteam, gjennom systematisk å gi uriktige opplysninger om sine reelle kostnader ved prosjektet, forledet Forsvaret til å innå kontrakten på de prisvilkår som går frem av denne. I den aktuelle saken er det ikke kontrakten som er omstridt i seg selv, men prosessen som ledet frem til

kontraktsinngåelsen. Det var her tale om en fastpris-kontrakt, hvor prisen ble utledet av de kostnadene som leverandøren oppga å ville få. Disse opplysningene fremkom ved proforma og fiktiv dokumentasjon. Det er heller ikke slik at ovennevnte kontraktsbestemmelse kan sette den alminnelige kontraktsretten til side. Det vises i den forbindelse til avtaleloven § 30:

"Er en viljeserklæring fremkaldt ved svik fra den anden part, binder den ikke den som har avgitt den. Det samme gjelder, hvis tredjemand har fremkaldt den ved svik, og den anden part kjendte eller burde ha kjendt forholdet.

Har den anden part svikagtig git urigtige opplysninger om omstændigheder, som kan antages at ha ha betydning for viljeserklæringen, eller har han svikagtig fortiet saadanne omstændigheder, ansees han for at ha fremkaldt erklæringen derved, hvis ikke det motsatte godtgjøres."

Jeg vil understreke at rettstilstanden i Norge ikke er slik at en kontraktspart kan legge frem uriktig dokumentasjon overfor sin kontraktsmotpart under kontraktsforhandlingene, slik at denne forledes, for så å avtale seg bort fra de konsekvenser en slik forledelse har for kontraktsmotparten. Jeg viser i den sammenheng til professor Kai Krüger og det han sa under høringen 4. mai d.å. vedrørende ovennevnte. Krüger var av den oppfatning at norske jurister og norske domstoler i det lengste vil kvie seg for ikke å se hen til kontraktens kontekst og den historiske bakgrunn.

At Uniteam i denne saken har gitt uriktige opplysninger som har hatt betydning for kontraktsinngåelsen, er etter min oppfatning grundig dokumentert. En slik forretningspraksis utgjør også grunnlaget for avvisning av selskapet, både etter forskrift om offentlige anskaffelser og anskaffelsesregelverk for Forsvaret.

Forskjell på containere

Under høringen fremholdt Uniteam at de kommandoplasscontainerne selskapet vant konkurransen med i 2002, var sammenliknbare med den aktuelle anskaffelsen i 2004. Adm. dir. Kjell-Ivar Myrvang uttalte bl.a. at det her var tale om "den samme typen containere, helt sammenliknbare."³ Etter Forsvarsdepartementets oppfatning er dette ikke riktig, noe som også ble fremholdt under høringen.⁴ Siden det er tale om ulikheter i containertypene, er prisene heller ikke direkte sammenliknbare. Jeg vil i denne sammenheng peke på at det meste av den urettmessige merinntekten til Uniteam som følge av fiktiv kostnadsdokumentasjon skriver seg fra containerne av typen 3i1, jf. den tidligere oversendte rapporten fra G-partner. I

3. Utkast til referat s. 26, første spalte.

4. "Prisene er ikke sammenliknbare, fordi det var en litt annen type containere.", jf. utkast til referat s. 5, andre spalte.

2002-kontrakten ble det i all hovedsak levert containere av typen 2i1. Som ytterligere bakgrunn for dette, har departementet på nytt bedt Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) om å redegjøre for forskjellen mellom de ulike containertypene, og relevansen av en eventuell prissammenlikning, jf. vedlagte kopi av brev av 13. mai 2009.

Som det går frem av brevet, har FLO vurdert type containere, deres funksjonalitet og konstruksjon, antall, forholdet til kontrakter og kontraktstidspunkter, samt kravspesifikasjoner. På denne bakgrunn er det FLOs oppfatning at containerne ikke kan sammenliknes direkte. Det er også FLOs vurdering at prisen på de først leverte containerne (2002-kontrakten) ikke uten videre kan benyttes som grunnlag for sammenlikning med senere leveranser.

Etter min oppfatning har imidlertid spørsmålet om tidligere levering av containere fra Uniteam ikke innvirkning på hva denne saken dreier seg om. Som jeg også fremhevet under høringen, har Uniteam, etter departementets oppfatning, urettmessig ervervet en gevinst på leveransen iht. 2004-kontrakten, som langt overstiger begrensningene i BAF ift. eneleverandørsituasjoner. Dette har selskapet oppnådd ved å gi uriktige opplysninger til Forsvaret gjennom bruk av proforma og fiktiv dokumentasjon. Ved å gi slike uriktige opplysninger om sine reelle kostnader, forledet selskapet derfor Forsvaret til å inngå en kontrakt på vilkår man ellers ikke ville ha akseptert i en slik eneleverandørsituasjon.

Grunnlag for avvisning av Scandinavian Shelter Systems (3S)

Under høringen viste tidligere adm. dir. i Scandinavian Shelter Systems Grimstad AS, Torstein Melhus, til at Forsvarsdepartementet skal ha begynt sin avvisningspraksis overfor Scandinavian Shelter Systems på et tidspunkt før selskapet var en del av Uniteam-gruppen.⁵ Imidlertid nevnte Melhus at: "*Harald Engh kjøpte [Scandinavian Shelter Systems] vinteren 2006/2007 fra dets daværende estiske eiere.*" På denne bakgrunn og fordi Forsvarsdepartementet anmeldte Harald Engh til Romerrike politikammer 11. april 2007, mener Forsvarsdepartementet at det var grunnlag for avvisning av 3S.

5) Utkast til referat s. 21, første spalte: "*Det presiseres at selskapene ikke var en del av Uniteam Gruppen før i 2008.*"

Avslutning

Jeg vil avslutningsvis fremholde at Forsvarsdepartementet har saklig grunnlag for å kunne avvise Uniteam fra anskaffelser i Forsvaret. Jeg mener forholdet er klart godtgjort ved at selskapet har lagt frem fiktiv dokumentasjon overfor Forsvaret. Dette mener jeg er klart uetisk og i strid med etiske normer i enhver bransje. Spørsmålet om hvorvidt Forsvaret har rett til erstatning eller om personer i tilknytning til Uniteam har begått straffbare handlinger, vil eventuelt bli avgjort av retten.

Hva gjelder dokumentasjon, viser jeg til G-partners rapport, som ble oversendt komiteen 28. april d.å.

5. Utkast til referat s. 21, første spalte: "*Det presiseres at selskapene ikke var en del av Uniteam Gruppen før i 2008.*"

Vedlegg 13**Brev fra Uniteam Holding AS til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. mai 2009****Ang.: Kontroll- og konstitusjonskomiteen – sak Uniteam International AS**

Kommentarer til brev fra Forsvarsdepartementet av 15. mai 2009

Vi har mottatt kopi av brev uten bilag fra Forsvarsdepartementet av 15. mai 2009 og tillater oss å kommentere punktene i brevet som vi mener er til dels er feilinformasjon fra Forsvarsdepartementet. Vi følger opp våre kommentarer etter Forsvarsdepartementets (FD) inndeling i sitt brev.

Aktuelt anskaffelsesregelverk:

1. Vi er uenig i FDs tolkning av egen forespørsel. Våre advokater har gransket anbud og kontrakten og mener forespørselen må forstås slik:

- a. Begrenset anbudsrunde (altså flere tilbydere)
- b. Som kan ende opp med kostnadsanalyse,
- c. men at dette ikke betyr at man da er i en eneleverandørsituasjon, fordi det fremkommer av Kap. 3 i BAF at forsvaret kan kreve kostnadsanalyse og innsyn hos flere tilbydere av gangen og at de deretter også har anledning til å forhandle videre med flere. (Altså kostnadsanalyse fra flere på en gang som skal danne utgangspunkt for videre forhandlinger med den enkelte.
- d. Objektivt sett kunne Uniteam følgelig ikke vite sikkert at det var de som ville få kontrakten.

Subjektivt: Uniteam hørte jo at det var snakk om at det kunne bli et direkte kjøp/eneleverandørsituasjon for Uniteam. Dette fremkommer av referater etc slik som Forsvarsministeren skriver.

Vi mener at Forsvaret kan ikke legge til grunn at Uniteam på det tidspunktet la den sammen betydning i disse uttrykkene som Forsvaret selv gjorde!

I følge forespørselen kunne de jo be om kostnadsanalyse fra flere. Hele poenget er jo at forsvaret må forholde seg til sin egen forespørsel hele tiden. Det spiller ingen rolle hva de kaller kontrakten/innkjøps-situasjonen, så lenge de ikke har sendt ut en ny forespørsel/et nytt anbudsgrunnlag eller kalt tilbake den begrensede anbudsrunde som de allerede hadde startet.

Den merkantile prosessen

Vi stiller oss meget forundret over at Forsvarsministeren Nå informerer om at Lov om forskrift om offentlige anskaffelser ikke kan legges til grunn for vurderingen av den merkantile prosessen i denne aktuelle saken. Dette er en ny informasjon i saken.

FD viser til brev fra FLO av 15. september 2003 som er vedlagt kontraktutkast. Det er vanlig at FLO sender ut kontraktutkast til aktuelle tilbydere for å vurdere de forskjellige tilbud opp mot hverandre overført til Forsvarets standard kontrakt. Det betyr ikke at kontakten er sendt kun til en. Det er ikke nevnt noe om kostnadskontroll i dette brevet.

I referater og korrespondanse hos Uniteam fremkommer det mye om at man regner med å få kontrakten etc. Men dette kan ikke tas til inntekt for at man visste at man var i en eneleverandørsituasjon hvor nye særlige bestemmelser kommer inn. Jeg vil tro at det er ganske vanlig i forbindelse med større forespørsler/anbud/innkjøp, at det internt hos tilbyderne forekommer en del korrespondanse. Som eks. Denne kontrakten blir vår! Vi har hørt fra NN at vi kommer til å bli valgt etc. Altså propaganda internt, stimuli for ansatte etc. Og hva så om Uniteam faktisk visste at man kom til å få kontrakten; Forsvaret må jo uansett forholde seg til forespørselen om bestemmelsene der.

Erklæringen underskrevet av konsernkontroller, som FD viser til, har Uniteam hele tiden referert til som proforma.

De inngått kontakter i 1996 og 1997 som FD viser til var direkte kjøp med avtale om etter kontroll. Det var ingen kontroll av tilbud fra underleverandører, men kontroll av det aktuelle prosjekt regnskap etter at kontrakten var levert. Det var kontraktsrevisjonen som sammen med Uniteams regnskapsfører satte opp tallene i skjemaet, da skjemaet var uoversiktlig og trengte ytterligere forklaring av en spesialist fra kontraktsrevisjonen.

Kontrakten fra 1996/97 er ikke sammenlignbar med kontakten av 2004. Det ble blant annet avtalt i møte den 20.10.03 at det ikke skulle gjennomføres etter kontroll av prosjektet. Dette bare forsterker at Flo var klar over at operasjonen var proforma for å imøtekomme deres behov for en rask leveranse.

Kontraktens ordlyd

Vi er enig med ministeren i at norske domstoler kvier seg for å se bort fra tidligere korrespondanse og forhandlinger for den nærmere tolkning etc. retten liker ikke slike klausuler som forsvaret har anvendt. Vi mener forsvarsministeren mister essensen i Krugers uttalelser. Det betyr jo ikke at når en slik klausul er benyttet at retten kan se bort fra denne. Videre; Forsvaret er ABSOLUTT DEN STERKESTE PART i denne saken. Dersom de ikke mener noe som helst med en slik klausul, burde den ikke stå der. Hva mener FD denne klausulen betyr ellers?

Forskjell på containere

At FD påstår at 2002 og 2004 ikke er sammenliknbare leveranser er ikke korrekt.

FD påstår at 2002 og 2004 "3 i 1" leveransen ikke var samme type containere. Vi kan dokumentere med fotos, tegninger og teknisk spesifisering at det var den samme type containere. Kommandoplassen ble modifisert etter Forsvarets ønske etter erfaring fra driften med de første leverte. Det ble levert "3 i 1" med den første leveransen. Det foreligger vitneavhør av FLOs representanter og annen dokumentasjon der det fra forsvarers side kommer klart frem at de ønsket å kjøpe fra Uniteam for materiallikhet, containerne bygget på de samme prinsipper og at de forventer seg ikke at markedsprisen har endret seg vesentlig siden leveransen i 2002.

For øvrig; når containerne skal sammenlignes må vi uansett sammenligne a) leveransen fra 2002 og b) forespørselen slik den opprinnelige lød. Altså ikke det endelige resultatet Uniteam leverte da det ble gjort flere forbedringer og endringer på underveis.

Grunnlag for avvisning av Scandinavian Shelter Systems (3S)

Intet nytt i FDs argumentasjon, som medførte at 38 arbeidsplasser ble lagt ned.

Vi beklager at det for komiteen kan se ut som 2 forskjellige versjoner, men Uniteam kan underbygge sin versjon, noe vi mener ikke Forsvarsdepartementet har gjort.

Vedlegg 14**Brev fra Uniteam Holding AS til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 20. mai 2009****Ang.: Kontroll- og konstitusjonskomiteen – sak Uniteam International AS**

Kommentarer vedrørende feil informasjons under høringen den 4.5.09 fra Forsvarsministeren.

Vi har mottatt kopi av referat fra den åpne høringen den 5. mai 2009. Vi har tidligere kommentert feilinformasjon i høringen fra Forsvarsministeren. Vi kan etter dagens møte med administrerende direktør i Siemens AS, Per Otto Dyb, igjen bekrefte feilinformasjon fra Forsvarsministeren når det gjelder omtalte forhold vedr Siemens AS under høringen.

Statsråden skilte ikke mellom Fujitsu Siemens AS, Siemens AS og Siemens Business Services AS (SBS). De to første er fullstendige adskilte selskaper, mens SBS er datterselskap av Siemens AS. Fujitsu Siemens og Siemens AS er begge siktet for fordelsoverføringer, mens SBS er siktet for overfakturering. Forsvarsdepartementet har bare opprettet et normali-

sert forhold til Fujitsu Siemens AS, og dette selskapet har aldri blitt krevet for noen tilbakebetaling. SBS AS og Siemens AS har fortsatt et ikke normalisert forhold til forsvaret selv om det er betalt mer en 70 millioner for at saken skulle avsluttes fra forsvarsdepartementets side.

Det er "Alicante golf turen" som kommer opp i tingretten den 8. Juni, og gjelder påstått fordelsoverføring fra Siemens AS. Saken mot SBS vedrørende overfakturering gjelder også en straffesak og er enda ikke berammet. Siemens AS er meget kritisk til Dalseide rapportene. Siemens hevder at de er basert på stor forskjellsbehandling, mangelfull dokumentasjon og mangelfull kontradiksjon. I følge Siemens AS eksisterer store fordelsoverføringer til høyt ansatte i Forsvarsdepartementet som er omtalt i Dalseide II, men hvor flere av de involverte selskaper ikke er blitt gjenstand for etterforskning.

Vedlegg 15**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Siemens AS, datert 25. mai 2009****Vedr. høring i Uniteam-saken og forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen uttalelser**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til den åpne høring om Forholdet mellom Uniteam og forsvarsdepartementet den 4. mai. d.å. Kopi av referatet følger vedlagt.

Komiteen har i dag mottatt brev fra Uniteam med innspill om at forsvarsminister Anne-Grete Strøm-

Erichsen under høringen kom med feilinformasjon angående Siemens (se side 8 og 9 i referatet).

Det er av stor viktighet at komiteens medlemmer får et korrekt bilde av saken, og ber derfor om eventuelle kommentarer fra Siemens AS til forsvarsministerens uttalelser.

På grunn av tidsfrist for avgivelse fra komiteen for behandling i Stortinget, håper vi på et snarlig svar.

Vedlegg: Referat fra åpen høring i Uniteam-saken

Vedlegg 16**Brev fra Siemens AS til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 27. mai 2009**

Siemens AS har med interesse lest referatet fra den åpne høringen med statsråd Strøm Eriksen 4. mai 2009. Den informasjonen som gis knyttet til Siemens AS er i overraskende grad uriktig.

Statsråden forklarer at Forsvarsdepartementet har "normalisert" forholdet til Fujitsu Siemens AS, fordi 75 millioner kroner er tilbakebetalt til Forsvaret.

Fujitsu Siemens AS har aldri betalt noe som helst tilbake til Forsvaret, og har heller ikke fått noe slikt krav rettet mot seg. Oss bekjent har det ikke vært fremsatt noen påstand om overfakturering mot Fujitsu Siemens AS.

Fujitsu Siemens var tidligere eiet 50 % av Siemens AG, München. Siemens AS har ikke hatt noen eierandel i Fujitsu Siemens og selskapet har pr i dag intet med Siemens AS å gjøre. Selskapet heter nå Fujitsu AS.

SBS AS (Siemens Business Services AS) har derimot betalt 75 millioner kroner til Forsvaret, etter at Dalseide-utvalget hevdet i sin rapport at SBS hadde overfakturert Forsvaret.

Denne betalingen skjedde etter et ganske bastant press fra Dalseide-utvalget ved utvalgets leder Dalseide, og ble gjort, fordi det ble gitt et klart inntrykk av at dette ville føre til at saken ville avsluttes med dette og at Forsvaret ville normalisere forholdet til Siemens AS og SBS AS.

Denne forutsetningen ble brutt og SBS AS er siktet for grovt bedrageri mot Forsvaret. Saken er ennå ikke berammet.

Siemens AS skal møte i retten 8. til 19. juni i år tiltalt for korrupsjon i forbindelse med en golftur til Alicante med deltakere fra Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

Det forholder seg med andre ord slik at de selskaper som har "gjort opp for seg" *ikke* har oppnådd noe normalisert forhold til Forsvaret. Fujitsu AS har derimot fått erklæring om "normalisering" uten at de har ytet noe som helst. Forsvarsministerens redegjørelse er på denne bakgrunn sterkt misvisende.

Førøvrig skal bemerkes at statsråden tar det til inntekt for kvaliteten på Dalseide-utvalgets arbeid at SBS tilbakebetalte det beløpet som Dalseide-utvalget hadde kommet frem til. Denne slutningen er uholdbar.

SBS betalte det krevde beløpet i tillit til at saken skulle legges død og at forholdet mellom partene skulle fortsette som normalt. Når dette ikke skjedde, men rapporten ble oversendt Økokrim og forelegg ble utferdiget av Økokrim i samsvar med Dalseide-utvalgets beregninger, har SBS sett det som nødvendig å gå inn i beregningene som er gjort vedrørende overfakturering. Denne gjennomgangen viser at Dalseide-utvalgets beregninger er beheftet med faktiske feil og en kontraktsforståelse som etter vår oppfatning må være uriktig. Tilbakebetalingen kan på ingen måte tolkes som en aksept av Dalseides beregninger og slett ikke som noen skylderkjennelse.

Dette vil bli gjenstand for rettslig prøving, når straffesaken mot SBS AS på et senere tidspunkt skal behandles for retten.

Siemens AS ønsker også å knytte noen bemerkninger til den etterforskningsmetoden som Forsvarsministeren har initiert i denne saken, og som det ble stilt spørsmål om fra representanten Foss.

Det er ikke uvanlig at politiet og den siktede har ulike oppfatninger av et saksforhold. Det som imidlertid er forholdet i denne saken er at konklusjonene synes å være trukket *før* politiets uavhengige etter-

forskning ble iverksatt. Dette har sammenheng med den metoden som har vært brukt for å undersøke saken, og sammenblandingen av ansvarsforhold. Den kritikk som ligger implisitt i spørsmålene fra representanten Foss slutter Siemens AS seg til.

Det er rimelig at et departement vil tilrettelegge et materiale for politiet i forbindelse med en anmeldelse av mulige straffbare handlinger. I dette tilfellet har det imidlertid skjedd en "etterforskning" *forut* for departementets anmeldelse. Undersøkelsene har bestått i å samle og analysere dokumenter, avhøre mulige vitner og mistenkte og det er trukket konklusjoner på grunnlag av dette materialet.

Prinsippielt sett er dette samme arbeid som utføres av politiet i en etterforskning, men uten den kompetanse og metodebruk som eksklusivt ligger hos politiet. En undersøkelse utenfor politiet har ingen lovbestemt plikt til å ivareta grunnleggende rettssikkerhetsgarantier. Politiet svarer til syvende og sist overfor Riksadvokaten for sin etterforskning. De private granskere svarer ikke overfor noen.

Denne prinsipielle tilnærming er nødvendig for å forstå hvorfor etterforskningen i denne saken har vært uryddig.

Politiet mottok et materiale fra Forsvarsdepartementet og flere private aktører benyttet av Forsvarsdepartementet, bl. a. G-Partner. Politiets oppgave ble derfor å vurdere holdbarheten av en allerede gjennomført granskning. Det normale utgangspunktet for politiet er å *selv* undersøke de faktiske forhold og deretter selv trekke sine egne konklusjoner.

Siemens AS beklager at denne etterforskningsmetoden ikke ble benyttet ved undersøkelsen av våre forhold.

Bruk av en slik etterforskningsmetode er uheldig, uansett utfallet av straffesaken. Domstolen skal nå avgjøre om Siemens AS og SBS AS har begått straffbare handlinger og eventuelt i hvilket omfang. Vi hadde foretrukket at en slik vurdering hadde skjedd på grunnlag av en uavhengig etterforskning foretatt av politiet, og politiet alene.

**Referat
frå open høyring
om**

**Forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet
(REF 3 (2008–2009))**

Høyring måndag den 4. mai 2009:

Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen	* 3
Professor Kai Krüger, KOFA	* 12
Direktør i Uniteam Holding AS Kjell-Ivar Myrvang, tilsettes representant i Uniteam Gruppen Kjell Hafsås og tidlegare adm. direktør i Scandinavian Shelter Systems Grimstad AS (3S) Torstein Melhus.....	* 19

**Open høyring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
måndag den 4. mai 2009 kl. 16.15**

Møteleiar: L o d v e S o l h o l m (FrP)
(leiar i komiteen)

S a k :

Forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet
(REF 3 (2008–2009))

Møteleiaren: På vegner av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil eg ønskje velkomen til denne høyringa. Temaet for høyringa er forholdet mellom Uniteam og Forsvarsdepartementet. Dei hovudproblemstillingane som komiteen ønskjer å bli orientert om under høyringa, er:

1. Forsvarsdepartementets ikkje-normaliserte forhold til Uniteam inneber i praksis full boikott av firmaet både i Noreg og i alle NATO-land. Er dette ein uforsvarleg og forhasta reaksjon på eit ikkje avgjort saksforhold, eller er departementets handlemåte i samsvar med god forvaltningsskikk?
2. Bør det setjast ei tidsavgrensing for eit ikkje-normalisert forhold?
3. Kva skal til for at eit ikkje-normalisert forhold vert normalisert?
4. Er det hensiktsmessig med eit ikkje-normalisert forhold som rammar alle tilsette i ei bedrift når nokre få i leiinga blir tiltalte for kritikkverdige disposisjonar?
5. Kva er rommet for skjøn i § 20-12 (2) d i forskrift om offentlig anskaffing, der det framgår at oppdragsgivar kan avvise leverandørar som i sitt yrke har gjort seg skyldig i forsømming mot faglege og etiske krav i vedkomande bransje?

Forsvarsdepartementet melde våren 2007 Uniteam International AS og to enkeltpersonar knytte til selskapet til politiet på bakgrunn av Dalseide-utvalet si granskning. Saka er framleis under etterforsking ved Romerike politidistrikt. Av omsyn til påtalemakta si uavhengigheit finn komiteen at det vil falle utanfor temaet for høyringa å kome inn på forholdet vedrørende den pågåande etterforskinga.

Eg gjer merksam på at dette er ei open høyring. Det er derfor viktig at alle deltakarane unngår å omtale tilhøve som er under teieplikt. Dersom ein ikkje kan svare på eit spørsmål utan å gi opplysningar som er under teieplikt, bør dei innkalla gjere komiteen merksam på dette. Den innkalla kan òg be komiteen om å få gi forklaring heilt eller delvis for lukka dører. Dersom slik oppmoding vert sett fram, vil komiteen avbryte høyringa og i eit eige møte ta stilling til om høyringa skal halde fram for lukka dører.

Komiteen har invitert følgjande til høyringa: Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen, medlem av Klagenemnda for offentlege anskaffingar – KOFA – professor Kai Krüger, administrerende direktør i Uniteam Holding AS, Kjell-Ivar Myrvang, dei tilsette sin representant for Uniteam Gruppen, Kjell Hafås, og tidlegare administrerende direktør i Scandinavian Shelter Systems Grimstad AS, Torstein Melhus. Det vil bli teke stenografisk refe-

rat frå høyringa, og referatet vil følgje som vedlegg til komiteen si innstilling til Stortinget.

Dei prosedyrane som er fastsette i reglementet for opne kontrollhøyringar, vil bli følgde. Dei inviterte får halde ei innleiing. Etter det får først saksordføraren, som er Carl I. Hagen frå Framstegspartiet, og deretter representantar for dei ulike partia høve til å spørje dei inviterte. Saksordføraren får 10 minutt og dei andre utspørjarane 5 minutt kvar til disposisjon. For at komitémedlemene skal få stilt dei spørsmåla som er naudsynte, vil eg bede om at svara blir så korte og konsise som råd er.

Til slutt får komiteen høve til å stille oppfølgingsspørsmål, og dei inviterte får ordet til ei kort oppsummering dersom dei ønskjer det. Komiteen si von er at denne høyringa vil gi naudsynte opplysningar om saka og gi naudsynt bakgrunn for å kunne trekkje rette konklusjonar i innstillinga til Stortinget.

Då er vi klare til å starte opp.

Høyring med forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen

Møteleiaren: Eg vil først ønskje forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen velkomen. Ho har med seg assisterande departementsråd Morten Tiller og avdelingsdirektør Severin Vikanes som bisitjarar. Velkomen til dykk òg. Statsråden får først 10 minutt til si innleiing. Ver så god, statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Takk for det, komitéleder.

La meg først bemerke at denne kontrollhøyringen omhandler, som det også er sagt, en sak som er under politietterforskning. Høringen vil derfor berøre spørsmål som eventuelt også hører hjemme hos den dømmende myndighet.

Før jeg går inn på de sentrale delene av saken, ønsker jeg å informere om at Forsvarsdepartementet oversendte de relevante saksdokumentene til påtalemyndigheten i forbindelse med vår anmeldelse av sentrale eiere i Uniteam Gruppen og selskapet Uniteam Internasjonal for to år siden. Forsvarsdepartementet har vært tilbakeholden med å offentliggjøre deler av dokumentasjonen i Uniteam-saken, først og fremst fordi en bredere offentliggjøring vil kunne skade den pågående etterforskningen, men også av hensyn til tredjeparter. I forbindelse med denne høringen er spørsmålet om frigivelse av dokumentasjon aktualisert på nytt. Departementet har derfor vært i kontakt med påtalemyndigheten for å avklare konsekvensene av at dokumentasjon eventuelt blir offentliggjort. Statsadvokaten meddelte i denne forbindelse at man ikke så noen betenkeligheter med at Forsvarsdepartementet bruker den aktuelle dokumentasjon i forbindelse med høringen. Statsadvokaten uttalte bl.a. at bruk av sakens dokumenter i offentlig høring er nødvendig for at Forsvarsdepartementet kan ivareta sine interesser i saken. Etter å ha fått bekreftet at etterforskningen ikke vil bli skadet som følge av en mulig offentliggjøring av enkelte dokumenter, informerte jeg komiteen om dette i brev av 7. april i år. Ytterligere dokumen-

tasjon ble deretter oversendt komiteen i brev av 28. april i år.

Jeg vil så gå over til de sentrale spørsmål i saken. Departementet har hatt et ikke-normalisert forhold til Uniteam Gruppen i snart to år. Dette innebærer at selskaper i gruppen har måttet påregne å bli avvist fra anbudskonkurranser i Forsvaret. Hjemmelen for en slik avvistning finnes både i forskrift om offentlige anskaffelser og i anskaffelsesregelverket for Forsvaret. Ikke-normaliseringen innebærer at Forsvarsdepartementet vurderer anskaffelser fra Uniteam Gruppen fra sak til sak. Det legges i den forbindelse stor vekt på om avvistningen vil medføre vesentlige negative konsekvenser for Forsvaret av økonomisk, operativ eller sikkerhetsmessig art.

Prosessen som ledet til denne ikke-normaliseringen, startet vinteren 2006/2007. På bakgrunn av informasjon fra Forsvarets logistikkorganisasjon og oppslag i media besluttet departementet å foreta nærmere undersøkelser av Uniteam International AS. Arbeidet ble organisert som en del av undersøkelsene til sorenskriver Nils Dalseide og i det vesentlige gjennomført av advokatfirmaet G-partner. Undersøkelsene viste at Uniteam International kunne ha begått bedrageri mot Forsvaret. Forholdet ble vurdert som så alvorlig – som sagt – at det ble politianmeldt til Romerike politidistrikt 11. april 2007, med den følge at sentrale personer i selskapet har fått status som siktet.

Forholdet går i korthet ut på at Forsvaret 12. mai 2004 inngikk en kontrakt med Uniteam International AS om leveranse av kommandoplasscontainere. Siden dette var en eneleverandørsituasjon, ble kontrakten inngått uten anbudskonkurranse. I slike eneleverandørsituasjoner krever Forsvarets anskaffelsesregelverk begrensninger når det gjelder den gevinsten en leverandør kan ha på leveransen. Denne begrensningen er kjent og ble selvsagt også meddelt Uniteam. Gevinstbegrensningen er også gjenstand for en kostnadsrevisjon der Forsvaret gjennomgår leverandørens innrapporterte kostnader for leveransen. Den avtalte prisen for leveransen blir beregnet på bakgrunn av disse innrapporterte kostnadene. I denne saken er det dokumentert at de kostnadene Uniteam innrapporterte til Forsvaret, var blåst opp ved hjelp av proforma tilbud innhentet fra selskapets underleverandører. De reelle pristilbudene fra underleverandørene var langt lavere og ble holdt skjult for Forsvaret. Forskjellen mellom den avtalte prisen og Uniteams reelle kostnader ble på denne måten derfor det mangedobbelte av det som ble lagt til grunn i kontraktsforhandlingene. Uniteam oppgav til Forsvaret at deres gevinst på kontrakten ville bli 4 mill. kr. Hvor stor gevinsten i realiteten ble, vet selskapet best selv, men jeg mener det kan dokumenteres at gevinsten ble mange ganger høyere.

Resultatet av kontraktsforhandlingene der Uniteam innrapporterte proforma kostnader i forbindelse med en kostnadsrevisjon, ble altså at Forsvaret ble forledet til å inngå en avtale med prisvilkår som gav leverandøren en gevinst som langt overskred begrensningene i Forsvarets anskaffelsesregelverk. At Uniteam forstod at de var i en eneleverandørsituasjon, ble også bekreftet i et brev fra Uniteam til daværende forsvarsminister av 9. februar 2004. Etter departementets syn var derfor Uniteam kjent

med forholdet på avtaletidspunktet. Under enhver omstendighet er det slik at Uniteam gjennom kontraktsforhandlingene forpliktet seg til en fortjeneste i tråd med begrensningene i Forsvarets anskaffelsesregelverk.

Uniteams systematiske innhenting av doble tilbud fra sine underleverandører i forbindelse med kostnadsrevisjon bekrefter at vi her ikke står overfor noen misforståelser. I eneleverandørsituasjoner må en leverandør altså legge frem dokumentasjon på at han forholder seg til gevinstbegrensningen. Representanter for Uniteam International har, etter departementets oppfatning, i den forbindelse lagt frem feilaktig informasjon for Forsvaret, med den konsekvens at Forsvaret har blitt forledet til å betale en pris for containerne som gir en langt høyere fortjenestemargin enn det anskaffelsesregelverket tillater. Dette er – for å si det forsiktig – illojal opptreden i kontraktsforholdet mellom Forsvaret og leverandøren, og kan ikke aksepteres. Etter departementets oppfatning kan det dokumenteres at Forsvaret har et krav på minst 40 mill. kr mot Uniteam, og dette er et forsiktig anslag.

Et hovedanliggende i høringen synes å være hvorvidt departementets ikke-normaliserte forhold til Uniteam Gruppen er en uforsvarlig og forhastet reaksjon på et ikke avgjort saksforhold. Helt siden jeg tiltrådte som statsråd, har jeg lagt stor vekt på at Forsvaret skal være en ryddig innkjøpsaktør med høy etisk bevissthet. Som politikere forvalter vi milliarder av kroner på vegne av fellesskapet, og forsvarssektoren anskaffer årlig varer og tjenester for mange milliarder kroner. Som forsvarsminister er jeg derfor forpliktet til å reagere når jeg mener det er begått klare regelbrudd. I tillegg dreier denne saken seg om et alvorlig brudd på sentrale forretnings- og forvaltningsmessige prinsipper, ikke minst tillit. Å opprettholde et normalt forretningsforhold til et selskap som vi har anmeldt, og som etterforskes for mulig bedrageri, ville være uforsvarlig.

Når det gjelder spørsmålet om Forsvarsdepartementet har handlet forhastet, vil jeg mene at svaret er et ubetinget nei. Departementet har, etter min mening, klar nok dokumentasjon til å avvise leverandøren og selskaper og personer med tilstrekkelig nærhet til leverandøren. I denne sammenhengen gjelder dette eierskap. Som ansvarlig departement vil Forsvarsdepartementet naturligvis ikke gå til det skritt å politianmelde personer og selskaper samt avvise selskaper fra anskaffelser i Forsvaret uten at det foreligger tilstrekkelig og objektiv dokumentasjon for en slik avvistning. Jeg har også merket meg at Uniteam ikke har tatt noen rettslige skritt for å få omgjort departementets beslutning, det være seg overfor Klagenemnda for offentlige anskaffelser eller overfor domstolene.

Jeg merker meg også at komiteen ønsker å belyse hvorvidt departementets handlemåte er i tråd med god forvaltningsskikk. Til dette kan jeg ikke si annet enn at det har vært en dialog med Uniteam omkring departementets beslutning. I tillegg har vurderingskriteriene for hvorvidt Uniteam skal avvises, vært identiske med det andre leverandører har vært gjenstand for. Uniteam har derfor aldri vært forskjellsbehandlet i forhold til andre leverandører som vi har et ikke-normalisert forhold til.

De konsekvenser som denne saken har hatt for arbeids-

takerne i Uniteam Gruppen, er selvsagt beklagelige. Jeg vil imidlertid understreke at det er eierne og eierne alene som må ta ansvar for dette. Uten at eierne hadde brakt gruppen inn i denne situasjonen, hadde det heller ikke gått ut over arbeidstakerne. Slik sett skulle jeg ønske at eierne hadde tatt et større ansvar for sine arbeidstakere i denne saken.

Forsvarsdepartementet er selvsagt åpen for at forretningsforholdet til Uniteam kan normaliseres. Dette kan skje ved en vesentlig endring i eierstrukturen i konsernet og en erkjennelse av forholdene. I tillegg vil en normalisering betinge at man gjør opp for seg økonomisk samt viser en nødvendig vilje til samarbeid og opprydning, slik at saker som dette ikke oppstår igjen. Forsvarsdepartementet ønsker en normalisering til Uniteam. Men slik situasjonen er, finnes det pr. i dag dessverre ikke grunnlag for en slik normalisering. Jeg er imidlertid positivt innstilt til en dialog med Uniteam, men da på vilkår som gir trygghet for at Forsvarets og fellesskapets interesser blir ivarettatt.

Møteleiaren: Takk skal du ha.

Då går vi vidare til saksordførar Carl I. Hagen frå Framstegspartiet. Du har 10 minutt. Ver så god.

Carl I. Hagen (FrP): Takk komitéleder.

Er det riktig at Forsvaret også kjøpte kommandoplasscontainere av Uniteam året før, altså i 2002, basert på et åpent anbud?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er riktig at Forsvaret har kjøpt containere. Om det var året før eller om det var ...

Carl I. Hagen (FrP): 2002.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: 2002, ja det kan stemme.

Carl I. Hagen (FrP): Og det var et åpent anbud?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det var et åpent anbud.

Carl I. Hagen (FrP): Prisen som Uniteam fikk anbudet på, var den vesentlig lavere enn konkurrerende tilbud?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det anbudet som da ble godkjent, var det laveste anbudet.

Carl I. Hagen (FrP): Var det vesentlig lavere enn konkurrentenes, anslagsvis 20–30–40–50 pst.?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Kanskje assisterende departementsråd skal få svare på om det var lavere.

Morten Tiller: Det var vesentlig lavere enn konkurrerende tilbud. Nøyaktig prosentsats har jeg ikke, men det var vesentlig lavere.

Carl I. Hagen (FrP): I det som til slutt ble kontrakten etter 2003-utlysningen, altså den kontrakten vi her snakker om, og der Forsvarsdepartementet hevder at man har betalt kanskje over 20 mill. kr for mye for omtrent tilsvarende containere, er ikke prisen der omtrent nøyaktig den samme som i det åpne anbudet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er viktig å understreke at ...

Carl I. Hagen (FrP): – Jeg spør om prisen, statsråd! Vi har begrenset tid. Er prisen som kom inn til slutt, stort sett den samme som året før, da det ble vunnet ved et åpent anbud?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Vil du svare på prisen?

Morten Tiller: Det kan jeg gjøre. Prisene er ikke sammenlignbare, fordi det var en litt annen type containere. For øvrig har det ingenting med saken å gjøre siden det er snakk om en eneleverandørsituasjon. Da er det helt andre prinsipper for prisfastsettelse som gjelder.

Carl I. Hagen (FrP): Denne eneleverandørsituasjonen: Hva var begynnelsen til det som dere hevder er en eneleverandørsituasjon? Var ikke forespørsel nr. 5015952, kommandoplasscontainere, en invitasjon til ulike tilbydere om å komme med et tilbud?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Dette var en eneleverandørsituasjon ...

Carl I. Hagen (FrP): – Men den første kontakten som Uniteam svarte på, det var en åpent anbudsinnbydelse?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det var året før. Da var det en annen type anbudsrunde. Det var et åpent anbud. Det var også snakk om andre typer containere ...

Carl I. Hagen (FrP): Nei, statsråd! Jeg snakker nå om anbudet som er datert 15. september 2003, med forespørsel nr. 5015952, kommandoplasscontainere, hvor det er en invitasjon om å gi tilbud, og hvor ordet «tilbud» – i et meget omfattende anbudsdokument – forekommer flere ganger. Var ikke dette først noe som ble lastet ned fra Internett, og som var et åpent anbud? Når ble dette åpne anbudet som Uniteam svarte på, omdannet til en eneleverandørkontrakt?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er i hvert fall helt åpenbart at det var kontraktsforhandlinger i oktober 2003 hvor det konkret ble vist til at dette var en eneleverandørsituasjon på bakgrunn av den kontraktsrevisjonen som ble gjennomført på det tidspunktet.

Carl I. Hagen (FrP): Kan man utlyse et åpent anbud den 15. september, og i midten av oktober, fem uker senere, konkludere i forhandlingene, inngå en avtale og si at

det er en eneleverandør? Hvilket eneleverandørdokument er det som på det tidspunktet ble vist til Uniteam?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: De forhandlingene som har vært, har vært ut fra at dette var en eneleverandør. At man i utgangspunktet sendte ut en generell forespørsel, en standard forespørsel, er en helt annen sak. Dette var en eneleverandørsituasjon. I løpet av oktober 2003 ble de gjennom kontraktsrevisjon ...

Carl I. Hagen (FrP): Statsråd, har Uniteam noen gang på disse tidspunktene akseptert eller sagt at dette var en eneleverandørforhandlingssituasjon? De leverte et anbud som de hadde spurt om. Det var forhandlinger basert på et anbud. Den 20. oktober var det altså et signeringsmøte.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er helt riktig at Uniteam leverte inn et tilbud. Men under prosessen i oktober 2003 ble det også foretatt en kontraktsrevisjon, en kontraktsrevisjon som man ikke foretar hvis det ikke er snakk om en eneleverandørsituasjon. At det var en eneleverandørsituasjon, ble også bekreftet i brev til daværende statsråd Krohn Devold i februar 2004, der leverandøren helt spesifikt viser til at det er en eneleverandørsituasjon de står oppe i ved inngåelse av kontrakt med Forsvaret.

Carl I. Hagen (FrP): De skjemaene man skal fylle ut med kontraktsbeløp og for så vidt underleveranser i det som er reelle eneleverandørsituasjoner, var de dokumentene og skjemaene sendt ut sammen med innbydelsen til Uniteam med forespørselen om tilbud?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg kan ikke svare her og nå på hvorvidt det var sendt ut på den måten. Men jeg må si at jeg er litt forundret over spørsmålet også, for her dreier det seg om en høring der vi skal bli stilt spørsmål om hvorfor vi har en avvisning av selskapet Uniteam. Det som er grunnlaget for det, er nettopp den dokumentasjon som er oversendt til kontroll- og konstitusjonskomiteen, og at man har prøvd å blåse opp en del av grunnlaget for kontrakter.

Carl I. Hagen (FrP): Statsråd, jeg har dårlig tid! Hvorfor har det ikke vært forhandlinger mellom Forsvaret og Uniteam i henhold til kontraktens § 22, når det åpenbart har vært misforståelser, for Uniteam har aldri akseptert at de har vært i noen eneleverandørsituasjon? De har inngitt et anbud som de av hensyn til Forsvarets interne regler måtte fremskaffe endret dokumentasjon på, etter oppfordring fra Forsvaret!

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg oppfatter dette som en prosedyre på ett enkelt punkt i denne saken ...

Carl I. Hagen (FrP): Hvorfor har det ikke vært forhandlinger hvis det har vært reelle misforståelser om kontraktsinngåelsen og den situasjonen som hersket?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det kan altså ikke vært misforståelser om kontraktsinngåelsen. Kontrakten ble inngått i mai 2004. De forhandlingene som var i oktober, dreide seg bl.a. om en kontraktsrevisjon. Man gjennomfører ikke denne type kontraktsrevisjon hvis man ikke er i en eneleverandørsituasjon. Dessuten ble det i februar 2004 ...

Carl I. Hagen (FrP): Den store misforståelsen er jo at Uniteam ikke oppfatter at de har vært i noen reell eneleverandørsituasjon, men har levert et anbud og med anmodning om å få forhandlingene raskt sluttført, fordi Forsvaret trengte disse containerne. Så var det reelt sett et undertegnelsesmøte, eller et kontraktsmøte, den 20. oktober 2003. Og så tok det syv måneder å få papirene i orden til i realiteten den kontrakten som statsråden nå viser til. Aksepterer statsråden at Uniteam hele tiden har oppfattet at de var i en annen situasjon? Og når det ble gjort kjent etter Dalseide, hvorfor gikk man ikke i forhandlinger med Uniteam i henhold til kontraktens punkt 22, som man skal gjøre? Hvorfor fulgte ikke Forsvaret kontrakten? Når det er misforståelser og ulike greier, skal man først prøve å forhandle for å finne en løsning. Hvorfor ble ikke det fulgt?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil igjen understreke for representanten Carl I. Hagen at vi har anmeldt selskapet Uniteam for bedrageri. Det blir en underlig situasjon å sitte med en omvendt bevisbyrde i denne saken. Den dokumentasjonen som vi har sendt over til kontroll- og konstitusjonskomiteen, viser helt klart at man har brukt doble fakturaer. Den viser at dette har skjedd i en periode i oktober 2003, på samme tid som Forsvaret gjennomførte en kontraktsrevisjon i selskapet. En kontraktsrevisjon gjennomfører man ikke hvis man ikke er i en eneleverandørsituasjon – i hvert fall ikke denne typen.

Carl I. Hagen (FrP): Alt dette er vel kjent. Det er vel kjent, og det er bekreftet av Uniteam.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, men når det gjelder de syv månedene som Carl I. Hagen spør om, er det slik at i februar 2004, altså lenge før kontrakten ble inngått i mai, skriver Uniteam til daværende statsråd og henviser til at de er i en eneleverandørsituasjon.

Carl I. Hagen (FrP): Statsråd, det er referert til allerede tidligere i dag!

Jeg må få lov til å spørre: Når det i hvert fall er åpenbart for alle at det er én virkelighetsoppfatning i Forsvaret og én hos Uniteam – man er altså uenige om fakta – er da et fullstendig ikke-normalisert forhold for alle NATO-land en egnet reaksjon når det fremdeles eksisterer en mulighet for at Uniteam faktisk ikke har gjort noe som helst galt, annet enn kanskje å bli overtalt av folk i Forsvaret til å bruke noen skjemaer av proformagrunner?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er i hvert fall så god grunn til å mistenke Uniteam at politiet har tatt

ut siktelse i saken. Så det er i hvert fall åpenbart at politiet mener at det er skjellig grunn til mistanke. Og når vi har gått til det skritt å avvise Uniteam i en periode, er jo det fordi vi mener at de har gitt Forsvaret uriktige opplysninger, noe vi har kunnet dokumentere. Det er det denne saken dreier seg om.

Carl I. Hagen (FrP): Nei, det er ikke det denne saken dreier seg om. Det hadde vært fullt mulig for departementet å innlede forhandlinger, prøve å finne en løsning og en ordning for å se hva som var skjedd. Og det var fullt mulig for Forsvaret å si at her er selskapets oppfattelse helt annerledes, la oss avvente rettsaken før vi iverksetter tiltak. Så mitt spørsmål er: Er det virkelig fornuftig å fjerne arbeidsplasser i norsk industri, som kunne vært ledende på mange områder? Er det en hensiktsmessig reaksjon – synes statsråden virkelig det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er høyst beklagelig at arbeidsplasser har gått tapt i denne saken, men det må eierne – og eierne alene – ta ansvar for. Det er eierne som har brakt selskapet i denne situasjonen. Det er de som har stått for det som vi har anmeldt som et bedrageri i denne situasjonen. At det går ut over arbeidstakere, det er høyst beklagelig, men det er et resultat. Jeg skulle ønske at eierne hadde tatt større ansvar for arbeidstakerne.

Møteleieren: Då er tida ute, og vi går vidare til Arbeidarpartiet. Då er det Svein Roald Hansen som skal spørje, og du har 5 minutt.

Svein Roald Hansen (A): Takk, leder.

Jeg har lyst til bare for ordens skyld først å si at etter vårt skjønn burde denne saken ikke vært tatt opp i kontrollkomiteen på dette tidspunktet, så lenge det er en sak som er under etterforskning i politiet. Det er det ene.

Det andre er at når jeg hører at saksordførers spørsmålsrunde i hovedsak dreier seg om forrige periode, så har vi altså innkalt feil statsråd.

Jeg har egentlig ikke så mange spørsmål, for jeg synes saken er rimelig godt opplyst i de dokumentene vi har fått. Men det var ett punkt som statsråden så vidt berørte. Kunne du utdype litt den dialogen som har vært mellom departementet og Uniteam om den situasjonen som har oppstått etter at man gikk til anmeldelse og man fikk en såkalt ikke-normalisert situasjon som leverandør? Kunne du utdype litt den kontakten?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det har vært både brevvekslinger og møter med Uniteam i den perioden. Å ha et ikke-normalisert forhold til en leverandør er ingen ønskelig situasjon for Forsvaret. Men hvis vi skal komme bort fra den situasjonen, så må selskapet, altså leverandøren, ordne opp i forholdene. Da må man erkjenne de faktiske forhold. Da må man gjøre opp for seg det som Forsvaret mener å ha blitt overfakturert. I dette tilfellet må det også finne sted et eierskifte for at man skal være trygg for at det er tatt tilstrekkelig aksjon. Dette har det vært gjort uttrykkelig oppmerksom på.

Svein Roald Hansen (A): Jeg tror ikke jeg har flere spørsmål, leder.

Møteleieren: Då går vi vidare til Høgre og Per-Kristian Foss. Du har også 5 minutt.

Per-Kristian Foss (H): Bare et generelt spørsmål: Er det mange saker som statsråden har anmeldt med grunnlag i Dalseide-rapportene som hun har fått fellende dom for seg i retten?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er ikke så veldig mange saker som har kommet for retten. Det er to saker som kommer for retten i juni, så vidt jeg vet.

Per-Kristian Foss (H): Så med andre ord: Noen domstolenes vurdering av Dalseide-rapportenes kvalitet har vi ikke, altså?

Morten Tiller: Nei, den første av de sakene kommer for retten nå i juni.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det har jeg hørt.

Spørsmål 2: Statsråden sa at eierne er siktet. Men betyr det noe da? Man kan jo ikke etterforske uten at man har tatt ut en siktelse. Men det betyr jo ikke at det blir reist tiltale. Jeg vil bare ha en liten oppklaring i jussen der, hva departementet legger til grunn, fordi det faktum at man har tatt ut siktelse, er en forutsetning for etterforskning, og det eneste som nå er skjedd, er at departementet har bedt om at det blir reist tiltale og levert materiale til politikammeret.

Jeg skjønner det også slik at politikammeret har søkt assistanse i departementet for å få faglig bistand under sitt arbeid. Kan man bekrefte det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når det gjelder siktelse, er det ikke vi som har tatt ut noen siktelse. Det er det politiet som har gjort.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det skjønner jeg også, takk!

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Og det er politiet som etterforsker saken.

Når det gjelder videre ... Hva var spørsmålet igjen?

Per-Kristian Foss (H): Jeg gjentar spørsmålet. Du brukte som begrunnelse for at dere har innført et ikke-normalisert forhold – altså boikottet bedriften, på godt norsk – at det er tatt ut siktelse. Jeg vil gjerne gå litt dypere i den begrunnelsen. Hva betyr det? Det betyr jo ikke at politiet har tatt noe standpunkt.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nei, det gjør det ikke. Det er jo politiet som har vurdert at det skal tas ut en siktelse. Vi har anmeldt for bedrageri, men det er klart at vi har stilt til disposisjon grunnlagsmaterialet, deler av det, som komiteen er kjent med, og som foreligger her, og det har i hvert fall vært det som politiet har ment har vært godt nok.

Når det gjelder Forsvarsdepartementets tilrettelegging for politiet, er det en plikt vi har som offentlig myndighet. Ifølge våre instruksjer fra Fornyingsdepartementet har vi en plikt til å legge til rette for at sakene skal bli best mulig opplyst.

Per-Kristian Foss (H): Omfatter den plikten også G-Partner?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det kan omfatte at man gjør grundig revisjon, som i dette tilfellet.

Per-Kristian Foss (H): Det var ikke et helt presist svar. At man leverer den rapporten som er levert, ja, men etter at den er levert til departementet, skal da G-Partner assistere politiet? Finner statsråden det riktig?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg mener at politiet må vurdere hvem som skal støtte politiet. Vi har gjort tilgjengelig den dokumentasjonen som vi har fått utarbeidet ...

Per-Kristian Foss (H): Mener statsråden at plikten fra Fornyingsdepartementet omfatter også G-Partners aktive assistanse?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg mener at plikten fra Fornyingsdepartementet omfatter at Forsvarsdepartementet og jeg som statsråd har en plikt til å tilrettelegge og opplyse sakene best mulig for å kunne oppklare dem. Jeg vil jo si at det er særdeles viktig når det gjelder det som kan være økonomisk kriminalitet, fordi det kan være vanskelig, det er komplisert, og det er viktig. Og det er noe som har vært høyt på den politiske dagsordenen, og som jeg også trodde man var interessert i å få ordentlig belyst.

Per-Kristian Foss (H): Jeg er også klar over det. Mitt poeng var egentlig bare å spørre om ikke statsråden hadde en viss motforestilling mot privatisering av politiets etterforskning. For når politiet bruker private selskaper som assistanse under en etterforskning, er ikke det da å føre en myndighet over fra politiet til en privat etterforsker, som et revisorfirma er i denne sammenhengen?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg mener at politiet er de rette til å svare på hvilken dokumentasjon de finner det riktig å vurdere. Fra vår side har vi en plikt til å prøve å belyse sakene best mulig. I dette tilfellet var vi nødt til å ha ekspertise. Som med Dalseide-utvalget har man vært nødt til å ha ekspertise.

Per-Kristian Foss (H): Det var ikke det jeg spurte om. Jeg spurte om statsrådens prinsipielle syn på om politiet ... men jeg får ikke noe svar på det.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg ser at politiet ikke kan ha mulighet til å ha kompetanse på absolutt alle felt i så omfattende saker som dette kan være.

Per-Kristian Foss (H): Kan du gi en eksakt dato for når departementet omdefinerte Uniteam fra å være en del av en vanlig anbudsrunde, der flere kunne by, og til å være eneleverandør? Når skjedde dette i perioden fra 15.9. til oktober 2003? Jeg anser statsråden som den rette til å svare på det, selv om det var en annen statsråd da, fordi hun har tatt ansvaret for disse handlingene og brukt det som grunnlag for en anmeldelse.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Sånn som jeg ser det, og som det også går frem av den dokumentasjonen som kontroll- og konstitusjonskomiteen har fått oversendt, er det i løpet av oktober foretatt en kontraktsrevisjon, som kanskje begynte den 29. oktober. Det er i hvert fall et fast tidspunkt i forbindelse med at det var en eneleverandørsituasjon.

Møteleiaren: Då er tida ute, og vi går vidare til SV og utspørjar Øystein Djupedal. Du har 5 minutt, ver så god!

Øystein Djupedal (SV): Takk, leder!

La meg også understreke at jeg synes at denne kontrollhøringen skulle vært med en annen statsråd, og at den kommer altfor tidlig. Når en hører på de foregående spørsmålsstillerne, vil en jo nesten oppfatte dette som en rettssal.

Det er for denne høringen selvfølgelig helt irrelevant hvilken juridisk ekspert politiet måtte ønske å bruke. Det er langt utenfor forsvarsministerens domene og definitivt utenfor kontrollkomiteens spørsmålsdomene. Men det får nå være opp til den enkelte.

Jeg synes saken er godt belyst gjennom de dokumenter som komiteen har fått stilt til rådighet, men jeg har et par spørsmål. Det ene er knyttet til det statsråden sa om at Uniteam ikke hadde tatt initiativ til å få gjort opp for seg eller fått normalisert sitt forhold til Forsvarsdepartementet. I Dalseide-rapporten er det jo flere firmaer som er omtalt som at de har gått utover det som er god forretningsskikk. Er det andre av disse firmaene som har gjort opp for seg?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, Siemens har f.eks. gjort opp for seg, og det har ført til at Forsvaret har fått tilbakebetalt 75 mill. kr.

Øystein Djupedal (SV): Og det har de gjort uten at det har vært rettssak?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det har ikke vært noen rettssak der foreløpig. De har helt uavhengig av den rettslige forfølgelsen av saken gjort opp dette med Forsvarsdepartementet, erkjent de faktiske forhold, og det har også gjort at vi har kunnet normalisere forholdet til Fujitsu Siemens.

Øystein Djupedal (SV): Så det betyr at Siemens går god for at Dalseide-rapportens innhold knyttet til deres firma og Siemens' oppførsel er godt nok til at de har ønsket å normalisere forholdet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det mener jeg er åpenbart, i og med at de har erkjent forholdene og betalt tilbake til Forsvaret.

Øystein Djupedal (SV): Er det med den samme form for opptrøden Forsvarsdepartementet og statsråden gjerne skulle sett at Uniteam hadde håndtert dette?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det er klart, for hadde man erkjent forholdene og gjort opp for det som – i hvert fall ifølge den dokumentasjonen vi har – helt åpenbart er for høye priser, altså dette med disse doble fakturaene, eller doble kontraktene, som vises i dokumentasjonen, ville saken stilt seg annerledes.

Men jeg har lyst til å komme til et annet forhold, som er annerledes enn i Siemens-saken, og det er at dette selskapet har en veldig tett kobling mellom eiere og ledelse. I hvert fall hadde de det på det tidspunktet. Derfor ville det i dette tilfellet også være avhengig av at man gjorde noe med eiersiden.

Øystein Djupedal (SV): Du spurte hvorfor Uniteam ikke har tatt rettslige skritt mot Forsvarsdepartementet eller KOFA for å rettferdiggjøre sin sak i en mer – la meg si – rettslig kontekst. Hvis det var sånn at Forsvarsdepartementet og KOFA åpenbart tok feil, hadde det vært naturlig å tro at Uniteam ville gå til sak mot Forsvarsdepartementet for en uriktig avgjørelse. Hva tror statsråden er grunnen til at Uniteam ikke har gjort det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg mener at det er litt spesielt at de verken har gått til KOFA eller til rettslige skritt. Hvis de absolutt mener at det er vi som tar feil i denne saken, ville det jo være naturlig å gå til KOFA, det gjør jo andre selskaper, og så får man heller saken sin avgjort der. Men jeg ønsker ikke å spekulere i hvorfor Uniteam ikke har gjort det. Jeg bare registrerer at de ikke har gjort det, og at de hadde hatt full adgang til i løpet av de to siste årene å gå både til KOFA og til rettslige skritt.

Øystein Djupedal (SV): Jeg er enig med statsråden i at det i seg selv er ganske interessant.
Jeg har ikke flere spørsmål.

Møteleiaren: Då går vi til siste utspørjar så langt, i og med at vi har eit forfall. Kristeleg Folkeparti og Ola T. Lånke, ver så god – du har 5 minutt.

Ola T. Lånke (KrF): Takk for det!

Det springende punkt her i vår befatning med saken gjelder jo dette ikke-normaliserte forholdet først og fremst. Jeg vil allikevel gå tilbake til 2003 en gang til, for det kan jo synes her som om Uniteam i oktober 2003 ikke var seg bevisst en eneleverandørsituasjon. Det er riktig at de har skrevet et brev senere, ifølge statsråden, i 2004, hvor de bekrefter at de har visst det. Men har man noen dokumentasjon for at Uniteam på det tidspunktet skjønnet det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det som jeg kan bringe på det rene, er at Uniteam i september 2003 som eneste selskap mottok en invitasjon fra Forsvaret til å gi tilbud på leveranser av kommandoplasscontainere. I september 2003, da den forespørselen gikk ut, gikk den ut til Uniteam som eneste selskap.

Ola T. Lånke (KrF): Men selv sier de jo at de har hentet ned skjemaer fra Internett, og at det ble oversatt til engelsk, og det tyder vel på at det var andre også som kunne melde seg på?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Her ble det vurdert slik, også ut fra erfaringer fra året før, selv om det var en annen type containere, at man – det gjør man noen ganger – ser på markedet, tester markedet, og så kan gå inn i en eneleverandørsituasjon. Men når man gjør det, er det veldig strenge spilleregler som må følges.

Ola T. Lånke (KrF): Så den oversettelsen til engelsk, også i 2003, var en ren rutine, og ikke noe som var myntet spesielt på denne situasjonen?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det kan ha vært en ren rutine at man har oversatt til engelsk. Men det er jo også utenlandske underleverandører her.

Ola T. Lånke (KrF): Da vil jeg gå over til opprettholdelsen av det ikke-normaliserte forholdet. I oktober 2008 normaliserte Forsvaret forholdet til to selskaper, Ikon AS og Fujitsu Siemens AS, selv om disse fortsatt var under politiforskning, og det henvises bl.a. der til tiden som var gått siden mislighetene fant sted. Sett i lys av dette er det grunn til å spørre om det ikke da ville være aktuelt også å normalisere forholdet til Uniteam, ut fra den lange tiden som har gått, med de påkjenninger det har påført selskapet.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jo, men forskjellen på Siemens f.eks. var jo at de gjorde opp for seg. De erkjente forholdet. De har tilrettelagt dokumentasjon, de har vært i dialog med Forsvaret, de har tilbakebetalt 75 mill. kr.

Ola T. Lånke (KrF): Gjaldt det begge de selskapene jeg refererte til?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når det gjelder Ikon, har det der også vært en dialog med Forsvaret, og vi har funnet å kunne ...

Ola T. Lånke (KrF): Jo, dialog, men gjorde de opp for seg også?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det var ikke noen penger det var snakk om i forholdet til Ikon.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg har også en uttalelse i et brev fra Harald Engh, det siste som vi har fått, datert 30. april, hvor det står bl.a.:

«Det hører også med til historien at striden om Uniteams dokumentasjon inkludert tilbud fra underleverandører var knyttet til et tilbud som FLO ikke benyttet seg av før akseptfristens utløp. Uniteam og FLO var enige om at den aktuelle kontrakten erstattet tidligere avtaler, dokumenter mv. Dette omfatter også etter vår oppfatning dokumenter som striden omfatter. FD aksepterte ved underskrift av kontrakten med Uniteam 12.5-2004 at alt som hadde hendt forut for kontraktsunderskrift skulle være uten betydning for forholdet mellom partene, det være seg skriftlig eller muntlig.»
Vil statsråden kommentere det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg har også lest det brevet og lest den uttalelsen. Men det er selvsagt slik at når man som grunnlag for en kontrakt bevisst prøver å lure Forsvaret, kan ikke det forarbeidet bli betraktet som at da er vi ferdige med saken. Her har man jo forledet Forsvaret til å undertegne dokumenter og holde tilbake opplysninger som var riktige ifølge den dokumentasjonen som vi har. Og det sier seg selv at fordi om man skriver under på en kontrakt at denne erstatter andre kontrakter, erstatter den jo ikke grunnlaget for kontraktene. Det er jo det som er selve sakens kjerne her.

Ola T. Lånke (KrF): Så bare et siste spørsmål: Det gjelder 3S i Grimstad, for der ble dette ikke-normaliserte forholdet innledet allerede før eierne av Uniteam kjøpte selskapet. Så i hvert fall ifølge Harald Engh eide man ikke 3S i Grimstad på det tidspunktet det de kaller boikott, ble innledet.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Vi hadde ikke noe ikke-normalisert forhold til selskaper som er utenfor Uniteam Gruppen på det tidspunkt de var utenfor Uniteam Gruppen. Men de kom inn i Uniteam Gruppen, og da er det slik at når det er de samme eierne som eier selskapet, blir de omfattet av den samme avvisningen.

Ola T. Lånke (KrF): Så avvisningen skjedde ikke før ...

Møteleieren: Då er tida ute. Vi skal då over på ein runde med oppklårande spørsmål, dersom det er ønske om det.

Saksordfører Carl I. Hagen, ver så god!

Carl I. Hagen (FrP): Først vil jeg reservere meg mot statsrådens gjentatte uttalelser som omtrent slår fast at Uniteam allerede er dømt. Hun snakker om at de må erkjenne forholdene, og hun snakker om at de har «forledet Forsvaret». Det er jo det som er omstridt, og det er det faktiske først noen domstoler som eventuelt kan avklare, det er ikke vår jobb. Jeg forholder meg til at her forefinnes det en anmeldelse og påståtte misligheter. Så jeg vil bare minne om at vi skal ikke i dette land omtale noe som er påstått og anmeldt, som om det allerede var slått fast av en domstol. Uniteam og disse personer er ikke dømt, og de skal ha rett til å forsvare seg for en domstol, som alle

andre. Og så vidt jeg vet, skal vel Siemens-saken for retten den 8. juni, fordi Siemens har gått tilbake på den tilbakebetalingen som riktignok ble gjort, fordi de ønsket å fjerne et ikke-normalisert forhold. Det lyktes de altså ikke med, og derfor kommer det også for retten, om Siemens overhodet har gjort noe galt.

Men mitt spørsmål går på det som er hovedtemaet her. Jeg har referert til utlysningen av det offentlige anbudet, datert 15. september 2003. Nå hevder statsråden at dette kun ble sendt til Uniteam International. Hvordan i all verden skulle Uniteam International tro at dette var noe de fikk alene, i og med at det står «forespørsel», det snakkes om å «inngi tilbud», og det står «etter nedlastningen av forespørselen, vennligst fyll ut og returner bekreftelse på mottak av forespørsel, som er vedlagt forespørselen». Når og hvorledes ble denne invitasjonen om et tilbud omgjort til en eneleverandørsituasjon?

Jeg spør altså når og hvorledes man endret invitasjonen, som var et åpent anbud den 15. september. Statsråden hevder at den 20. oktober, kun fire uker etter at man utlyste et offentlig anbud, endres det til en eneleverandørsituasjon. Når og hvorledes ble denne innhenting av et åpent anbud omgjort til en eneleverandørforhandlingsituasjon?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Etter det jeg kan se av tidligere dokumentasjon, ble det sendt ut til Uniteam som eneste tilbyder. At det likevel har blitt brukt...

Carl I. Hagen (FrP): Men hvorledes visste Uniteam at de var de eneste som fikk det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil anta...

Carl I. Hagen (FrP): Jeg har dokumentet her.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er jo ikke slik at man ikke bruker noen standardformularer fordi man er den eneste tilbyderen.

Carl I. Hagen (FrP): Men hvordan vet Uniteam at de er den eneste som har fått dette?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, om de ikke hadde visst det i september, ville de i hvert fall visst det når man gikk gjennom kontraktsrevisjonen, for da går man jo i detalj inn på hvordan påslaget, gevinsten, skal være. Dette ligger jo også vedlagt den dokumentasjonen – som er en åpen dokumentasjon – som komiteen er blitt gjort kjent med. I de første vedleggene i det siste brevet som er sendt til komiteen, angir jo f.eks. Uniteam hvor mye man skulle tjene på dette tilbudet.

Når det gjelder å omtale forhold i saken, er jeg enig med Carl I. Hagen i at det er vanskelig, fordi denne saken skal for retten, og ingen skal dømmes før saken faktisk har vært i retten. Men det er slik at statsadvokaten har tillatt Forsvaret å stille til disposisjon for komiteen denne dokumentasjonen, den objektive dokumentasjonen, som er blitt bedt om av komiteen. Derfor er det også slik at jeg føler meg trygg på å kunne vise til den.

Møteleiaren: Då er det spørsmål frå Svein Roald Hansen.

Svein Roald Hansen (A): Statsråden har henvist til at når man er i en eneleverandørsituasjon, så er det en kontraktsrevisjon. Kan hun si litt mer om prosedyrene som gjør at man da er sikker på at det gis en såkalt riktig pris, og at fortjenestemarginene ikke er over det som man kan akseptere?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: I den kontraktsrevisjonen som blir foretatt når man er eneleverandør, er det slik at leverandøren må legge frem dokumentasjon på alle kostnader som underleverandørene har, selvfølgelig kostnadene de selv har, absolutt alle kostnader, og så blir det lagt et påslag som er gevinsten. Denne gevinsten blir beregnet ut fra en veldig spesiell formel, og gevinsten beregnes i hvert enkelt tilfelle. Man kan si at det første er at man tar høyde for den kapitalen som er bundet opp i tilbudet, og man får på en måte et rentepåslag – som om det var et rentepåslag – på den. Så er det noen andre faktorer, bl.a. risiko, som blir lagt på. Så det er en helt spesiell beregning som blir gjort i hvert enkelt tilfelle. Og det er klart at når man gjør denne kontraktsrevisjonen, så er jo selskapet, leverandøren, klar over hvorfor den blir gjort.

Møteleiaren: Då går vi vidare til spørsmål frå Per-Kristian Foss.

Per-Kristian Foss (H): Jeg må først få lov til å korrigerer statsråden, for statsråden sa i sitt svar til Hagen at saken skal for retten. Hvilket grunnlag har statsråden for å si det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg beklager det, for det har jeg ikke grunnlag for å si. Det får eventuelt retten avgjøre, for å si det sånn.

Per-Kristian Foss (H): Nei, det er vel heller ikke riktig. Det er jo litt viktig at man holder orden på forskjellen på politi og rettsvesen når man er i en situasjon at man bruker det som begrunnelse for å utelukke en leverandør. Fortsatt står jo politiet fritt til å henlegge saken etter bevisets stilling, altså ikke å ta ut tiltale.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Dette har Per-Kristian Foss selvfølgelig helt rett i.

Per-Kristian Foss (H): Takk. Men da er det viktig at man har det klart for seg, for det faktum at politiet har holdt på med dette i to år, er jo grunnlag for at en bedrift nå har store problemer med sine arbeidsplasser.

Følgende spørsmål er fortsatt uklart for meg: Hvordan er reglene som sikrer at anbyder – når han leverer et tilbud og ikke vet om han er alene eller blant flere, henter det ut fra Internett, ser at det er lagt ut på engelsk og på norsk – blir klar over at man behandles som man er i en eneleverandørsituasjon? Hva er reglene for hvordan

det skal skje? Og hva er departementets, i dette tilfellet, ansvar for at anbyder er seg det bevisst?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: I den dokumentasjonen som jeg har fått kjennskap til – da dreier det seg også om rapporter – ble altså Uniteam valgt ut som eneleverandør. Det ble bare sendt til Uniteam. Og det ble bare bedt om tilbud fra Uniteam.

Per-Kristian Foss (H): Men dette er jo svart på tidligere. Jeg vil ikke ha gjentakelse av svar, for det er jo dokumentert nå at det ikke er riktig. Det ble ikke sendt bare til Uniteam. Det ble lagt ut på departementets nettsider. Man kan da ikke legge det ut på nettet på norsk og engelsk hvis man er sikker på at dette bare skal sendes til én.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Men det er litt oppsiktsvekkende... Det er faktisk dette som er hele kjernen i hvorfor vi har gått til anmeldelse av Uniteam.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det er jo nettopp derfor jeg spør.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er jo nettopp fordi det er lagt frem dokumentasjon på at man viser til doble kontrakter og doble fakturaer. Det er jo også en erkjennelse om...

Per-Kristian Foss (H): Jo, men det er ikke det mitt spørsmål gjelder. Jeg må få lov til å avbryte statsråden, for jeg har begrenset tid. Jeg gjentar spørsmålet som ennå ikke er besvart: Når og på hvilken måte ble Uniteam gjort oppmerksom på at de ikke var én av flere tilbydere, men i en eneleverandørsituasjon?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg mener at det var i september 2003.

Per-Kristian Foss (H): Hvilken dato? Og hvordan?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg har ikke datoen.

Per-Kristian Foss (H): Kan vi få følge opp det skriftlig, da? – Takk.

Møteleiaren: Då er det siste innteikna i denne runden, som vi allereie har brukt god tid på: Øystein Djupedal, ver så god!

Øystein Djupedal (SV): Jeg synes vel at både representanten Foss' og representanten Hagens spørsmål bekrefter med all mulig tydelighet hvorfor denne saken er prematur for å gå i en kontrollhøring, for mye av dette dreier seg om prosedyrer som eventuelt en rettsal får avklare, og ikke en høring med statsråden.

På mange måter blir det litt absurd at man sitter her og diskuterer fra et helt motsatt utgangspunkt.

Carl I. Hagen (FrP): Det er frivillig å møte opp.

Øystein Djupedal (SV): Det som er utgangspunktet her, er at Forsvarsdepartementet har anmeldt en bedrift som sannsynligvis har gjort noe feil. Men det er det altså en rettssal som skal avklare, og ikke denne høringen.

La meg i hvert fall stille ett spørsmål, for det har vært mye spørsmål om økonomi og penger i dette. Uniteam International skriver i et brev til Fremskrittspartiets stortingsgruppe av 16. mars at med bakgrunn i det som Forsvarsdepartementet har forelagt, måtte de akseptere at den fortjenestmarginen som man kan tillate seg etter dette tilbudet, dreide seg om 0,26 pst. på en kontrakt med bruttoverdi på ca. 122 millioner, og at man på toppen av dette skulle forplikte seg til å refundere opptil 10 pst. ved eventuelle forsinkelser. Man skriver videre at det kunne man selvfølgelig ikke gå inn på. Er dette tall som Forsvarsdepartementet kjenner igjen?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg har også sett det i det brevet, men jeg vil egentlig vise til det brevet som ble sendt til komiteen datert 28. april og vedleggene nr. 2 og 3, som viser de kalkyler for gevinst som Uniteam selv hadde, og som de også har skrevet under på på denne kontrakten, og det dreier seg om totalt ca. 4 mill. kr. De prosentsatsene blir ikke 0,26 pst., men jeg bare viser til de to dokumentene som egentlig også er åpne vedlegg. Derfor kan jeg referere det litt.

Møteleiaren: Då er tida vår ute og vel så det.

Vi går då til siste sekvens i denne runden. Dersom statsråden ønskjer å gi nokre opplysningar ho føler at ho ikkje har fått gitt komiteen, har ho inntil 5 minutt – ver så god.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg har bare lyst til å understreke at siden jeg tiltrådte som statsråd, har det pågått et kontinuerlig arbeid i Forsvaret for å sikre at Forsvaret skal være en innkjøpsaktør som har høy etisk standard. Derfor har vi arbeidet hardt med dette temaet. Jeg har utarbeidet en handlingsplan for holdninger, etikk og ledelse. Det har vært gjennomført grundige granskninger i regi av sorenskriver Nils Dalseide. Forsvarssjefens internrevisjonsenhet er reetablert og styrket, bare for å nevne noe.

Så har jeg lyst til å si at denne fokusen har vært nødvendig og den er viktig, nettopp fordi det er høy politisk fokus på at man skal være trygg for at staten forvalter fellesskapets penger på en forsvarlig måte.

Når det gjelder Uniteam-saken, er det slik – som det også ble sagt her – at den har vært under etterforskning i to år. Man kan alltid ønske at den perioden skulle vært kortere. Men uavhengig av det hadde altså også selskapet hatt muligheter for å ordne opp for seg ved å erkjenne forholdene, ved ikke minst å gjøre noe med eiersituasjonen. Det hadde vært en betingelse for at man skulle kunne ordne opp i dette.

Så er det også helt riktig som det ble sagt, at saken ikke er for retten på det nåværende tidspunkt – der ønsker jeg å rette meg selv.

Et annet forhold er at uansett om det blir sagt her at dette skjedde under den forrige statsråd, og jeg som statsråd har tatt ansvar for det, vil jeg si at disse forholdene her, innkjøp osv., ble foretatt under en annen statsråd. Men jeg har også vist til brev som var sendt til forrige statsråd, ikke minst innenfor ett av punktene som har vært sentralt for komiteen, nemlig om Uniteam var eneleverandør eller ikke.

Møteleiaren: Vel, då seier vi tusen takk for ditt bidrag. Då tek vi pause fram til 17.40, då vi går vidare.

Høyringa vart avbroten kl. 17.13.

Høyringa vart teken opp att kl. 17.40.

Høyring med professor Kai Krüger, KOFA

Møteleiaren: Då er vi klare til å starte igjen. Eg vil ønskje professor Kai Krüger velkomen. Du er invitert hit til høyringa i eigenskap av å vere medlem av Klagenemnda for offentlege anskaffelser, det som vi kallar KOFA. Du får først 10 minutt til innleiing. Ver så god. Ordet er ditt.

Kai Krüger: Det ikke-normaliserte forholdet som da gjelder, bygger på regelverket om offentlige anskaffelser fra 1999 med tilhørende forskrifter, der det er inntatt nærmere bestemmelser om hjemmel for fakultativ avvisning, altså at man *kan* avvise fra konkurranse en leverandør som i sitt yrke har gjort seg skyldig i alvorlig forsømmelse mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje. Hjemmelen fantes også i den foregående forskrift fra 2001 og ble videreført likelydende i den nye forskriften, som trådte i kraft i 2007. Denne hjemmelen gjennomføres for kontrakter over de såkalte terskelverdier, EØS-relevant direktiv 2004 nr. 18. Men det norske regelverket har også tilsvarende regler for oppdrag under EØS-nivå. For ordens skyld nevner jeg at anskaffelsesregelverket for forsvarssektoren, såkalt ARF 2004, som ble revidert i 2008, som også har hjemmel i loven av 1999, har likelydende bestemmelser om avvisning som i 2006-forskriften.

Avvisning må avgjøres i hvert tilfelle. En eventuell ikke-normalisering må bety at oppdragsgiver har valgt å gjenta avvisning basert på historiske forhold knyttet til vedkommende leverandør. Siden det er tale om en *kan*-beslutning, gjelder den ikke uten videre for andre offentlige oppdragsgivere verken innen Norge eller i EU-land eller i andre EØS- eller NATO-land. Vurderingen ved andre anskaffelser med samme leverandør må vurderes konkret for hver oppdragsgiver og for hver kunngjort kontrakt. Men det kan i utgangspunktet ikke være noe i veien for at en norsk oppdragsgiver informerer oppdragsgivere i EU- eller NATO-land om at en bestemt leverandør i en norsk anbudskonkurranse eller kontrakt anses for å ha gjort seg skyldig i alvorlige bransjeetiske forsømmelser, og av denne grunn for tiden er blitt avvist fra oppdrag i Norge.

Om en anbefaling om å avvise er å gå for langt – ja, det må vurderes konkret. Det er etter anbudsdirektivet alltid vedkommende oppdragsgiver som må ta avgjørelsen på eget ansvar. En leverandør som mener seg ulovlig utelukket fra konkurranse om et offentlig oppdrag, kan klage til KOFA, Klagenemnda, og begjære midlertidig forføyning for domstolen etter tvisteloven. Er en slik leverandør påført økonomisk tap ved ulovlig utestengning, og domstolen i en senere erstatningssak kommer til at vilkårene for avvisning ikke er til stede, ikke forelå, kan oppdragsgiveren, stat eller kommune, bli erstatningsansvarlig etter lov om offentlige anskaffelser § 10.

Når det gjelder avvisning av domfelte leverandører, har forskriftene om offentlige anskaffelser en anvisning om formelle bevis i form av utdrag fra strafferegister eller tilsvarende. Men når det gjelder *kan*-regelen, som denne saken handler om, gir forskriften ingen nærmere føringer verken om hvilke forsømmelser det kan være tale om, hvilket dokumentasjonskrav som skal gjelde, hvilke personer som med sine forsømmelser pådrar foretaket avvisning, eller hva som skal til for å omregulere leverandørens negative status. Overordnet gjelder allikevel, etter lovens § 1, at anskaffelser skal baseres på forretningsmessighet og på en måte som bidrar til innfrielse av integritetskrav, og slik at allmennheten har tillit til at anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.

Avvisning av leverandører kan derfor i tråd med dette skje både ved formelle rettsbrudd og ved brudd på ikke-rettslige fag- og bransjeetiske normer. Grov overfakturering mot bedre vitende kan være tilstrekkelig. For oppdragsgiver gjelder, etter lovens § 5, også et krav om at anskaffelser skal ivareta krav til god forretningsskikk – høy forretningsetisk standard. Dette står vel neppe i motsetning til forvaltningsrettslige krav om god forvaltningsskikk når det utøves skjønn ved forretningsmessige disposisjoner.

Utover dette er *kan*-regelen, hjemmelen for avvisning ved brudd på bransjeetiske normer, sparsomt belyst i doms- og nemdspraksis. EF-domstolen har ingen dom som direkte løser dette. Generaladvokaten bemerket i en sak på 1990-tallet at et forsettlig kontraktsbrudd ved et tidligere oppdrag kunne kvalifisere, men dette synspunktet ble ikke videreført i domspremissene.

Høyesterettspraksis om avvisning på grunn av brudd på etiske bransjenormer har vi foreløpig ikke.

Klagenemnda, KOFA, har hatt oppe én sak der oppdragsgivers avvisning ble opprettholdt. Det er den såkalte Ikon-saken, som har vært nevnt tidligere her i dag, avgjort i mai 2007. Der ble en sentralt plassert konsulent som tok betaling både fra sin private oppdragsgiver Siemens og samtidig medvirket som betalt konsulent for FLO, ansett for å ha opptrådt på en slik måte at FLO kunne avvise det konsulentselskapet han representerte, fra en konkurranse om konsulenttjenester. Det ble også i tillegg ansett som bransjeetisk uakseptabelt at vedkommende deltok i omfattende reiser og arrangementer betalt av Siemens, såkalte smøreturer. Nemnda bygde her på den såkalte Dalseide-rapporten om disse forhold, som også har vært nevnt tidligere.

Påstanden om at konkurrerende leverandører skulle vært avvist, har vi hatt fremme i fire saker, men ingen slike anførsler har ført frem.

Bevis og dokumentasjon er et særlig problem når denne *kan*-regelen skal anvendes. Mens domfellelse lar seg dokumentere i disse *skal*-tilfellene, er *kan*-tilfellene ikke egentlig nærmere behandlet i forskriften. Artikkel 45 i hjemmelsdirektivet, altså EU-direktivet, har en tilføyelse om at bevis kan anses «proven by any means which the contracting authorities can demonstrate». Selv om dette ikke er oversatt direkte i forskriften, må forskriften sikkert leses slik at det er oppdragsgiver som har bevisbyrden for at avvisningsgrunnen alvorlig forsømmelse foreligger, altså «can demonstrate».

I denne Ikon-saken hadde KOFA drahjelp av Dalseide-rapporten og kunne støtte seg til de funn som var tilveiebrakt på kontradiktorisk måte, selv om man altså på det tidspunktet ikke hadde noen dom. I andre tilfeller må oppdragsgiver håndtere avvisningshjemmelen i tråd med god forvaltningsskikk, god forretningsskikk, hvilket konkret betyr at oppdragsgiver overfor domstol eller KOFA må kunne rettferdiggjøre et rimelig tungtveiende faktisk grunnlag for sin avvisning, og at saksbehandlingen for å treffe en slik beslutning har vært kontradiktorisk med muligheter for leverandøren til å imøtegå beskyldninger for avgjørelsen tas.

Utestengning er jo en alvorlig sak og må ikke bygges på medieoppslag, rykter eller turbulens i nærmiljøet, slik som lokalpressen. Men det ligger i sakens natur at oppdragsgivers utenrettslige saksbehandling ikke kan ligge på et domstolsnivå. Domstolen hører parter og vitner, og saksbehandlingen pågår den tid som er nødvendig for å få en riktig avgjørelse. Forsvarlighetsvurderingen ved anbudsbehandling må ta høyde for mulige konsekvenser av en kontraktstildeling som har et bransjeetisk skadepotensial, men må også ivareta hensynet til konkurrerende leverandører som ved tildeling risikerer å måtte tape i forhold til en leverandør som har urent rulleblad. Og i motsetning til en del annen utøvelse av forvaltningsmyndighet er tidsfaktoren viktig når offentlige prosjekter skal iverksettes. Det er altså tale om en nokså sammensatt og dermed temmelig vanskelig vurdering.

Gjeldende regelverk omgår spørsmålet om hvor lenge et ikke-normalisert forhold kan opprettholdes. Slik bestemmelsen er formulert, må det allikevel utvises et skjønn med hensyn til hvor alvorlig forsømmelsen er, tidsforløpet før leverandøren kan tas inn i varmen igjen, herunder opplysning fra leverandøren eller på annen måte om tiltak innen foretaket for å unngå lignende tilfeller, så også mot de personer som har stått for bruddene, at de ikke lenger befatter seg med anbud og kontrakter, foruten en generell vurdering av konsekvensene for å opprettholde en utestengning. Dette ligger i den såkalte proporsjonalitetsvurderingen. Tyngende forvaltningsvedtak om utestengning må ikke være mer belastende i tid og rom enn formålet tilsier, men at utestengning går ut over ansatte i foretaket, ligger så å si i sakens natur.

Kommisjonen som forberedte direktivet, hadde et utkast hvor forslaget var at det skulle være en minimums-

grense på fem år, men der fikk kommisjonen motbør, og det falt ut. Den ledende forfatter på dette området, Sue Arrowsmith, antyder at EF-domstolen trolig vil anse fem-årsfristen som «a suitable minimum time». Derimot kan det ikke utledes noen annen tidsbegrensning enn den som vil gjelde etter krav til forsvarlig saksbehandling.

Regelverket om offentlige anskaffelser handler om leverandører og deres muligheter for å komme i kontraktsposisjon. Hvis leder eller nøkkelpersoner i virksomheten ved oppgaver som knytter seg til forberedelsen av tilbud eller utførelsen av oppdraget for det offentlige, ikke holder sin sti ren, vil dette slå tilbake på foretaket og dermed også indirekte dets ansatte. Skjønnets avgrensning ved krav om at det skal gjelde alvorlige forsømmelser. Spørsmålet i dagsordenen for denne høringen mangler ordet «alvorlig», jeg gjør oppmerksom på det. I direktivet brukes uttrykket «grave professional misconduct», gjengitt i toneangivende litteratur som «gross misconduct». Skjønnets stopper ikke ved lovbrudd eller kontraktsbrudd, men dekker også alvorlig etisk klanderverdighet, lureri eller svik – enten i konkurransen om å oppnå kontrakten eller når den tildelte kontrakt skal oppfylles. At leverandøren har vært vanskelig å samarbeide med, er innlysende ikke nok, heller ikke at leverandøren i tidligere oppdrag kan ha brukt dårlig jus, innhentet svak juridisk ekspertise eller på annen måte fremmet krav eller posisjoner for å oppnå noe som kontrakten, rett tolket, ikke gir hjemmel for.

Det er lov å prøve seg, men skal overfakturering kvalifiseres som en alvorlig forsømmelse, må det kreves at det er tale om å handle mot bedre vitende, eller om å opptre på en måte som innen bransjen av kolleger ville blitt ansett som uredelig, eller i det minste grovt uakseptabel.

Møteleieren: Då er tida ute – og vel så det.

Kai Krüger: Ja, bare én setning til sist.

Møteleieren: Ja.

Kai Krüger: Den har jeg føyet til etter å ha hørt på i dag: Hvis kontrakten er uklar – hvis de rammebetingelser som gjelder for fakturering, ikke er klargjort overfor leverandøren – må dette være oppdragsgivers risiko, etter det vi i kontraktsretten vil betegne som uklarhetsregelen. Hvis den som utformer kontrakten, anbuds-vilkårene eller konkurransegrunnlaget, ikke har klargjort hvilke grenser som gjelder for faktureringsadgangen, må dette i utgangspunktet altså være oppdragsgivers risiko.

Takk. Jeg beklager at jeg overskred taletiden.

Møteleieren: Takk skal du ha.

Då gir eg ordet til saksordføreren, Carl I. Hagen frå Framstegspartiet. Du har 10 minutt – ver så god.

Carl I. Hagen (FrP): Takk.

Professor, de siste synspunktene i denne saken er jo av stor viktighet for de vurderinger komiteen skal foreta.

Her er det to virkelighetsoppfatninger. Uniteam sier at

de har vært med på et åpent anbud og har gitt en pris, og prisen er blitt antatt. Forsvaret var i sterk nød med hensyn til å få disse containerne levert i full fart. Så fikk Uniteam seg forelagt noen nye skjemaer, som de ikke hadde sett eller hørt om, og de måtte fylle ut disse. Den første utfyllingen ble ikke godtatt, fordi det var et regelverk som måtte følges. De fikk forståelsen av at man var enig om prisen på containerne, at man trengte containerne, og at man skulle ordne dette med papirarbeidet etterpå. Det ble gjort. De lot seg da overtale til å få et nytt sett av priser fra underleverandører for å få med det skjemaet som het «fortjeneste», som vel egentlig er det samme som dekningsbidraget. Vi har altså de to verdenene.

Så til mitt første spørsmål. Må denne forsømmelsen, eller feilen, være veldig klar? Må det være 90 pst. åpenbart at det er gjort en feil, eller må det være uomtvistet at det er gjort feil? La oss si at det er to parter, der den ene hevder at de ikke har gjort noe galt, bortsett fra at de har undertegnet noen papirer, noe den andre part ønsket at de skulle gjøre for å slippe til deres skjemavelde. Jeg går ut fra at professoren skjønner hensikten med mitt spørsmål. Hvis det altså er sterk tvil om det reelt sett er gjort en feil, er det da mange som går til utestengning, etter *kan-regelen*?

Kai Krüger: Jeg kjenner ikke saken innenfra, men jeg kan uttale meg om de generelle krav som gjelder.

Kravet for å kunne avvise en leverandør – som er et alvorlig skritt, naturligvis – er at vedkommende har gjort seg skyldig i alvorlig forsømmelse mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje. Men, som jeg sa, hvis situasjonen er at leverandøren har feiltolket – og han kan nok i noen tilfeller kunne lastes for ikke å ha konsultert juridisk ekspertise – er det et slingringsmonn: Det er et godt stykke opp til den type forgåelser som det er tale om etter regelverket.

Mitt siste synspunkt, som jeg var inne på, er at hvis misforståelsen eller feiloppfatningen med hensyn til hvilken adgang man hadde til å fakturere, i virkeligheten kan føres tilbake til at oppdragsgiver har utformet et uklart konkurransegrunnlag, ikke har klargjort spillereglene for tildeling av kontrakten eller hvilke kontraktsvilkår som skulle gjelde, gjelder i kontraktsretten den såkalte uklarhetsregelen. Den risikoen går ut over oppdragsgiver. Det må selvfølgelig bety at da skal det ganske mye til før man vil si at denne leverandøren har opptrådt i strid med faglige og etiske krav i vedkommende bransje.

Carl I. Hagen (FrP): Er det mange saker som er kommet til KOFA som gjelder utestengning etter *kanbestemmelsen*?

Kai Krüger: Nei. Vi har den ene Ikon-saken, hvor vi opprettholdt at utestengningen kunne la seg gjøre. Utestengning ble altså godtatt. Så har vi fire saker hvor dette ikke har ført frem, enten fordi det som forelå, ikke ble ansett å være tilstrekkelig alvorlig, eller fordi KOFA ikke hadde tilstrekkelig bevisunderlag.

Vi har et problem i KOFA, nemlig at KOFA ligger

under Konkurransetilsynet, som ikke kan hjelpe oss i disse sakene, fordi Konkurransetilsynet bare skal arbeide med konkurransesaker. Det er et forhold som har vært påpekt. Vi har ikke noe utredningsapparat – vi arbeider utelukkende etter skriftlig, kontradiktorisk utveksling av innlegg mellom oppdragsgiver og leverandør.

Carl I. Hagen (FrP): Det er ikke noen møter – la oss kalle det det – med avhør av vitner eller spørsmålsstilling, bare skriftlig utveksling?

Kai Krüger: Det er bare skriftlig. I Danmark er det annerledes. Der hører man parter og vitner.

Carl I. Hagen (FrP): Når det gjelder Ikon-saken, der dere opprettholdt Forsvarets utestengning av konsulentfirmaet, var de faktiske forhold innrømmet – dette at vedkommende hadde fått betalt både av Forsvaret og av det andre stedet for samme jobb?

Kai Krüger: Så vidt jeg husker – jeg tar det etter hukommelsen – var det innrømmet, ja. Det var et faktum.

Carl I. Hagen (FrP): Det var et faktum. Så grunnlaget der var ikke en skjønsmessig vurdering av hvem som hadde rett i sine påstander?

Kai Krüger: Nei. Men igjen: Vi bygget her i veldig stor grad på Dalseide-rapporten. Hadde vi ikke hatt den, ville vi hatt et problem, ut fra det jeg nettopp sa.

Carl I. Hagen (FrP): Professoren nevnte kontraktsretten. Når det står i kontrakten under «20.1 Tidligere dokumenter» at «Denne Kontrakten omfatter den samlede avtale mellom Partene og erstatter all tidligere kommunikasjon, muntlig og skriftlig», er det da naturlig at man ser på tidligere kommunikasjon, tidligere skjemaer og tidligere ting?

Kai Krüger: Det synspunktet som du refererer til, er et omstridt synspunkt i kontraktsretten. Det kommer fra angloamerikansk rett – «Entire contract clause». Det kom via olje- og gassindustrien og ble forsøkt brukt overfor norske leverandører, men med dårlig hell. Jeg tror norske jurister, norske domstoler, i det lengste vil kvie seg for ikke å se hen til kontraktens kontekst, den historiske bakgrunn og de sammenfallende forutsetninger som partene hadde. I min befatning opp gjennom årene med kontraktsrett har jeg nok vært temmelig kritisk til den klausulen du nå refererte.

Carl I. Hagen (FrP): Så er det en annen klausul, Kontraktens § 22 i dette tilfellet:

«Denne saken som handler om forståelse av dokumenter, frister og fortjenestemarginer skulle og burde vært løst ved forhandlinger, jfr. Kontraktens § 22.»

Når det er en slik bestemmelse – og man mener vel at det er fortjenestemarginen som er kjernepunktet her – ville det da vært naturlig at Forsvaret hadde et møte med Uni-

team og diskuterte dette, uten å sende politiet på razzia og gå til politianmeldelse?

Kai Krüger: Nå er vi temmelig konkret inne i detaljer i saken.

Carl I. Hagen (FrP): Professoren må selv avgjøre ...

Kai Krüger: Jeg kvier meg for å ha noen mening om det. Det første du spurte om, dreier seg om en mer generell holdning til den typen «Entire contract clause», som er en kjent problemstilling. Men det du nå spurte om, vil jeg nødig svare på.

Carl I. Hagen (FrP): Det har jeg full forståelse for. Professoren må selv avgjøre om han vil svare eller ikke.

Men kan man si noe om KOFA har vært igjennom noen trender når det gjelder utestengning? Er det noe det blir flere og flere av – blir det flere og flere saker? Ville Uniteam i dette tilfellet ha kunnet klage til KOFA over ulovlig utestengning? Ville det vært en avgjørelse som KOFA kunne ta, eller ville det først vært en domstol som kunne avsi en endelig kjennelse? Hvilken betydning hadde det hatt for Uniteam å gå til KOFA og si at her er det en ulovlig utestengning av oss?

Kai Krüger: KOFA og domstolene er alternativer for leverandører som ønsker å angripe en konkurranse. Klager kan velge å gå til domstolene og søke en midlertidig forføyning, om nødvendig, eller ta ut søksmål, eller de kan gå til KOFA. Problemet med KOFA er at KOFA bare avgir rådgivende uttalelser. Vi har ingen sanksjoner bortsett fra overtredelsesgebyr ved direkte kjøp, slik at det vil være et hensiktsmessighetsspørsmål, og det vil gjerne være advokaten som råder leverandørene om hva de mener leverandørene vil være best tjent med.

Vi har ikke mange saker om dette. Den eneste saken hvor en avvisning er blitt opprettholdt, var denne Ikon-saken som jeg nevnte. Det kan også komme opp, som jeg var inne på, i saker hvor leverandører klager fordi de anfører at den som fikk kontrakten, burde eller skulle vært avvist. Men der er jo regelverket slik å forstå at det er oppdragsgiverens skjønn som her ligger til grunn. Og hvis oppdragsgiveren har funnet at han ikke vil avvise, så har en klager som vil anfekte dette, nokså lite han skal ha sagt.

Møteleiaren: Då er tida ute. Vi går vidare til Arbeidarpartiet og Svein Roald Hansen, som har 5 minutt.

Svein Roald Hansen (A): Takk, leder!

En av problemstillingene i denne saken er om man her har rammet litt videre enn kjernen i selskapet, for å si det slik. Finnes det i regelverket rimelig klare avgrensninger for hvor vidt man kan ramme? Kan du si litt om det?

Kai Krüger: Dette er et vanskelig spørsmål. Regelverket om offentlige anskaffelser gir ingen særlig veiledning omkring dette. Det gjør heller ikke den veilederen som departementet har utarbeidet – det er Fornyings- og administ-

rasjonsdepartementet. Vi er i virkeligheten inne i selskapsrett. Det handler om, hvis jeg forstår spørsmålet riktig, personer som har hatt en eller annen befattning med endringer i selskapsstrukturen, konsernforhold og forholdet til underleverandører.

Den ene saken som jeg nevnte, Ikon-saken, hadde en flik av denne problemstillingen. Der var det en person som hadde vært veldig sentral i fortid med ledende posisjon, som senere figurerte som aksjonær og da med økonomiske interesser. Etter en konkret vurdering kom vi til at det var nok til å opprettholde den avvisningen. Altså: Det at denne personen hadde vært på begge sider av gjerdet, og fortsatt var en sentral aksjonær i selskapet, var tilstrekkelig.

Når vi er inne på konsern, blir dette veldig vanskelig. Da er vel dette i realiteten en variant av det alminnelige spørsmålet om ansvarsgjennombrudd i selskapsforhold. Hvor langt vil man kunne forfølge pengene, for å si det sånn? Hvor langt vil man kunne forfølge eierinteressene og si at eierne på toppen har fordeler av dette? Vil det kunne slå ned på datterselskapene og omvendt?

I Siemens-saken var det vel slik at man gikk relativt langt – iallfall når det gjelder det som ble fremmet av synspunkter omkring dette fra Dalseide-utvalgets side – i retning av å identifisere. Dette er et spørsmål som KOFA i veldig liten grad har befattet seg med. Vi har den ene saken som jeg nevnte, Ikon, og der hadde vi som sagt drahjelp. Vi ville vel i KOFA i virkeligheten ansett dette mer som et ikkegenuint anskaffelsesrettslig spørsmål, selv om jeg innser at vi før eller senere vil måtte avgjøre det. Men vi har altså ikke annen presedens enn den jeg nå nevnte.

Svein Roald Hansen (A): Du har nevnt at dere har hatt fire saker som ikke førte fram. Jeg oppfattet det slik at leverandøren ikke fikk medhold i utestengelse.

Går det an å si noe mer om begrunnelsen? Du sa at det ikke var tilstrekkelig bevist. Er det mulig å være litt mer presis på begrunnelsene?

Kai Krüger: Det henger vel litt sammen med det jeg var inne på i sted, at når det kommer en slik påstand om at en leverandør skulle vært avvist, vil det jo være klageren som i tilfelle må fremskaffe dokumentasjon. Det har hittil resultert i at KOFA har måttet si at vi ikke kan se at det er fremkommet tilstrekkelig dokumentasjon eller faktisk underlag for å gjennomføre en avvisning. Nå får jeg kanskje tilføye at det har vel gjerne vært i saker hvor man samtidig har kunnet si at kan-regelen ikke har medført noen plikt for oppdragsgiver til å avvise. Så disse to tingene henger sammen. Dels har det vært mangelfull dokumentasjon, dels har det vært spørsmål om utøvelse av kan-kompetansen for oppdragsgiver.

Svein Roald Hansen (A): La oss bare få det oppklart: Betyr det at dette er fire saker hvor det ikke er oppdragsgiver som har utestengt, og den utestengte som har klaget, men at det er eventuelle konkurrenter som har ...

Kai Krüger: Det er litt varierende saker. Jeg har dem her. Jeg måtte i tilfelle bruke litt tid og kikke igjennom dem før jeg kan svare på det.

Svein Roald Hansen (A): Ja vel. Ok.

Møteleiaren: Då var tida ute. Vi går til Høgre og Per-Kristian Foss – ver så god, du har 5 minutt.

Per-Kristian Foss (H): Til tross for at dere ikke har hatt så mange saker i KOFA av denne typen – klagesaker på utelukkelse – har KOFA likevel, etter det vi har fått opplyst, bedt departementet om en klargjøring av utelukkelsesbestemmelsen. Departementet har svart på det ved å henvise til et utvalg som er nedsatt, som skal gå igjennom hele regelverket, så det vil altså ta tid. Kan du utdype litt hva slags klargjøring dere eventuelt hadde ønsket for at den bestemmelsen skulle være litt mer praktikabel?

Kai Krüger: For det første har vi egentlig ikke annet enn den ene bestemmelsen i forskriften, og den sier egentlig veldig lite. Departementet har ikke utdypet dette i den veilederen som ellers er relativt fyldig og instruktiv. Vi har heller ikke noen nærmere angivelse av hvorledes KOFA skal arbeide for å fremskaffe dokumentasjon som underbygger et standpunkt i disse sakene. Så var jeg inne på at vårt utredningsapparat ikke er utstyrt for å ta hånd om dette, og noen har vel da fremmet som et synspunkt at kanskje burde Konkurransetilsynets kompetanse vært utvidet til å bistå KOFA i disse sakene. Det er vel det jeg kan svare på dette.

Per-Kristian Foss (H): Så et kortere spørsmål – for iallfall å få et kort svar: Har dere hatt saker som ligner denne, hvor uenigheten dreier seg om spørsmålet om når man gikk over fra å være anbyder til å være eneleverandør? Har dere hatt klagesaker av den typen før?

Kai Krüger: Ikke etter min erindring. Jeg må ta det forbehold at vi er tre grupper i KOFA. Vi prøver å følge med i hverandres grupper, men vi har etter hvert fått temmelig mange saker. Men så langt jeg har oversikt over, trekker ikke det i retning av at vi har vært borti det spørsmålet før.

Per-Kristian Foss (H): Etter å ha lyttet til denne hørings første del: Er Krüger av den oppfatning at det kontradiktoriske prinsipp er fulgt i denne sakens forløp så langt i forholdet mellom Forsvarsdepartementet og Uniteam?

Kai Krüger: Det vil jeg egentlig nødig svare på. Jeg fikk tilsendt noen slike kulepunkter som jeg skulle kommentere, og dem har jeg etter evne forberedt meg på. Nå er vi jo inne i en konkret vurdering av det departementet har gjort i denne saken, og jeg tror jeg vil be om å bli fritatt for å svare på det spørsmålet.

Per-Kristian Foss (H): Det er greit.

Så bare et mer generelt spørsmål: Er professoren fornøyd med den rettssikkerhet som ligger i at én part – altså

hvis man utelukkes, skal utelukkelsen bli opprettholdt, eller den kan bli opphevet – hvis man går til departementet, bøyer hodet, innrømmer skyld og betaler for seg, uten å innrømme skyld, altså i betydningen uten å droppe en eventuell rettssak? Det gjaldt jo for Siemens, de har betalt for seg, men rettssaken går videre, og de har presisert veldig tydelig offentlig at betalingen ikke innebærer at de innrømmer skyld. Det kan jo en del store selskaper ha råd til å gjøre: å sette det på PR-kontoen, og så er det i orden. Men dette innebærer en ganske stor ulikebehandling av ulike aktører. Ser professoren noen rettssikkerhetsproblemer ved denne behandlingen?

Kai Krüger: Ja, det gjør jeg nok. Det kan sikkert sies mye om det. Nå får jeg vel kanskje understreke at denne kan-regelen jo ikke er et produkt av Stortingets lovgivning. Det er en bestemmelse som vi har tatt fra direktivet, og den skal altså være der. Den skal forutsetningsvis anvendes, og den skal anvendes for å sikre tillit og integritet for den virksomheten vi her står overfor. Så jeg vil vel kanskje si det slik at man får balansere mot hverandre verdien av å opprettholde et sunt og etisk fullverdig marked for offentlige kontrakter på den ene siden, mot den mulighet at man i konkrete saker som denne kan måtte gå noen snarveier i forhold til det som hadde gjeldt om disse sakene hadde gått for domstolene, hvor man har et helt annet nivå på den kontradiktoriske saksbehandling. Jeg tror jeg vil svare slik. Det er en avveining.

Møteleiaren: Då er tida ute. Vi går til neste spørjar, frå Sosialistisk Venstreparti – Øystein Djupedal, du har 5 minutt.

Øystein Djupedal (SV): Takk, leder!

Dette er veldig interessant. La meg bare følge opp Per-Kristian Foss' spørsmål. Det betyr jo at det ikke er alle saker som går for KOFA som havner i rettssalen.

Kai Krüger: En sak for KOFA kan naturligvis gå til domstolene, men i denne Ikon-saken er jeg faktisk ikke sikker på om en har gått videre til rettsapparatet. Var det det som var spørsmålet?

Øystein Djupedal (SV): Nei, mitt poeng er at en drift, gjennom institusjonen KOFA og gjennom det regelverket man har, har muligheten til å gjøre opp for seg, uten at første skritt nødvendigvis er at man går til retts-sak, for på den måten å finne en minnelig måte å løse ting på og spare rettsvesenet for saker som kanskje framstår som åpenbare. Er det ikke slik å forstå at det vil være KOFAs mellomrolle, mellom en rettsal og andre former for forlik?

Kai Krüger: De fleste KOFA-sakene, eller nesten alle, blir ikke ført videre til domstolene. Det synes å være tilfellet. Noen få har gått videre, og noen har gått til Høyesterett. KOFAs rolle i saker av denne karakter er å vurdere om oppdragsgiverens utøvelse av *kan-skjønn*et i forskriften har vært i samsvar med de forutsetninger og vilkår som

jeg var inne på. Velger en leverandør i dialog med oppdragsgiveren å gjøre opp for seg eller rette på dette, blir dette omtrent som et forelegg, vil jeg tro, i andre straffesaker. Man får selv avgjøre om man vil gå videre med dette fordi man mener man er blitt galt behandlet. Går man videre, vil jo dette bli en full domstolshåndtering, hvor hele saken nullstilles og man så å si starter som om KOFAs uttalelse ikke hadde foreligget. Den vil selvfølgelig ligge der og virke i kraft av den verdi det har at de og de sitter i nemnda – men ellers en nullstilling.

Øystein Djupedal (SV): Takk. Av den måten du har lagt fram dette på, forstår jeg at KOFA ikke har noe sekretariat, at dette er en kontradiktorisk arbeidsmåte der man går igjennom korrespondanse – i dette tilfellet mellom et departement og en bedrift – at det er måten dere saksbehandler dette på, og at dere gjerne hadde sett at dere hadde litt mer saksbehandlingsskapasitet, gjerne gjennom Konkurransetilsynet eller et eventuelt eget sekretariat, vil jeg anta. Men vil du likevel si at den saksbehandlingen dere foretar, er juridisk forsvarlig og ikke i strid med det som vil være alminnelig rettssikkerhet?

Kai Krüger: Jeg vil foreta en liten oppklaring. KOFA har et sekretariat, vi har saksbehandlere og en sekretariatsleder. Men sekretariatets oppgave består i å rettlede partene, altså henholdsvis oppdragsgiver og særlig leverandøren eller klageren, og komme med et saksforelegg som nemndsmedlemmene forholder seg til. Det jeg etterlyste, eller det jeg refererte til som et kanskje diskutabelt punkt ved KOFAs saksbehandling, er nok ikke at den ikke er kontradiktorisk, for det er den – man fremmer jo ikke saken for nemnda før man har fått alle innlegg osv. – men det man ikke har muligheter for, er å foreta en selvstendig utredning etter forvaltningsloven § 17, som jo er en hjemmel for at forvaltningen kan og skal gjøre det nødvendig for å utrede saken. Der har KOFA ingen muligheter. Hvis det hersker tvil om hvorvidt det forholder seg slik eller slik, og partenes skriftlige underlag for dette ikke er nok til å belyse dette slik at vi kan ta en avgjørelse, har ikke vi annen mulighet enn å konstatere at klageren ikke har maktet å dokumentere – i dette tilfellet at denne avvisningen ikke var berettiget. Hvis det skriftlige underlaget ellers tyder på at man har hatt en rimelig dokumentasjon for å gjennomføre en slik avvisning, ender det med det.

Møteleiaren: Då er tida ute, og vi går til siste utspørjar, Ola T. Lånke frå Kristeleg Folkeparti – 5 minutt til deg òg.

Ola T. Lånke (KrF): Takk, leder. Jeg vil tilbake til det som Per-Kristian Foss tok opp med eksemplet Siemens. Vil det være god nok grunn til å oppheve en utestengning dersom et firma gjør opp økonomisk eller betaler seg ut av situasjonen, selv om man ikke erkjenner skyldspørsmålet eller det som er påklaget?

Kai Krüger: Ikke nødvendigvis. De som har behandlet dette, har pekt på at det kan være flere. Det er en sam-

mensatt vurdering når man i tilfelle vil normalisere forholdet til denne leverandøren. Tidsløpet har jeg vært inne på. Når det gjelder skifte av personer: De personene som hadde med denne saken å gjøre opprinnelig, er nå ute, de er oppsagt, eller har fått helt andre oppgaver. Man har gjort opp for seg uten nødvendigvis å erkjenne. Det kan være et moment som tilsier at man nå bør normalisere, men mitt budskap var vel egentlig at regelverket, altså vår forskrift, ikke har noen ting om normalisering av en avvisningsbeslutning som først er tatt. Så dette må frihåndstegnes, for å si det på den måten.

Ola T. Lånke (KrF): Men man antar at det da vil dreie seg om en helhetsvurdering?

Kai Krüger: Ja.

Ola T. Lånke (KrF): Du nevnte tidsaspektet. Hvor stor rolle spiller det hvor lenge en sak har versert? Det ble jo også nevnt i forbindelse med Ikon og Fujitsu Siemens, at dette hadde gått over lang tid. Hvilken rolle spiller det?

Kai Krüger: At det kanskje er flere eller et sammenlagt forhold som har vart gjennom flere kontrakter, eller store kontrakter, over lang tid?

Ola T. Lånke (KrF): Ja, at utelukkelsen har vart lenge er jo ett forhold. Det andre er avstanden i tid fra kontrakten ble inngått og til man tar affære. Det er et annet forhold. Det er to ting.

Kai Krüger: Ja, nettopp. Vi har jo forskjellige former for tidsfaktor her. Hvor lenge har et forhold vart? Og hvor lenge er det gått siden dette ble gjort? Og hva har skjedd i mellomtiden?

Jeg kan, som jeg vel har vært inne på, ikke gi noen konkrete illustrasjoner fra KOFA-praksis på dette, for dette har vi i veldig liten grad vært inne i. Så det er mine egne vurderinger jeg i tilfelle gir uttrykk for. Da vil jeg si det slik at denne sammensatte vurdering naturligvis må se hen til punkt 1, hvor alvorlig var dette? Og hvor stor sannsynlighet er det for at dette er noe som fortsatt hefter ved denne leverandøren, som man så å si må ha ryddet opp i, før man kommer videre? Da kan man jo nær sagt tenke seg en løpende situasjon, som ikke kan bringes til opphør før forholdene har endret seg. Men det kan vel også pekes på hvilke konsekvenser det vil ha, altså kontraktens samfunnmessige betydning – om man ved noen tiltak så å si kan avhjelpe eller gripe inn i dette på en slik måte at man får dette tilbake i et mer normalt spor.

Svaret er vel fortsatt: Dette er en totalvurdering. Vi har veldig liten veiledning i regelverket – ingenting i direktivet, ingen avgjørelse i EF-domstolen om dette. Så alt vi kan si om KOFA, er at vi har hatt denne ene Ikon-saken. Der var det rimelig opplagt at punkt 1, personen hadde vært på begge sider og hadde tatt betaling både fra Siemens og fra Forsvaret uten at Forsvaret var klar over det, punkt 2, han hadde fortsatt en sentral rolle som storaksjonær i dette selskapet, og det ble i dette tilfellet ansett som nok.

Ola T. Lånke (KrF): Ok.

Jeg har egentlig bare et spørsmål til, og det er: Hvilken vekt vil man tillegge det forholdet at en utestengt unnlater å klage? Hvor mye skal man vekte det? Det blir ofte brukt som argument at her har man altså unnlatt å klage, og det vil da hefte ved vedkommende. I hvilken grad bør det gjøre det?

Kai Krüger: Etter min oppfatning kan det jo være mange grunner til at man ikke klager. Det er jo noe vi i anbudsjusen har levd med, «right or wrong». Så har det jo hett seg at «you don't bite the hand that feeds you». Hvis man altså lager for mye bråk også i forbindelse med slike klagesaker, er det ofte en overtro – man møter iallfall dette som en overtro – at da har man forspilt sine sjanser for nye kontrakter. Det kan være feil. Oftest er det vel feil, men det kan være mange grunner til at man ikke klager – medieoppstuss, ikke minst. Det er ikke så veldig hyggelig ...

Møteleiaren: Då er tida ute. Vi går til oppfølgingsrundten, og då har Carl I. Hagen bedt om ordet først.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg kan jo følge opp det. Så vidt jeg skjønner, betyr også maktforholdene litt her. Det kan jo være en stor kunde, en helt avgjørende kunde som man er misfornøyd med én gang, og så håper man at det skal gå over – at maktforholdene kan ha noe med side å gjøre.

Men du nevnte dette med direkte kjøp og fremforhandlet kjøp og anbud. Skjer det ofte? Og hvis det skjer, er det noen klare krav til at et kjøp begynner som et åpent anbud, men frem til en endelig kontraktsundertegning så forandres til å bli en fremforhandlet avtale? Er det altså to forskjellige regelverk for hvordan dette skal håndteres? Er det da noen klare krav til den som ønsker å endre et åpent anbud med ett sett av regler – hvor det er det billigste anbud og den beste som får det – til et fremforhandlet anbud, hvor det faktisk er kunden som skal bestemme for-tjenestemarginen for selskapet? Er det da noen krav om at man må dokumentere skikkelig og ordentlig at tilbydereren som begynner på et anbud, skjønner at det man nå driver med, er noe helt annet?

Kai Krüger: Jeg har ikke helt skjont saken her, for regelverket er rimelig klart på at hovedregelen er åpen anbudskonkurranse. Unntaksvis kan man gjennomføre en såkalt konkurranse med forhandling, men da fortsatt slik at leverandører har muligheter for å konkurrere om kontrakten. Hvis man er inne i en ikke avsluttet åpen anbudskonkurranse, så vil jo den ende med at én leverandør får kontrakten. Og når leverandøren har fått kontrakten, kan oppdragsgiver ikke endre konkurransegrunnlaget. De kan ikke endre kontraktsvilkårene, som skal være en del av det kunngjorte konkurransegrunnlaget. Det er noen muligheter for å gjennomføre en offentlig kontrakt med bare én leverandør, men da må situasjonen være den at det ikke er noen andre leverandører i markedet som kan innfri det behovet som oppdragsgiveren har.

Jeg må jo bare innrømme at jeg ikke har helt klart for meg hvordan dette tilfellet ser ut i så måte. Men anbuds-

konkurransen betyr konkurranse mellom leverandører på et konkurransegrunnlag som er kunngjort med kontraktsvilkår som ikke kan endres.

Møteleiaren: Då går vi til Ivar Skulstad – ver så god.

Ivar Skulstad (A): Jeg vil gripe tak i nettopp den problemstillingen, dette med eneleverandør. Finnes det noen kriterier? Hvordan blir man eneleverandør etter de kriteriene som du nå var inne på?

Kai Krüger: Hvis kontrakten er tildelt én leverandør etter at man har hatt en helt ordinær anbudskonkurranse, er det intet oppsiktsvekkende ved det. Da har man én leverandør, og kontrakten vil være de vilkårene som ble kunngjort. Så kan man senere diskutere endringer i kontrakten, men det skjer da ved forhandlinger mellom partene etter at kontrakten er tildelt på helt vanlig måte, slik som ved entreprisoppdrag, endringer og tilleggsarbeider som gjennomføres fordi man justerer sine ønsker og behov under marsjen.

Møteleiaren: Takk. Då er det ikkje fleire spørsmål. Du får fem minutt til å oppsummere om du ønskjer det, det er opp til deg – ver så god!

Kai Krüger: Jeg har vel egentlig ikke så veldig mye mer å tilføye. Jeg vil understreke at denne *kan*-regelen gir oppdragsgiver en mer omfattende kompetanse enn en domstol ville hatt. En domstol skal jo bare arbeide ut fra et faktum som er gjennomlyst kontradiktorisk med umiddelbart avhør av parter og vitner. Det ligger i dette regelverket at en oppdragsgiver har en mye friere stilling, og at disse nye signalene som kom inn i loven i 2007 om integritet og etisk standard – som også forsvarsministeren var inne på i sitt innlegg – selvsagt ligger under når man aksepterer at en oppdragsgiver på fritt skjønnsmessig grunnlag, ut fra den dokumentasjonen som foreligger, trekker den konklusjon at her er det begått alvorlige brudd på bransjeteiske krav.

Jeg tror altså man skal være varsom med å trekke for sterke analogier fra det som gjelder i rettsapparatet. Bakgrunnen for det vil jo være at enhver leverandør som mener seg feilbehandlet eller urettferdig behandlet, alltid vil ha muligheten for å bringe sin sak videre til domstolene ved sine advokater.

Møteleiaren: Vi takkar så mykje for ditt bidrag.

Då trur eg vi prøver å spare litt tid. Vi tek ein liten beinstrekk, og prøver å vere tilbake og starte opp igjen kl. 18.40.

Høyringa vart avbroten kl. 18.32.

Høyringa vart teken opp att kl. 18.40.

Høyring med adm. direktør i Uniteam Holding AS Kjell-Ivar Myrvang, tilsettes representant i Uniteam Gruppen Kjell Hafsås og tidlegare adm. direktør i Scandinavian Shelter Systems Grimstad AS (3S) Torstein Melhus.

Møteleiaren: Då er vi klare til å starte igjen.

Eg vil ønskje velkomen adm. direktør i Uniteam Holding AS Kjell-Ivar Myrvang, tilsettes representant i Uniteam Kjell Hafsås og tidlegare adm. direktør i Scandinavian Shelter Systems Grimstad AS Torstein Melhus.

Eg vil minne om at dette er ei open høyring – som eg sa innleiingsvis – og at ein då ikkje bør omtale tilhøve som er underlagde teieplikt. Dersom det er nokre slike spørsmål, er det sjølvsagt moglegheit for å be om at komiteen tek imot dei i eit lukka møte, med ein viss prosedyre på det.

De har 15 minutt, og slik som eg har forstått det, har de fordelt tida sjølve. Det er Kjell-Ivar Myrvang som startar, deretter er det Torstein Melhus og til slutt Kjell Hafsås. Til saman har de då 15 minutt – ver så god.

Kjell-Ivar Myrvang: Ærede komité. Vi har fått beskjed fra administrativ ledelse i Forsvarsdepartementet om at så lenge Uniteam ikke er villig til å innrømme skyld og betale erstatning før en rettslig prøvelse, vil vi ikke få et normalisert forhold til Forsvaret, og de vil opprettholde boikotten av oss og våre kunder. Jeg vil også komme inn på at Forsvaret selv har dokumentert at Uniteam overfor Forsvaret utførte samarbeidet med høy etisk standard, og at saken ikke dreier seg om overfakturering eller korrupsjon.

Hva er så stridens kjerne? Jo, det er en tolking av en kontrakt på 108 sider, og om det er rett og rimelig at Uniteam burde ha forstått og akseptert kun å tjene en kvart prosent eller tilnærmet null av en omsetning på 122 mill. kr. Det var kalkulert fortjeneste som ikke engang tok høyde for risiko. All sunn fornuft tilsier at dette er feil, og våre ansatte og jeg kan ikke forstå saken.

Jeg ber på vegne av de ansatte om at Forsvarsdepartementet er villig til å stoppe boikotten, som går utover sine proporsjoner fordi det har gått prestisje i den. At jeg sitter her i dag, reduserer dessverre ikke prestisjenivået. Men jeg lover departementet at dersom de er villig til å se på saken med nye øyne for å berge flest mulig arbeidsplasser mens det ennå er tid, er Uniteam mer enn villig til å legge vekk prestisje og løse dette i fred og fordragelighet. I dagens finanskrisetider må arbeidsplasser være viktigere enn prestisje. Vi har de facto vært boikottet av departementet i to år, og vi spør oss selv: Er det en tidsbegrenset straff, eller er vi boikottet på ubestemt tid?

Saken: Jeg vil ikke gå så mye inn i detaljene rundt saken. Som komiteen har sett av de tilsendte dokumenter, mener vi at det er en betydelig grad av misforståelse og manglende faktagrunnlag for både politianmeldelse og boikott. Dette er nok grunnen til at politiet fremdeles

etterforsker saken etter to og et halvt år. Jeg begynte selv i Uniteam etter at Uniteam hadde vunnet det omstridte anbudet, men kan kort oppsummere fakta.

I 2002 kjøpte Forsvaret unike kommandoplasser fra Uniteam mer enn 70 pst. billigere enn anbudet fra nærmeste konkurrent, dokumentert i åpent anbud vunnet av Uniteam i 2002.

10. oktober i 2003, ca. ett år senere, leverer Uniteam et nytt anbud som prismessig var likt – på sammenlignbare containere – justert for tekniske endringer og underleverandørers prisøkninger. Den 20. oktober blir Uniteam invitert til møte, og Forsvaret bestiller fire containere, fire kommandoplasser, til den prisen vi gav i anbudet, og dette var før eventuell kontraktsrevisjon og før formell kontrakt ble inngått. Forsvaret har kjøpt kommandoplasser til eksakt kontraktsfestet sum av kontrakt fra 2004, som tilsvarende den pris Uniteam gav i anbud av oktober 2003. Det er ikke overfakturering.

Vi har tatt med en liten plamsje som vi viser dette:

Her er konkurrerende anbud. Her er vunnet kontrakts-sum i 2002. Prisen er eksakt den samme gjennom hele prosessen til kontrakten blir signert i mai 2004, og opsjon er utløst. Det er noen endringer, men det er tekniske endringer som Forsvaret selv ber om, som gjør at prisen endrer seg noe. Ellers er det samme pris hele veien igjennom.

Jeg kan også nevne at Uniteam har deltatt og vunnet åpne internasjonale anbudskonkurranser på kommandoplasser på tilsvarende prisnivåer som i den omtvistede kontrakten.

Dalseide-utvalget har gjennomgått Uniteams forhold til Forsvaret flere år bakover i tid. Dalseide slår fast at Uniteam ikke har drevet med uriktig fordelsoverføring til ansatte i Forsvaret – det som kalles korrupsjon. Romerike Politikammer har nå etterforsket saken i to og et halvt år. Slik vi forstår situasjonen, var ikke Økokrim villig til å ta saken.

Vi vet at mye av bakgrunnsinformasjonen er fremskaffet av et eksternt konsultantselskap, G-Partner, og betalt av Forsvarsdepartementet. På enkelt og forståelig norsk kan dette sammenliknes med en nabokrangel. Du har en konflikt med din nabo som er formuende. Naboen anmelder deg og tilbyr samtidig politiet som ikke har ressurser, å fremskaffe fakta og betale for dette. Det vil selvfølgelig ikke bli godtatt, men det er nettopp det vi ser at Forsvarsdepartementet og Romerike Politikammer har gjort i denne saken. Verken de ansatte eller jeg kan forstå det lovlige i dette og motivet for en slik handlemåte.

Forsvarets grunnlag for boikott, sverting i media og sverting overfor NATO og at Uniteam har fått problemer i sine leveranser til FN, bygger på at de mener at Uniteam skulle akseptere å tjene en kvart pst. av en omsetning på 122 mill. kr. Enhver person forstår at dette ikke går an. Samtidig har kontrakten også en klausul om at dersom vi er for sene med levering, kan vi få bøter opp til 12 mill. kr. Vi skulle derfor være villige til å påta oss en slik risiko til å tape millioner uten noen som helst mulighet til å tjene penger. Levering av prosjektet ble mer enn tre år forsinket fordi Forsvaret var mer eller mindre konkurs etter overskridelser i forsvarsbudsjettet for 2003. Ble vi på noen som

helst måte kompensert for det? Nei! Det må snart politiet og Forsvarsdepartementet innse realiteten i.

Ok, vi slår fast at saken ikke handler om overfakturering eller korrupsjon. Hva er da stridens kjerne? Striden mellom Forsvarsdepartementet og Uniteam koker ned til en juridisk forståelse av en 108 siders kontrakt om at Forsvaret har rett til å endre anbudsbeholdninger etter at åpen anbudskonkurranse er avsluttet, anbudet er levert, og om det i disse forhandlingene er gjort noe uriktig. Er det da rettferdig, rimelig og nødvendig av Forsvaret å boikotte alle ansatte i Uniteam mens denne saken avklares?

Jeg er ingen jurist, men når det står i den kontrakten Forsvaret og Uniteam signerte i mai: «Denne kontrakten omfatter den samlede avtale mellom Partene og erstatter all tidligere kommunikasjon, muntlig og skriftlig.» At Forsvaret så påberober seg at Uniteam har feilinformert om kostnader fra underleverandører forut for den avtalen, forstår jeg ikke.

Uniteam har siden 1992 vært en god og etisk leverandør til Forsvaret. Er det rimelig at vi fra 1992 til 2003 var en etisk god leverandør, og så i kun én kontrakt i 2003 er superskurker, for så i nye kontrakter igjen – mellom 2003 og mai 2007 – å være en god etisk leverandør?

Men dette handler ikke om de to siktede personer eller finjus. Det handler om enkeltansattes skjebner. Det handler om enkeltmennesker som mister jobben, får økonomiske problemer, havner i Nav-køen osv. Det handler om 60–70 personer som siden denne saken slo ned som en bombe på Skedsmokorset 2. mai 2007, har mistet jobbene i Uniteam eller i dets datterselskaper – personer som ikke hadde noe med den omtvistede saken å gjøre. Dette handler om urettferdig og unødvendig ødeleggelse av et selskap som i 2004 ble hyllet som Gassel-selskap nummer én i Norge. Merk at Gassel-bedrifter utgjør kun 4,5 pst. av bedriftene i Norge, men står for 60 pst. av sysselsettingsveksten.

Hadde Forsvaret, som det er fastslått i den omstridte kontrakten, tatt kontakt og avklart ukklarheter og ikke gått direkte til politiet, tror jeg Uniteam i dag i stedet for å ha sagt opp 60–70 personer, ville vært et nordisk konsern med en omsetning på over 1 milliard kr og noen hundre flere ansatte. Våren 2007 hadde vi investorer klare til å understøtte en slik strategi og sysselsettingsvekst.

Vi har gradvis og i flere etapper bygget ned selskapet siden mai 2007. Jeg hadde selv møter med den administrative ledelsen i Forsvarsdepartementet 19. desember 2008 i et forsøk på å få avklart hva som skulle til for å oppheve boikotten. I møtet og etterfølgende kommunikasjon fikk vi klar beskjed om at de to anmeldte personer – dersom de ville selge seg ut – ville det være meget positivt for opphevelsen av boikotten. Når de så er villige til å selge seg ut for å berge arbeidsplasser i Uniteam, kommer departementet opp med nye krav om at Uniteam først må innrømme skyld og betale erstatning før en boikott kan oppheves. Vi nekter selvfølgelig å innrømme skyld eller betale erstatning før en rettslig kjennelse.

Konklusjonen er at når Uniteam ikke er villig til å innrømme skyld og betale erstatning før en rettslig dokumentasjon av saken, vil vi ikke få normalisert forholdet. Vi

vet at Uniteam skal brukes for å statuere et eksempel, og departementets oppførsel dokumenterer dette.

Kan de ansatte og jeg drømme om en slutt på boikotten, eller skal vi leve med presset og usikkerheten fremover?

Takk!

Torstein Melhus: Scandinavian Shelter Systems har en lang historie som norsk containerleverandør og fikk i 2006 store problemer på grunn av mangel på arbeidskapital. Dette ledet til at Harald Engh kjøpte 3S – eller Scandinavian Shelter Systems – vinteren 2006/2007 fra dets daværende estiske eiere, og tilførte tilstrekkelig arbeidskapital til at selskapene overlevde. Det presiseres at selskapene ikke var en del av Uniteam Gruppen før i 2008.

3S er et selskap som historisk sett har levert til Forsvaret. Bærebjelken har vært det norske, svenske, danske og belgiske forsvaret. Våren 2007 leverte vi lege-, pleie- og veterinærcontainere til det norske forsvaret, og vi fikk tilbakemelding om at de var godt fornøyd.

Forsommeren 2007 leverte vi en søknad for å prekvalifisere oss som leverandører til nye containerleveranser til det norske forsvaret, og i august–september 2007 fikk vi avslag på vår henvendelse til Forsvaret, begrunnet av Harald Enghs eierskap og styredeltakelse. På forespørsel til FLO om det ville hjelpe om Harald gikk ut av styrende organer, var svaret nei. Det spilte ingen rolle så lenge han eide selskapet. For oss i 3S – eller Scandinavian Shelter Systems – var det helt uforståelig at vi skulle bli skadelidende av en uoverensstemmelse vi overhodet ikke hadde hatt noe med. Det ble en fortvilet beskjed å motta at Scandinavian Shelter Systems skulle utestenges fordi vi hadde fått feil redningsmann.

Vi forsøkte senere å levere inn tilbud via Doffin på utlyste anbud fra Forsvaret, men ble avvist. Senere ble vi også gjort kjent med at FLO hadde sendt brev inn til NAMSA med henstilling om at det ikke skulle foretas kjøp fra Harald Engh-eide selskaper, herunder 3S – Scandinavian Shelter Systems. Det svir ganske godt når du leverer både til det norske og internasjonale forsvaret.

Det er ikke spesielt lett å være leder og forsvarer overfor de ansatte at arbeidsplassen deres blir truet av en slik utestenging. De ansatte kan ikke velge sin eier, og det er vanskelig nok å slåss for oppdragene i et normalt marked. Å bli direkte utestengt fra hovedmarkedet gjorde situasjonen umulig og ble en medvirkende årsak til at virksomheten manglet substans for å overleve, og at 38 arbeidsplasser i Grimstad ble avviklet.

Personlig kan jeg fremdeles ikke forstå hvorfor FLO måtte angripe Scandinavian Shelter Systems, som hadde fått feil redningsmann. For meg fremstår dette som en helt uakseptabel fremgangsmåte.

Kjell Hafsås: Komitéleder, jeg skal prøve ikke å tygge for mye drøv på det som mine to kolleger har fortalt. Det som er helt klart, er at for oss som ansatte er det overliggende i hele denne saken at vi ønsker at denne boikotten skal oppheves. Vi synes at det er himmelropeende urettferdig at det at eierne i selskapet er siktet – ikke tiltalt, som

det tidligere har vært nevnt her – skal ramme en bedrift med så mange dyktige ansatte og med så gode produkter som vi de facto har. Vi spør om to ting: Hva er det som skal til for å få normalisert dette forholdet? Hvordan skal vi komme i posisjon, slik at vi kan begynne å by og levere produkter til Forsvaret igjen? Det er det vi ønsker å få en eller annen form for svar på.

Vi har hørt fra saksbehandlere i FLO at vi kan ikke handle hos dere, dere er svartelistet, vi har ikke lov å handle, departementet sier nei. Det er en del av det nivået kommunikasjonen har vært på. Samtidig ble det også sagt at vi ikke får lov til å levere til andre av Forsvarets underleverandører, fordi det ikke på noe sted i disse leveransene til Forsvaret må framkomme at Uniteam er involvert, verken i dokumentasjon på fakturaer, på produkt, ikke noe som helst sted – og hvis ikke det er en boikott, må dere være så snille å fortelle meg hva en boikott er. Dette lurer vi på.

Når det gjelder pris og kvalitet på disse produktene, er det faktisk sånn at vi vet – og det er dokumentert – at Forsvaret har spart mye penger på å kjøpe kommandoplass-sentraler fra Uniteam. Det er nr. én. Nr. to er at kvaliteten på disse produktene er bortimot unik. Det fikk vi høre fra general Mood da vi var på en visning på Rena leir for en hollandsk delegasjon. General Mood har selv brukt disse produktene, brukt kommandoplassene i skarpe oppdrag, og han sa at «I don't sell these products, but they are damn good containers.» Det er det vi får høre, vi som er ansatt. Det er gode produkter, det er gode priser, og så får vi ikke lov til å være med og spille. Dette oppleves nesten som en kafkask prosess. Det overrasker oss.

En annen ting som skjer i vårt selskap, er at vi mister mye kompetanse på grunn av denne boikotten. De som har vært med og bygget opp dette for så vidt unike produktet og kompetansen rundt det, hopper selvfølgelig av. Det har vi mange eksempler på. De går til konkurrenter. De slutter, og de finner seg andre steder å jobbe. De sier at vi har jo ingen sjanse til å levere til Forsvaret likevel. Hva er vitsen med å være her? Hvordan skal vi få folk tilbake? Hvordan skal vi få utviklet kompetanse rundt disse produktene?

Vi som jobber i Uniteam, er som folk flest. Det er ikke noen forskjell på oss og de fleste andre. Vi bestreber oss på å opprettholde en god forretningsskikk. Vi prøver å legge vekk politikk. Det gjør vi også gjennom vårt strategidokument, og det synes jeg også at denne undersøkelsen som Dalseide-utvalget har gjort, beviser. Det var ingen ting som liknet på det som folkelig er kalt korrupsjon, da de var inne og sjekket alle Uniteams dokumenter. Men å se hvordan dette bryter ned gode kolleger, altså hva som skjer med dem mentalt og psykisk, og hva som skjer med deres nærmeste omgivelser, er ganske tragisk rett og slett. Nå har det pågått i to år, og nå synes vi at nå må det være nok. Nå må noen kunne skjære igjennom, og vi håper selvfølgelig at deler av komiteen kan være med og bidra til det, få tatt en beslutning. Jeg vet at dere som sitter her, er gode på å selge ideer. Dere er gode markedsførere, og så kan dere tenke dere hva dette gjør med vårt ry og med vårt omdømme ute i markedet. Det er tøft nok

som det er, og i tillegg skal vi være boikottet av Forsvaret. Hele sakskomplekset framstår som helt uforståelig for oss. Vi er vanlig dødelige, men når vi hørte i stedet heller ikke jurister og eksperter på dette vet helt sikkert hva som er rett og hva som er galt, så er det ikke rart at vi synes dette er en merkelig sak. Så selv om statsråden nå ikke er til stede, skulle jeg ønske at hun ville ta seg en tur i vår bedrift, snakke med de menneskene som er ansatt der oppe, og fortelle oss hva i all verden dette egentlig dreier seg om.

Møteleiaren: Då er tida ute.

Eg vil gi ordet til saksordførar Carl I. Hagen frå Framstegspartiet. Du har 10 minutt – ver så god.

Carl I. Hagen (FrP): Da vil jeg gjerne begynne med det som dere har hørt vi har stilt spørsmål om før. Dette var en forespørsel som ble sendt ut 15. september 2003, forespørsel nr. 5015952, kommandoplasscontainere. Er det riktig at fristen for å levere dette anbudet – det var en omfattende perm, så vidt jeg vet – var den 10. oktober, altså kun 25 dager senere? Er det riktig? Jeg vet ikke om vi kan se at du har hele den anbudsinnbydelsen på ganske mange sider?

Kjell-Ivar Myrvang: Det stemmer. Vi hadde 25 dager på å svare på et anbudsdokument som jeg har i hånden her.

Carl I. Hagen (FrP): Hvor mange sider er det på?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg klarer ikke svare, men ca. 50 sider.

Carl I. Hagen (FrP): Forstod Uniteam at Uniteam var det eneste selskapet som ble bedt om å gi dette tilbudet?

Kjell-Ivar Myrvang: På ingen som helst måte. Jeg var ikke der, men jeg vil ta noen punkter fra denne kontrakten. Der står det at kriteriet for utvelgelse er pris, leveringstid og dyktighet. Det står at all kommunikasjon skal være på norsk eller engelsk. Det står at vi må levere den i en umerket konvolutt, sånn at ikke noen skal kunne se hvem som leverer dette anbudet. Konsekvent gjennom hele dette dokumentet er det brukt, og jeg siterer: Retur av tilbudet. Forsvaret vil ikke returnere tilbudet til de tilbydere som ikke blir valgt. Og det står senere: Begrunnelse for valg av leverandør. Tilbydere som ikke blir valgt, kan ...

Så det går helt klart gjennom hele dokumentet at Uniteam ikke var en eneleverandør.

Carl I. Hagen (FrP): Når og hvorledes fikk Uniteam opplyst at Uniteam var eneleverandør – eller enetilbyder?

Kjell-Ivar Myrvang: Som sagt, jeg deltok ikke på de møtene, men sånn som jeg forstår saken, fikk vi aldri opplyst dette. Vi hadde 25 dager på å levere dette. Tommy Engh deltok på det møtet den 20. oktober, og han sier at møtet startet fantastisk bra. Forsvaret bestilte fire containere.

Så fikk de fire dager på seg – fire dager til å lage et oppsett tilpasset slik at Forsvaret kunne få dette levert raskt, for dette skulle leveres i løpet av seks måneder.

Carl I. Hagen (FrP): Så Forsvaret hadde hastverk?

Kjell-Ivar Myrvang: Forsvaret hadde hastverk, ja.

Carl I. Hagen (FrP): Når begynte dere produksjonen av de første fire, som dere fikk bestilling på med en gang?

Kjell-Ivar Myrvang: Den begynte vi med en gang. De to første ble levert i desember, og de to neste, tror jeg, i januar.

Carl I. Hagen (FrP): Så de fire ble levert før den endelige juridiske kontraktsinngåelsen i mai?

Kjell-Ivar Myrvang: Ja.

Carl I. Hagen (FrP): Er det også slik å forstå at dere på møtet den 20. oktober fikk beskjed om at dere måtte ha noen nye skjemaer som skulle fylles ut med kostnader, underleverandører osv.?

Kjell-Ivar Myrvang: Ja.

Carl I. Hagen (FrP): Ble det sagt at dette var noe proforma som måtte til for de nye bestemmelsene i Forsvaret?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg er blitt fortalt at det ble gjort oppmerksom på at dette var bare noen proforma dokumenter som vi måtte få laget for at dette skulle kunne anskaffes veldig fort av Forsvaret.

Carl I. Hagen (FrP): Men prisen på containerne, den samlede summen på 122 mill. kr, var det ikke noe mer diskusjon om.

Kjell-Ivar Myrvang: Den ble aldri diskutert. Prisen var den samme i 2002. I 2003 ble den justert for noen mindre prisendringer og de tillegg som Forsvaret bad om, men prisen var aldri et tema. Det er ganske fantastisk at vi etter alle disse prisjusteringene klarte å ende på eksakt samme øre som i det tilbudet Uniteam hadde.

Carl I. Hagen (FrP): Så det var bestemmelser og oppstilling av kostnader som skulle kunne ut i den forhåndsavtalte sluttsammen, hvor dere etter oppfordring fra Forsvaret måtte gjøre dette for å få papirarbeidet i orden, og fikk noen underleverandører til å øke sine priser og noen av Uniteams egne kostnader ble satt ned? Men sluttsammen var det ingen diskusjon om?

Kjell-Ivar Myrvang: Nei. Jeg hørte ministeren nevne at fortjeneste var inkludert risiko. Dette skjemaet, slik jeg forstår det – og jeg påpeker at jeg ikke deltok – hadde ikke rom for risiko. Det ble spurt om hvordan vi dekket det,

og det var det ikke noe godt svar på. Det sier seg selv at vi ikke kan leve med slike marginer. Ingen kan drive butikk slik. Derfor måtte det bare tilpasses. Og jeg bemerker: Vi fikk fire dager på oss til å levere dette. Det var et hastverk. Det ble presentert på dette møtet, og det måtte leveres fire dager senere.

Carl I. Hagen (FrP): Hvorfor ble ikke kontrakten undertegnet før i mai når den stort sett var i orden etter fire dager?

Kjell-Ivar Myrvang: Det ble shaked hands. Slik jeg forstår det, ble det shaked hands. Kontrakten var der. Men så hadde jo Forsvaret et stort overforbruk i 2003. Det skjedde ingenting. Uniteam tok en kjemperisiko og produserte mange containere for egen risiko. Det var først etter et medieoppslag, bl.a. i Dagens Næringsliv, etter at Dagens Næringslivs journalist kontaktet departementet i mai, at vi – to timer senere – fikk en faks om at kontrakten kom til å bli signert.

Carl I. Hagen (FrP): Får jeg spørre representanten for de ansatte: Når fikk de ansatte beskjed om at dere hadde fått en kontrakt med Forsvaret til 122 mill. kr? Var det i oktober 2003, eller var det ved kontraktsinngåelsen i mai 2004?

Kjell Hafsås: Det husker jeg ikke. På dette tidspunkt var det International som fikk kontrakten. Jeg jobbet da i AS. Men i det øyeblikket det var shaked hands, vil jeg tro at informasjonen kom ut, for det var ganske vanlig.

Carl I. Hagen (FrP): Det som ligger litt i anmeldelsen av Harald og Tommy Engh, er jo at de har vært noen småkjeltringer som har lurt Forsvaret for ca. 20 mill. kr. Har du noe skussmål fra de ansatte angående disse to personene?

Kjell Hafsås: Vi anser dette som helt utopisk. Vi vet hvor hardt de, sammen med mange andre riktignok, har jobbet for å få denne butikken opp å gå. Men vi har ingen som helst tillit til at det som blir hevdet, har noe snev av sannhet i seg.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg stiller det samme spørsmålet til tidligere direktør i 3S. Ble Harald Engh sett på som en redningsmann for 3S, en som hadde kompetanse og kapital og ville – skal vi si – skape arbeidsplasser?

Torstein Melhus: Definitivt. Harald kom inn med arbeidskapital og sitt nettverk. Han har hele tiden fremstått som en meget redelig person. Han har heller ikke blandet seg opp i administrasjonens anliggende utover at han har utført kontroll gjennom styrearbeidet. Så det beste skussmål fra meg.

Carl I. Hagen (FrP): Har det vært noen forståelse i Grimstad for at denne bedriften ble nedlagt og mistet 38 arbeidsplasser på grunn av en teori om at noen hadde gjort noe galt?

Torstein Melhus: Nei, overhodet ikke. At Harald Engh, som kom inn som en redelig redningsmann, skulle medføre at vi ble utestengt fra vårt viktigste marked, er like uforståelig for meg som leder som for de ansatte. Det hadde vi jo stadig diskusjoner om. Vi prøvde gjentatte ganger å komme i kontakt med Forsvaret og få leveranser til Forsvaret, men det var nei – prinsipielt nei.

Carl I. Hagen (FrP): Spørsmål igjen til Kjell-Ivar Myrvang: Du nevnte at dere hadde et møte i desember i fjor, altså i 2008, halvannet år etter anmeldelsen. Gjorde Uniteam noe forsøk på å komme i forhandlinger og diskusjon med Forsvaret for å prøve å få oppklart det dere mener er en kontraktsmisforståelse?

Kjell-Ivar Myrvang: Det ble gjort flere forsøk, men Forsvarsdepartementet var ikke villig til å møte oss før den 19. desember.

Carl I. Hagen (FrP): Og det var etter at kontroll- og konstitusjonskomiteen hadde begynt å stille spørsmål?

Kjell-Ivar Myrvang: Ja, det var etter at det var begynt å komme en del politisk press.

Carl I. Hagen (FrP): Har dere etterlyst saken fra Romerike politikammer? Det er der den ligger. Avgjørelsen i rettsapparatet, hvis det blir tatt ut tiltale, vil jo være helt avgjørende her.

Kjell-Ivar Myrvang: Nå spør du meg – jeg er leder for selskapet og de to personene som etterforskes. Det er en kontrakt på 108 sider, og hvis du setter to eller tre advokater på dette, burde det kunne ha vært avklart etter to–tre dagers arbeid. Det er så enkelt. Det er å lese en kontrakt. Er klausulene der riktige, eller ikke riktige?

Carl I. Hagen (FrP): Og de faktiske forhold, det at man på grunn av krav fra Forsvaret til dette med oppsetting, som nådde opp i 122 mill. kr, fikk noen underleverandører til å endre noen skjemaer og formularer, det har vært kjent hele tiden? Dette, som f.eks. Verdens Gang i dag har inne i avisen som et bevis statsråden skulle legge frem, har vært erkjent fra dere hele tiden, det?

Kjell-Ivar Myrvang: Det forstår jeg har vært erkjent hele tiden, ja.

Carl I. Hagen (FrP): Så det har altså ikke skjedd noe nytt der?

Kjell-Ivar Myrvang: Nei. Kan jeg bare legge til en ting? Det er også litt interessant at jeg som leder for selskapet ikke har vært innkalt til politiet på noen som helst måte for avhør e.l. Det er visst uinteressant hva jeg mener.

Carl I. Hagen (FrP): Har dere spurt hvorfor ikke selskapet er anmeldt eller siktet? Her er det jo bare to personer som er siktet. Som vi hørte tidligere i dag, betalte Siemens

tilbake penger, uten å erkjenne skyld. Der var det selskapet og ikke noen personer det var snakk om. Selskapet er altså ikke siktet?

Kjell-Ivar Myrvang: Nei, det stemmer. Men jeg har ikke noe godt svar på det.

Carl I. Hagen (FrP): Var det noen razzia i Uniteam da dette skjedde?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg var i USA akkurat da, men jeg forstår at det var en razzia den 2. mai, og jeg vet bl.a. at både Harald og Tommy Engh ble kastet på glattcelle.

Møteleiaren: Då er tida ute, og vi går vidare til Arbeidarpartiet. Svein Roald Hansen har 5 minutt – ver så god.

Svein Roald Hansen (A): Takk for det. Det eksisterer to sett kontrakter, eller fakturaer, fra underleverandøren i denne saken, hvorav den ene er på en tredjedel av den andre. Hva er forklaringen på at det er to sett og et så stort gap?

Kjell-Ivar Myrvang: Det forklarte jeg nettopp. Uniteam leverte et tilbud. Det har jeg med meg her. Det tilbudet er på en fast pris, og den prisen har Forsvaret kjøpt disse kommandoplassene for.

Så fikk Uniteam, da representanten Tommy Engh, fire dager på seg. Det ble presentert i møtet den 20. oktober – måtte leveres den 24. oktober – at han måtte lage et oppsett sånn at det passet inn i Forsvarets sider. Jeg er helt sikker på at Tommy Engh angrer i dag, men da ble det gjort tilpasninger til Forsvarets skjema, det endrer vi ikke på. Så vet jeg også at etter det som ble levert den 24. oktober, fikk Uniteam tilbake at dette var ikke helt riktig utfylt, du må endre på det. Og da måtte Tommy Engh endre på det igjen, til den 29. Men prisen var aldri diskutert, og prisen er eksakt den prisen som ble gitt i anbudsforespørselen, den som ble levert 10. oktober.

Svein Roald Hansen (A): Deler av dette er jo produsert utenfor landets grenser. Hvilken av de to kontraktene er det som Tollvesenet har fått? Er det den med lavest sum eller den med høyest sum?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg kan si at Uniteam opererer 100 pst. korrekt i forhold til Tollvesenets krav, og vi har betalt den toll som vi skal betale.

Svein Roald Hansen (A): Ja, men hvordan er det mulig, hvis man på papiret endrer summen på det som importeres?

Kjell-Ivar Myrvang: Der tror jeg at jeg bare må beklage. Jeg tror Svein Roald Hansen har noe informasjon som ikke er korrekt. Vi har betalt all toll riktig som vi skal.

Svein Roald Hansen (A): Hvorfor er denne utestengelsen ikke klaget inn for KOFA?

Kjell-Ivar Myrvang: Som professor Krüger, som var her tidligere, sa, er det ofte en diskusjon. Det er mange grunner til at man ikke klager, og ofte etter råd fra jurister. Vi har hatt dette oppe og fått råd fra jurister, og så langt har vi valgt å ikke klage. Men jeg vil legge til at med det jeg har hørt Krüger fortelle nå, så tror jeg faktisk vi skal gjøre en revurdering av dette.

Svein Roald Hansen (A): Et siste spørsmål. Når det gjelder eneleverandørsituasjonen, mener dere, sånn som du har forklart det, at det ikke var tilfellet – det var en åpen anbudsrunde, og dere vant den og førte det videre. Men statsråden refererte til et brev fra 9. februar 2004, hvis jeg noterte riktig, til daværende statsråd Devold, hvor det ifølge statsråden er åpenbart at firmaet har erkjent, eller innsett, eller hvilket uttrykk man skal bruke, at man i dette tilfellet var i en eneleverandørsituasjon, og at man hadde en kontraktsgjennomgåelse på det grunnlaget.

Kjell-Ivar Myrvang: Da må jeg si at det brevet er ikke jeg kjent med, og jeg må få lov til å komme tilbake til det, rett og slett.

Møteleiaren: Då går vi vidare. Då er det Høgre, og Per-Kristian Foss. Du har 5 minutt.

Per-Kristian Foss (H): Jeg minner om – bare for å få det i protokollen også – at statsråden jo har lovet oss å komme tilbake med svar på to spørsmål hun ikke kunne svare på under høringen, nemlig: Når og hvorledes ble Uniteam gjort oppmerksom på at de var i en eneleverandørsituasjon? Det ser jeg frem til med stor interesse.

Jeg vil be om kommentar til to utsagn som står i dagens VG. I og med at det er en stor avis og de ikke er til stede her, så vil jeg gjerne høre deres kommentarer på det.

Det står:

«I dag vil forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen dokumentere overfor Stortinget hvordan selskapet Uniteam International – etter Forsvarets syn – påførte dem et tap anslått til 20 millioner kroner.»

Har dere oppfattet en slik uttalelse under denne høringen?

Kjell-Ivar Myrvang: Nei.

Per-Kristian Foss (H): Sitat 2:

«I den andre kontrakten mellom Uniteam og underleverandøren, var innkjøpsprisen bare en tredel av summen som ble dokumentert overfor Forsvaret.»
Kan dere kommentere den påstanden?

Kjell-Ivar Myrvang: Den har vi kommentert tidligere. Tommy Engh har, ettersom jeg forstår, innrømmet at han fikk fire dager på seg til å lage noe som passet

det som Forsvaret ville ha, men prisen skulle ikke endres. Derigjennom er det gjort feil, det har vi innrømmet. Men det som er viktig, er: Hvordan kan forsvarret tape penger? Vi kan dokumentere her (peker på planse med søyler) at Forsvaret har spart flere titalls millioner på å få det som general Mood sier er «damn good containers». Det er dokumentert, det er fastslått at ved å samarbeide med Uniteam har Forsvaret spart titalls millioner.

Per-Kristian Foss (H): Takk. Bare til slutt, sånn av mer generell interesse: Hvem andre i verden er det som lager sånne containere? Hvor får de øvrige NATO-partnerne tak i slike containerkommandoplasser nå, om de skulle ønske det?

Kjell-Ivar Myrvang: Som jeg nevnte, var Uniteam International gasselleskap i 2004. Vi har vært veldig kreative, men mange har kopiert oss etter dette, så det fins veldig mange leverandører av denne type containere – sånne uttrekkbare – i verden i dag, både norske og internasjonale. Så jeg gjentar: Når det står at anbudsdokumentene er på engelsk, så ville jeg selv i dag ikke forstått at det var en eneleverandørsak det var snakk om.

Møteleiaren: Då går vi vidare til Sosialistisk Venstreparti og Øystein Djupedal. Du har også 5 minutt.

Øystein Djupedal (SV): Takk, komitéleder.

Først til spørsmålet om dette med disse pengene, som er litt uklart for meg, fordi det er mange tall som florerer i lufta. Statsråden sa at dere hadde en fortjeneste på ca. 4 mill. kr, mens dere selv sier i det brevet som vi har motatt, at det ligger på 0,26 pst., og at i tillegg en klausul om forsinkelser kunne medføre en kostnad på 10–12 mill. kr – eller hva det var for noe. Hvorfor har man så forskjellig oppfatning av dette?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg vil si at det er ikke så veldig stor forskjell i oppfatning, men det er nok litt hvordan du regner. Med det statsråden sier, er du under, da er du på mellom 2 pst. og 3 pst. fortjeneste. Så at vi har 0,26 pst., det blir et lite regnestykke. Jeg klarer ikke å svare deg her og nå i detaljer hvordan det framkommer. Men det står helt klart i kontrakten også at det er inntil 10 pst. forsinkelsesgebyr, og det vil si at på en kontrakt på 122 mill. kr kunne vi risikere å tape 12,2 mill. kr. Så uansett hvordan du snur og vender på det ut fra hva statsråden sier, hvis statsrådets tall – altså rundt 4 mill. kr. – er riktig, så måtte vi fortsatt ha vært ganske stakk dumme for å påta oss en sånn mulighet til å tjene 4 mill. kr, med en risiko for å tape 12 mill. kr.

Øystein Djupedal (SV): Men et sånt forsinkelsesgebyr er jo helt vanlig ved alle typer kontraktsinngåelser – til og med dagbøter.

Kjell-Ivar Myrvang: Ja, men da har du ofte en margin som gjør at det er verdt å ta en slik risiko.

Øystein Djupedal (SV): Så den summen som det opereres med fra Dalseide-utvalget – for denne summen kommer jo ikke fra departementet alene, den framkommer i Dalseide II, og med en overfakturerings på 20 mill. kr, som da er en, skal vi si, ekstrarfortjeneste utover det som er vanlig – den kjenner dere ikke igjen i det hele tatt?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg må si at når du refererer til Dalseide II, har jeg problemer med å kommentere det, for det er for meg ikke et kjent dokument. Jeg tror det er hemmelig for oss.

Øystein Djupedal (SV): Summen er kjent. Summen har vært sagt i denne åpne høringen av flere.

Kjell-Ivar Myrvang: Ja, men jeg sier at det er ikke så stor forskjell på hvordan ministeren regner, og hvordan vi regner. Hvis det er veldig viktig for komiteen, skal vi alltid komme tilbake til hvordan vi får våre prosenter.

Øystein Djupedal (SV): Hovedpoenget i den saken som opprinnelig er reist, er jo om det er en dobbeltfakturerings og en overfakturerings. Det er jo det som er bakgrunnen for at Dalseide-rapporten har medført en politianmeldelse.

Kjell-Ivar Myrvang: Men det er viktig: Det er ikke en dobbeltfakturerings. Forsvaret har betalt – og det er fastslått – eksakt kontraktfestet sum. Det det kan være diskusjon om, er disse fire dagene hvor det ble gitt en informasjon som Forsvaret bad om etter at det ble gitt en pris. Denne prisen var fast. Så fikk Uniteams representant fire dager på seg til å lage noe som passet Forsvarets skjema. Kontrakten har en fast sum, og det er ikke overfakturert eller dobbeltfakturert noe i forhold til den kontrakten. Det er fakturert eksakt det som står i den kontrakten.

Øystein Djupedal (SV): Dette kan ikke jeg kommentere på noen annen måte enn at det er en del av bakgrunnen for saken, og det bekrefter jo med all mulig grunn hvorfor denne saken ikke skulle vært i en kontrollhøring før man var ferdig med det juridiske. Da hadde man hatt klarhet i hvilke størrelser det er snakk om. Men det ligger litt utenfor deres ansvar. Dere er invitert til å komme hit, så du trenger ikke å kommentere det.

Kjell-Ivar Myrvang: Kan jeg få lov å kommentere? Når du oppsummerer dette med at det er helt klart veldig stor usikkerhet, og det er for tidlig å komme hit: Det er veldig stor usikkerhet, ja. Men hvorfor er det ikke da litt for tidlig å innføre en boikott av selskapet også?

Øystein Djupedal (SV): Det er ikke min oppgave å drive polemikk mot de inviterte. Vår oppgave er å prøve å finne fram til hva som er bakgrunnen for denne saken, og det er derfor man stiller de spørsmålene som man gjør. Og når du understreker så tydelig dette med økonomien, og det er ikke økonomien som er bakgrun-

nen for dette, og man opererer med så mange forskjellige størrelser, er det grunnlag for å prøve å bore litt i det.

For øvrig har jeg ikke flere spørsmål.

Møteleieren: Då går vi til siste spørsmål. Ola T. Lånke frå Kristeleg Folkeparti, ver så god, du har 5 minutt!

Ola T. Lånke (KrF): Jeg vil starte med å stille et par spørsmål i tilknytning til statsrådets forklaringer. Det ene går på den typen containere som ble levert i 2003 og 2004, kontra de containerne som var levert tidligere, året før, som det er sammenlignet med i pris. Etter statsrådets utsagn var det stor forskjell, og det var ikke sammenlignbare containere. Stemmer det?

Kjell-Ivar Myrvang: Der mener jeg det er – jeg vet ikke, jeg må passe meg for ikke å bruke for sterke ord, men det er slik jeg oppfatter det – helt feil informasjon fra ministerens side. Det var den samme typen containere, helt sammenlignbare, men det var gjort en del forbedringer fra 2002 til 2003. Men produktet er det samme.

Ola T. Lånke (KrF): Så de skulle egentlig ha vært dyrere?

Kjell-Ivar Myrvang: Vi viser med denne plansjen (holder opp plansje) at de ble noe dyrere. Hvis man hadde kjøpt eksakt det samme anbudet i 2003, ville prisen vært akkurat tilsvarende.

Per-Kristian Foss (H): På den røde søylen, altså?

Kjell-Ivar Myrvang: Ja, på den røde søylen. Men på den grønne søylen kommer de forbedringer Forsvaret bad om. Det er helt konkret. Jeg har med meg en liste, så jeg kan gå i detalj på hvilke forbedringer som var gjort, og hvor mange kroner akkurat de forbedringene kostet. Ellers er det like containere.

Ola T. Lånke (KrF): Så du fastholder din påstand om at det er feilinformasjon?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg må si jeg er litt nervøs når det gjelder hvor sterke ord jeg skal bruke, men jeg mener at min versjon helt klart er riktig.

Ola T. Lånke (KrF): Så ble det også sagt at det at disse tilbudsdokumentene ble lagt ut på Internett og hentet ned derfra, og at de også var oversatt til et annet språk, engelsk, var å betrakte som en rutine og derfor ikke hadde noe med at dette var et åpent anbud å gjøre. Kan du kommentere det?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg har vanskelig for å kommentere det, annet enn at det var jo en forferdelig tungvint måte å gjøre en direkteanskaffelse på, hvis det var meningen. Vi skulle måtte laste ned. De skriver at tilbydere skal

gi en pris. Vi gav en pris. Vi var i konkurranse, det er helt klart, og vi gav en konkurransedyktig pris, som vi vant på.

Ola T. Lånke (KrF): Så er det sagt noe her om at man fikk fire dager på seg til å fylle ut et nytt skjema. Kan dere beskrive litt hvordan det ble forklart for dere hva som var årsaken til det, og hvordan dere skulle gjøre det, siden dere fikk så kort frist, og hva lå bak det?

Kjell-Ivar Myrvang: Her må jeg igjen poengtere: Jeg deltok ikke. Men slik jeg er blitt forklart saken, ble det ikke opplyst om at dette var en forhandlet kontrakt. Det ble opplyst at her ønsket Forsvaret å få det levert veldig raskt, i løpet av ca. 29 uker. For å få til dette måtte det tilpasses Forsvarets kontraktssystem, og da fikk de fire dager. Det er helt unaturlig hvis de mener at en bedrift har levert en fastpris og så plutselig skal dokumentere hele kontraktsummen og alle underleverandører på «bits and pieces». Det er jo masse deler ...

Ola T. Lånke (KrF): Ble det gitt noen begrunnelse for hvorfor man skulle det?

Kjell-Ivar Myrvang: Nei, det var bare at de måtte klare å gjøre denne anskaffelsen så fort, for Forsvaret skulle ha containerne først til Vinterøvelsen 2004, og så skulle de til Afghanistan.

Ola T. Lånke (KrF): Jo, men hvorfor skulle de ha nye skjemaer?

Kjell-Ivar Myrvang: For at de skulle kunne klare å prosessere dette så raskt inn i sitt system.

Ola T. Lånke (KrF): Og hvem gav så den beskjeden?

Kjell-Ivar Myrvang: Det forstår jeg skjedde på det møtet. Og det er viktig: Den 20. oktober er første gang. Da blir de presentert dette kravet, og da får de fire dager.

Ola T. Lånke (KrF): Av hvem?

Kjell-Ivar Myrvang: Av Forsvaret.

Ola T. Lånke (KrF): Av hvem i Forsvaret?

Kjell-Ivar Myrvang: Det klarer jeg ikke å svare på, for jeg deltok ikke på det møtet.

Ola T. Lånke (KrF): Var det FLO, eller var det Forsvarsdepartementet?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg tror det var FLO. Det var jo FLO som gjorde innkjøpene.

Ola T. Lånke (KrF): Har dere tilbakeholdt noen opplysninger for Forsvaret?

Kjell-Ivar Myrvang: Nei.

Ola T. Lånke (KrF): Alt er levert som det er bedt om?

Kjell-Ivar Myrvang: Alt er levert. Da denne saken med Dalseide startet, ble vi bedt om å overføre all informasjon og sånt. Vi i Uniteam mente vi ikke hadde gjort noe galt, og vi overleverte all informasjon som de bad om i starten på dette Dalseide-utvalget.

Ola T. Lånke (KrF): Dette brevet som var angitt til februar 2004, var det vel, som på en måte bekrefter at Uniteam var klar over at de var i en eneleverandør-situasjon, det har dere ikke kjennskap til? Eller har det spilt noen rolle eller hatt noen betydning i prosedyrene videre?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg er litt usikker på dette, for jeg sitter også med et brev, hvor vi i desember 2003, altså etter denne kontraktsrevisjonen, måtte svare Forsvaret på om vi vedstod oss prisen. Vi bekreftet at vi vedstod oss prisen som var levert den 10. oktober. Vi fikk et brev – jeg har med meg dette brevet også – hvor representanter for Uniteam måtte bekrefte at de fortsatt vedstod seg prisen og vedstod seg prisen til 28. februar. Det henger jo ikke i hop at dette ikke var et anbud når vi lenge etter at denne kontraktsrevisjonen skulle ha skjedd, fortsatt må bekrefte at vi vedstår oss den prisen vi har levert i anbudet.

Møteleieren: Då er tida ute, og vi går over til den siste sekvensen, nemleg oppklarande spørsmål. Saksordføraren har først eit spørsmål, deretter Svein Roald Hansen.

Carl I. Hagen (FrP): Kan du anslå hvor mange arbeidsplasser som er gått tapt på grunn av at Forsvaret iverksatte boikotten i stedet for, la oss si, bare å avvente eventuelle kontraktsforhandlinger og det som skulle være for å finne ut av dette? Hvor mange arbeidsplasser har gått tapt? Og har konflikten med Forsvaret også skapt problemer for selskapet overfor finansieringsforetak, andre kunder og i forhold til NATO/FN?

Kjell-Ivar Myrvang: Jeg sa i mitt innledningsforedrag at vi vet helt konkret at med konkursen i 3S i Grimstad gikk 38 arbeidsplasser tapt. I tillegg har vi foretatt flere nedbemanninger. Jeg kan ikke være helt eksakt på summen, men mellom 60 og 70 personer har mistet jobben. Men det som kanskje er enda viktigere, er at vi i 2007 hadde investorer, vi hadde en klar plan, vi ville ha blitt et fantastisk selskap for å levere til fredsbevarende styrker osv., logistikk-løsninger, og det ville ha skapt mange, mange flere arbeidsplasser, men de gikk tapt. Nå må jeg spørre deg – hva var den andre delen av spørsmålet?

Carl I. Hagen (FrP): NATO og FN.

Kjell-Ivar Myrvang: Vi vet også at Forsvaret har sendt brev til NATO, og vi har mange gode konkurrenter der ute som passer på å bruke det som finnes av skyts mot oss, så de har sørget for at FN også har fått tilsendt informasjon om denne saken, og det har helt klart også påvirket vårt

forhold til FN. Vi har måttet drive på å brevveksle med FN nå i ca. 1½ år, og vi har en litt vanskelig situasjon også med leveranser til FN-systemet.

Møteleieren: Då er neste spørsmål frå Svein Roald Hansen, deretter Ivar Skulstad.

Svein Roald Hansen (A): Det går jo klart og tydelig fram at dere mener at det ikke er noe grunnlag for at dere ikke skal kunne være tilbydere til Forsvaret. I din innledning, Myrvang, sa du likevel at hvis Forsvarsdepartementet vil legge vekk prestisje, skal vi finne en løsning. Jeg hører da at det er et eller annet dere kan bidra med for å finne en løsning, og jeg er litt nysgjerrig på hva det er, når dere mener at dere til de grader er feilbehandlet.

Kjell-Ivar Myrvang: Vi er et privat selskap, vi får ikke statsstøtte noen steder. Vi er nødt til å prøve å overleve, og vi har jo også sagt til Forsvaret, og vi har dokumentert det, at de to eierne det er snakk om, har vært villige til å selge seg ut av selskapet. Dette ble diskutert i møte med Forsvarsdepartementet 19. desember, med brevveksling deretter. Men når vi da kommer tilbake til departementet og sier at de to eierne er villige til å selge seg ut, nettopp fordi en ønsker å berge Uniteam som selskap – og ansatte og jobber – kommer Forsvaret opp med et nytt krav, at da må vi først innrømme skyld, og så må vi betale erstatning. Da er det ikke nok at de to eierne går ut. For meg blir det veldig rart. Vi mener, som du helt riktig sier, at vi ikke har gjort noe galt, og Forsvaret har ikke tapt penger på å jobbe sammen med Uniteam. Da blir det litt rart at vi skal måtte betale en erstatning.

Møteleieren: Då er det siste spørsmålet frå Ivar Skulstad.

Ivar Skulstad (A): Du sa at dere hadde levert fire containere fram til februar 2004. Kan du si noe om hvor mange containere denne kontrakten inneholder, og hvor mange har dere levert til 2. mai 2007?

Kjell-Ivar Myrvang: Har jeg lov til å be om litt støtte på det tallet? – 50 stykker, sies det bak der.

Ivar Skulstad (A): Og kontrakten inneholder hvor mange?

Kjell-Ivar Myrvang: Kontrakten var delt i to, en første leveranse med en opsjon. Det rare i dette er at jeg tror faktisk også Forsvaret har utløst opsjoner de ikke hadde rett til i denne kontrakten. Det hører med til den fantastiske historien, uten at jeg nå kan gå i detalj, men jeg forstår at det er kjøpt et visst antall «tre i en» utover det som opsjonen gav mulighet til.

Møteleieren: Då er det ikkje fleire spørsmål. De kan få 5 minutt til å oppsummere og eventuelt kome med nye opplysningar dersom de har behov for det.

Kjell-Ivar Myrvang: Kan jeg bare få lov til å presisere veldig kort: Jeg ber om at det er noe man må tenke gjennom. Uniteam har vært en hovedleverandør av logistikksystemer til Forsvaret fra 2002. Det er jo veldig rart at et selskap som har vært hovedleverandør, som også er undersøkt av Dalseide-utvalget, og har vært en god leverandør fra 2002 til 2003, så skulle være superskurker i én

kontrakt. Vi har levert kontrakter etter 2003 også til Forsvaret, fram til denne saken slo ned som en bombe i mai 2007. Det er jo litt rart at vi skulle være skurker, og at vi skulle være så dumme skurker.

Møteleiaren: Då takkar vi for det de har bidrege med – det er eit godt bidrag. Då er denne høyringa ferdig.

Høyringa slutt kl. 19.28.
